

INTERNATIONAL STUDIES CENTER

STUDY PAPER

February 2026

กฎหมายระหว่างประเทศ ว่าด้วยการใช้กำลัง

•

International Law on the Use of Force

ประพีร์ อภิชาติสกุล

Prapee Apichatsakol

กฎหมายระหว่างประเทศ ว่าด้วยการใช้กำลัง

International Law on the Use of Force

ประไพร์ อภิชาติสกุล
Praee Apichatsakol

กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการใช้กำลัง

International Law on the Use of Force

ISBN 978-616-341-185-3

จัดพิมพ์โดย

ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550

ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทร. 02 203 5000 ต่อ 45120

พิมพ์ครั้งที่ 1

พฤษภาคม 2569

จำนวน 500 เล่ม

พิมพ์ที่

บริษัท พี.เพรส จำกัด เลขที่ 129 ถนนสุขุมวิท 81 แขวงอ่อนนุช

เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250 โทร. 09 5950 7987

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการใช้กำลัง = International Law on the Use of Force.--

กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (ISC) กระทรวงการต่างประเทศ, 2569

94 หน้า

1. กฎหมายระหว่างประเทศ. I. ชื่อเรื่อง.

341

ISBN 978-616-341-185-3

คำนำ

ความขัดแย้งและการใช้กำลังเพื่อยุติความขัดแย้งจะเป็นเรื่องธรรมดาสามัญในสังคมมนุษยชาติมาแต่โบราณกาล และพบเห็นได้ตลอดทุกยุคทุกสมัย แม้ว่าในปัจจุบันจะมีหลักการห้ามใช้กำลัง (prohibition on the use of force) ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 2(4) ของกฎบัตรสหประชาชาติ (United Nations Charter) ก็ตาม เมื่อสังคมมนุษยชาติได้มีการพัฒนาจัดระเบียบเป็นรัฐชาติขึ้น ก็ได้มีความพยายามที่จะควบคุมและกำกับขอบเขตของการใช้กำลังในสงครามระหว่างรัฐชาติเมื่อเกิดความขัดแย้งและการใช้อาวุธขึ้น จึงเกิดเป็นกฎหมายที่ควบคุม “วิธีการ” ในการทำสงครามและพฤติกรรมของคู่ขัดแย้ง ที่เรียกกันว่า กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (International Humanitarian Law) หรือ กฎหมายสงคราม (jus in bello)

โดยที่สงครามและความขัดแย้ง ไม่ว่าจะเป็นสงครามระหว่างประเทศหรือสงครามกลางเมือง ยังเกิดขึ้นอยู่ทั่วไปในหลายภูมิภาคในปัจจุบัน จึงเป็นจังหวะเวลาที่เหมาะเจาะที่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพีร์ อภิชาติสกุล ภาควิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ประมวลประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (International Studies Center – ISC) จัดพิมพ์เป็นหนังสือในชุดโครงการจัดทำ ตีพิมพ์ และเผยแพร่เอกสารศึกษา (Study Paper) ของศูนย์ฯ หนังสือเล่มนี้เป็นงานเขียนเชิงวิชาการที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าในทางกฎหมายระหว่างประเทศอย่างลึกซึ้ง มีการรวบรวมเหตุการณ์และคดีระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังอันเกิดจากความขัดแย้งระหว่างประเทศ ทั้งยังมีการวิเคราะห์และชี้ให้เห็นถึงปัญหาของกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการใช้กำลังในปัจจุบัน ศูนย์ฯ จึงขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพีร์ อภิชาติสกุล ในความอนุเคราะห์เป็นอย่างยิ่ง และหวังว่าผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้ตามสมควร สมดังเจตนารมณ์ของผู้เขียนต่อไป

ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ

กุมภาพันธ์ 2569

คำนำของผู้เขียน

ในยุคปัจจุบันที่โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเชิงภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งนำไปสู่การแข่งขันระหว่างประเทศมหาอำนาจ รวมถึงระหว่างรัฐที่อยู่ในภูมิภาคต่างๆ โดยมีแนวโน้มที่จะเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศมากขึ้น และภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ สถานการณ์ความขัดแย้งอาจมาจากการแข่งขันรูปแบบใหม่ เช่น ด้านเศรษฐกิจ การค้าและเทคโนโลยี หรือ ประเด็นที่มีความละเอียดอ่อน เช่น ปัญหาสิทธิมนุษยชน และปัญหาสิ่งแวดล้อม ก็อาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศในระดับโลกได้ นอกจากนี้ สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างประเทศในปัจจุบันที่ยืดเยื้อมายาวนานยังไม่อาจจะหาข้อยุติ ก็ยังคงหลงเหลืออยู่ในหลายภูมิภาค เช่น ความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย ยูเครน สงครามระหว่างอิสราเอลกับกลุ่มฮามาส ความขัดแย้งอิสราเอลกับอิหร่าน ทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงอันจะนำไปสู่การรุกราน ลามไปสู่ความรุนแรง และเกิดสงครามในอนาคต หากรัฐต่างๆ เลือกที่จะจัดการแก้ไขความขัดแย้ง หรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการใช้กำลังทหารเข้าแทรกแซง การใช้อาวุธเข้าปะทะกัน อันส่งผลกระทบต่อรัฐต่างๆ และสันติภาพโลก ในที่สุดหากไม่สามารถจัดการ และควบคุมได้

ในหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนจึงต้องการรวบรวมกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังโดยรัฐ เพื่อเป็นการย้ำเตือนว่าในสังคมนานาชาติจำเป็นต้องมีกฎระเบียบเพื่อรักษาความเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกันและดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่างๆ กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการใช้กำลังเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ที่จะป้องกันไม่ให้รัฐใช้กำลังต่อกันในการแก้ปัญหา และสามารถนำไปสู่สันติภาพที่ยั่งยืนได้หากรัฐต่างๆ ยินยอมพร้อมใจร่วมมือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์นั้นอย่างเคร่งครัด

ทั้งนี้ผู้เขียนขอขอบคุณศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (ISC) ที่เล็งเห็นถึงคุณค่าของหนังสือเล่มนี้ โดยได้สนับสนุนให้เป็นส่วนหนึ่งของชุดโครงการจัดทำ ตีพิมพ์ และเผยแพร่เอกสารศึกษา (Study Paper) และขอขอบคุณคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่สนับสนุนการพัฒนาผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพ สุดท้ายนี้หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยและการพัฒนาความรู้ต่อไป

ผศ.ดร.ประพีร์ อภิชาติสกุล

อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

13 มีนาคม 2569

คำสำคัญ:

ภาษาไทย กฎหมายระหว่างประเทศ, การใช้กำลัง, กฎบัตรสหประชาชาติ, ความมั่นคงร่วมกัน, การป้องกันตัวเอง, การแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรม, การก่อการร้าย, การป้องกันตัวเองล่วงหน้า, การป้องกันตัวเองเชิงรุก, การโจมตีทางไซเบอร์

Keywords:

ภาษาอังกฤษ International Law, Use of Force, United Nations Charter, Collective Security, Self-Defence, Humanitarian Intervention, Terrorism, Anticipatory Self-Defence, Preemptive Self-Defence, Cyber Attacks

สารบัญ

คำนำ	5
คำนำของผู้เขียน	6
บทที่ 1 ประวัติศาสตร์และพัฒนาการหลักเกณฑ์ของกฎหมายระหว่างประเทศ เกี่ยวกับการใช้กำลัง	10
1.1 ยุคโบราณ (Ancient Times)	12
1.2 ยุคกลาง (Middle Ages)	14
1.3 ยุคสมัยใหม่ (Modern Age)	15
1.4 ยุคศตวรรษที่ 20 (The 20th Century Period)	18
บทที่ 2 กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการห้ามไม่ให้ใช้กำลังในปัจจุบัน	24
2.1 การห้ามไม่ให้ใช้กำลังตามกฎบัตรของสหประชาชาติ (United Nations Charter)	25
2.2 การห้ามไม่ให้ใช้กำลังในกรอบของกฎหมายจารีตประเพณี ระหว่างประเทศ	47
บทที่ 3 พลวัตและข้อท้าทายของกฎหมายว่าด้วยการใช้กำลังในปัจจุบัน	50
3.1 การแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรม (Humanitarian Intervention)	52
3.2 การใช้กำลังต่อต้านการก่อการร้าย (Use of Force Against Terrorism)	63
3.3 การป้องกันตัวเองล่วงหน้า (Anticipatory Self-Defence) และ การป้องกันตัวเองเชิงรุก (Preemptive Self-Defence)	70
3.4 การโจมตีทางไซเบอร์ (Cyber Attacks)	76
บทที่ 4 บทส่งท้าย	84
ดัชนี	88
บรรณานุกรม	92

บทที่ 1

ประวัติศาสตร์และพัฒนาการหลักเกณฑ์ของ
กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการใช้กำลัง

ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐต่างๆ และเกิดการต่อสู้ประหัตประหารกันมากมายหลายครั้งในหลายพื้นที่ทั่วโลก ก่อนที่จะมีการบันทึกเรื่องราวต่างๆ เป็นตัวอักษร จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นภาพเขียนผนังถ้ำ อาวุธโบราณต่างๆ ที่มนุษย์ขุดพบ ล้วนแล้วแต่เป็นหลักฐานชั้นดีที่บ่งบอกได้ว่า มนุษย์ในสมัยโบราณได้มีการทำสงคราม และการใช้ความรุนแรงต่อกัน¹ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม หรือระหว่างรัฐในอดีต อาจมีสาเหตุมาจากการขัดแย้งทางความคิด ความเชื่อ ศาสนา หรือการแย่งชิงดินแดน อาหาร ทรัพยากรต่างๆ การทำสงคราม หรือการใช้กำลังต่อสู้ระหว่างกันจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่รัฐต่างๆ ใช้เพื่อปกป้องตนเอง รวมถึงแสวงหาผลประโยชน์ให้กับรัฐของตน ซึ่งการใช้กำลังและอาวุธในการต่อสู้ได้ส่งผลกระทบต่อประชากร ทำให้เกิดการบาดเจ็บ เสียชีวิต และสูญเสียทรัพยากร ทรัพย์สิน เงินทองอย่างมหาศาล แต่กระนั้นมนุษย์ยังไม่เคยหยุดทำสงคราม ในเวลาเดียวกันจากประวัติศาสตร์ก็แสดงให้เห็นเช่นกันว่าในสังคมระหว่างชนชาติต่าง ๆ นั้นได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ถูกกำหนดขึ้นว่าสถานการณ์ใดที่สงครามเป็นสิ่งที่อนุญาตให้ทำได้

¹ R. Brian Ferguson, “War Is Not Part of Human Nature, War may not be in our nature after all,” *Scientific American*, September 1, 2018, accessed Feb 20, 2025. <https://www.scientificamerican.com/article/war-is-not-part-of-human-nature/>.

ในบทนี้จะทำการศึกษาพัฒนาการของการมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้กำลัง โดยรัฐในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเชิงประวัติศาสตร์ โดยจะแบ่งหัวข้อออก การศึกษาเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

- 1.1 ยุคโบราณ (Ancient Times)
- 1.2 ยุคกลาง (Middle Ages)
- 1.3 ยุคสมัยใหม่ (Modern Age)
- 1.4 ยุคศตวรรษที่ 20 (The 20th Century Period)

1.1 ยุคโบราณ (Ancient Times)

เมื่อย้อนกลับไปศึกษาประวัติศาสตร์อารยธรรมโลกยุคโบราณ วิถีวัฒนธรรม และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายระหว่าง ชุมชน และการแข่งขันกันแย่งชิงทรัพยากร ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างกันนั้นได้นำไปสู่การสู้รบ การทำสงคราม และบ่อยครั้งที่ขยายขอบเขตจนกลายเป็นสงครามแบบเบ็ดเสร็จ (Total War) ที่ไม่จำกัดอาณาเขตและการใช้อาวุธ มีการใช้ทรัพยากรอย่างมหาศาล ในการทำสงคราม² รัฐที่เข้าร่วมสงครามสามารถใช้วิธีการใด ๆ รวมถึงอาวุธที่จำเป็นเพื่อ ปราบปราม เอาชนะฝ่ายตรงข้าม และบรรลุเป้าหมายในสิ่งที่ต้องการ แต่ถึงกระนั้นก็มี หลักฐานที่บ่งชี้ว่าในอารยธรรมโลกยุคโบราณได้ให้ความสำคัญกับการอธิบายเหตุผลที่ ชัดเจนต่อการเข้าทำสงครามด้วย³

ในยุคของอารยธรรมกรีกโบราณ ชาวกรีกมีการปกครองแบบนครรัฐ (City-States) ซึ่งแต่ละนครรัฐมีความรับผิดชอบในการป้องกันตนเองโดยเฉพาะ ทั้งยังสามารถร่วมมือ เป็นพันธมิตรกับนครรัฐอื่นเพื่อปกป้องตนเองได้ ชาวกรีกไม่ได้มีการห้ามทำสงคราม หรือ แม้กระทั่งกำหนดข้อจำกัดการทำสงคราม อย่างไรก็ตามนครรัฐต่างๆ ได้รับข้อชัดเจนถึง เงื่อนไขที่กำหนดว่าเมื่อใดสงครามนั้นถึงจะเป็นธรรม ยกตัวอย่างเช่น หลายนครรัฐพิจารณา ว่าสงครามนั้นยอมรับได้หากทำขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม และเมื่อการตัดสินใจเข้าทำ

² Mara Karlin, "The Return of Total War," *Foreign Affairs* 103, no.6(November/December 2024): 8-19.

³ Ian Brownlie, *International Law and the Use of Force by States* (Oxford: Clarendon Press, 1963),3.

สงครามนั้นได้มาจากการปรึกษาหารือกับผู้มีอำนาจและประชาชนทั่วไป⁴

แนวคิดเรื่องสงครามที่ชอบธรรม (Just War) ปรากฏชัดขึ้นในยุคจักรวรรดิโรมัน การทำสงครามถูกควบคุมโดยกฎหมาย *jus fetiale* อันเป็นกฎหมายศาสนาซึ่งยอมรับว่าการตัดสินใจทำสงครามนั้นจะเป็นไปด้วยความชอบธรรม กล่าวคือเป็นการกระทำที่ถูกรับรองด้วยอำนาจที่ขัดแย้งหรือโดยปริยายของพระเจ้า กฎหมายนี้มาจากกลุ่มนักบวช (Fetial) ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายข้อบังคับ การประกาศสงคราม และการตีความว่าสงครามนั้นยุติธรรมและได้รับการอนุมัติจากพระเจ้าหรือไม่⁵ ตามที่ได้มีการบันทึกไว้ในงานของมาร์คัส ทูลเลียส ซิเซโร (Marcus Tullius Cicero) นักปรัชญาชาวโรมันนั้น กฎหมาย *jus fetiale* ได้ยอมรับว่าสาเหตุอันชอบธรรมในการทำสงครามมี 4 ประการ ได้แก่ เมื่อมีการบุกรุก รุกล้ำเข้ามาในจักรวรรดิโดยไม่ได้รับอนุญาต เมื่อมีการละเมิดสิทธิของเอกอัครราชทูต ละเมิดสนธิสัญญา และหากทำไปเพื่อช่วยเหลือประเทศพันธมิตรที่ถูกโจมตี⁶ และสำหรับซิเซโรเองเขาเห็นว่าสงครามนั้นเป็นทางเลือกสุดท้าย (Last Resort) และจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายเฉพาะเพื่อปกป้องภัยและลงโทษผู้รุกรานเท่านั้น⁷

จากที่กล่าวมาข้างต้นเราอาจกล่าวได้ว่าชาวโรมันได้ผสมผสานศาสนากับกฎหมายเพื่อสร้างแนวคิดเกี่ยวกับสงคราม โดยการทำสงครามต้องชอบธรรมภายใต้หลักการทางศาสนา แนวคิดนี้ส่งผลต่อการพัฒนาของกฎหมายระหว่างประเทศและแนวคิดเรื่องสงครามในเวลาต่อมาจนถึงปัจจุบัน

⁴ Nicholas Tsagourias and Nigel D. White, *Collective Security: Theory, Law and Practice* (Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2013), 4-5.

⁵ Alvin Bernstein, "The Strategy of a Warrior-State: Rome and the Wars against Carthage," in *The Making of Strategy, Rules, States, and War*, eds. Williamson Murray, MacGregor Knox and Alvin Bernstein (Cambridge; New York: Cambridge University Press, 1994), 64-65.

⁶ Joachim von Elbe, "The Evolution of the Concept of the Just War in International Law," *American Journal of International Law* 33, no.4 (October 1939): 666-667.

⁷ Luke Moffett, "Violence as redress: Armed groups, the right to rebellion and the resort to force for gross violations of human rights," in *Armed Groups and International Law*, eds. Katharine Fortin and Ezequiel Heffes (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2023), 18.

1.2 ยุคกลาง (Middle Ages)

ภายหลังจากที่จักรวรรดิโรมันตะวันตกล่มสลายจากการถูกโจมตีของผู้นำกลุ่มชนเยอรมันชนเผ่ากอธ (Goth) เมื่อวันที่ 4 กันยายน ค.ศ.476 และจักรพรรดิองค์สุดท้าย โรมูลุส ออกุสตุลัส (Romulus Augustulus) ถูกโค่นล้ม ในยุโรปได้เข้าสู่ยุคกลาง (Middle Ages) ซึ่งเป็นช่วงเวลาตั้งแต่ศตวรรษที่ 5 ถึง 15⁸ ศาสนาคริสต์มีอิทธิพลครอบงำโลกตะวันตกอย่างเบ็ดเสร็จ โดยได้ปลูกฝังอุดมการณ์เกี่ยวกับความดี ความยุติธรรม ความเมตตา ศาสนจักรจึงมีบทบาทต่อการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และกฎหมายในยุโรป⁹ นักบุญออกัสติน (St. Augustine) นักปรัชญาคนสำคัญในช่วงปลายยุคจักรวรรดิโรมันตะวันตก เป็นผู้ที่ได้วางรากฐานความคิดและมีอิทธิพลต่อปรัชญากฎหมายในยุคกลางอย่างมาก เขาได้วางทฤษฎีเกี่ยวกับสงครามที่ชอบธรรม (Just War) อย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยยึดมั่นในเรื่องของศีลธรรมเป็นสำคัญ และได้นำแนวคิดของซีโรเกี่ยวกับเจตนาที่ชอบธรรมในการประกาศสงครามมาใช้ด้วย สำหรับเขาสงครามอาจเกิดขึ้นได้หากพิจารณาแล้วว่าเป็นไปตามหลักการ 3 ประการคือ มีเหตุอันชอบธรรม (Just Cause) มีการประกาศและรับรองโดยผู้มีอำนาจปกครองตามกฎหมาย และต้องมีเจตนาในการทำสงครามที่เป็นธรรมเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และสันติภาพที่ยั่งยืนเท่านั้น ไม่ใช่เพื่อการแก้แค้น อย่างไรก็ตามนักบุญออกัสตินใส่ใจกับผลกระทบของสงครามที่ไร้มนุษยธรรมและผลกระทบด้านลบที่มีต่อมนุษยมากกว่าการกำหนดว่าอะไรที่ทำให้สงครามมีความชอบธรรม สิ่งที่เขาหวาดกลัวที่สุดเกี่ยวกับสงครามคือการที่ประชาชนยอมรับสงครามและความรุนแรงโดยไม่ได้นำถึงผลกระทบใดๆ ตามมา¹⁰

นักบุญโทมัส อควีนาส (St. Thomas Aquinas) บาทหลวงชาวโรมันคาทอลิกและนักปรัชญาผู้มีชื่อเสียงในช่วงศตวรรษที่ 13 เขาได้เขียนหนังสือเรื่อง “Summa Theologica” ซึ่งเป็นบทสรุปของหลักปรัชญาและหลักเทววิทยาของศาสนาคริสต์ ในหนังสือเขาได้พูดถึงเรื่องสงครามที่ชอบธรรมไว้ ซึ่งเขาได้รับอิทธิพลแนวความคิดและอ้างอิง

⁸ Peter Heather, *The Fall of the Roman Empire: A new History* (London: Macmillan, 2005), xi.

⁹ Artem Shiposha, “Historical and Legal Analysis of the Just War in the Discourse of the Early Western European Middle Ages,” *Baltic Journal of Legal and Social Sciences* no.4 (2024): 91.

¹⁰ Amaya Amell, “The Theory of Just War and International Law: From Saint Augustine, through Francisco de Vitoria, to Present,” *Hispanic Journal* 38, no.1 (Spring 2017): 66-67.

งานของนักบุญออกัสติน โดยเขายังคงไว้ซึ่งเกณฑ์การทำสงครามที่ชอบธรรมไว้ 3 ประการ คือ ต้องเป็นการกระทำของผู้มีอำนาจของรัฐ (ห้ามไม่ให้ทำสงครามส่วนตัว) ต้องมีสาเหตุอันชอบธรรม เช่น เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด และต้องมีเจตนาที่ถูกต้องและชอบธรรม¹¹ อย่างไรก็ตามความแตกต่างสำคัญในเรื่องสงครามที่ชอบธรรมระหว่างออกัสติน และโทมัส อควีนาส คือออกัสตินเห็นว่าสงครามจะชอบธรรมเมื่อมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษฝ่ายตรงข้ามสำหรับการกระทำผิดที่เกิดขึ้นจริง โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริง ส่วนโทมัส อควีนาส สงครามจะถูกต้องชอบธรรมหากมีเป้าหมายเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดศีลธรรม จากการกระทำ ความชั่วร้าย ความผิดบาป ซึ่งเป็นเรื่องความรู้สึกผิดตามอัตวิสัย¹²

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่ารากฐานแนวคิดในการทำสงคราม หรือการใช้กำลังทหารในยุคกลางได้รับอิทธิพลจากศาสนาคริสต์ สงครามจะได้รับอนุญาตให้ทำได้หากมีเหตุผลที่ชอบธรรมเพื่อป้องกันตนเอง ตอบโต้การรุกรานจากศัตรู และเพื่อปราบปรามความชั่วร้ายให้หมดสิ้นไป

1.3 ยุคสมัยใหม่ (Modern Age)

ในช่วงเริ่มต้นของยุคสมัยใหม่เมื่อราวศตวรรษที่ 15 เกิดการเสื่อมอำนาจลงของศาสนจักรในทางการเมือง ศาสนามีความสำคัญน้อยลง มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในดินแดนต่างๆและนำไปสู่รัฐชาติสมัยใหม่ในเวลาต่อมา ในช่วงฟื้นฟูศิลปวิทยาและการปฏิรูป (Renaissance and Reformation) ศาสนาจักรโรมันคาทอลิก ถูกท้าทาย และถูกลดบทบาทลงทำให้แนวคิดเรื่องสงครามที่ชอบธรรมได้เปลี่ยนผ่านจากแนวคิดที่อิงกับศาสนาไปสู่แนวคิดทางฆราวาส

ในช่วงระหว่าง ค.ศ.1618-1648 ในยุโรปได้เกิดสงคราม 30 ปี (Thirty Years' War) ซึ่งเป็นสงครามความขัดแย้งทางศาสนาระหว่างฝ่ายที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก (Catholic) กับฝ่ายที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ (Protestant) ฮูโก โกรเชียส (Hugo Grotius) นักปรัชญา นักกฎหมายชาวเนเธอร์แลนด์ ผู้ซึ่งได้รับการ

¹¹ Thomas Aquinas, *On Law, Morality, and Politics*, ed. William P. Baumgarth, trans. Richard J. Reagan, 2nd ed. (Indianapolis/Cambridge: Hackett Publishing Company, Inc., 2002), 164.

¹² Russell Buchan and Nicholas Tsagourias, *Regulating the use of force in international law* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2021), 4.

ยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ (Father of International Law) ได้เขียนหนังสือหนังสือเกี่ยวกับกฎหมายและสันติภาพชื่อว่า “De Jure Belli ac Pacis” ใน ค.ศ.1625 ท่ามกลางช่วงเวลาที่การสังหารผู้คน และการสู้รบกำลังดำเนินไป¹³ งานของเขาได้ประสานแนวคิดทางศาสนากับความมีเหตุผลของมนุษย์เข้าด้วยกันจนสรุปได้ว่า สงครามจะชอบธรรมต่อเมื่อจำเป็นเพื่อรักษาความยุติธรรมและสร้างสันติภาพเท่านั้น¹⁴ และเป็นการทำเพื่อปกป้องรัฐ ทรัพย์สิน สิทธิ และลงโทษผู้กระทำความผิด หากผู้ปกครองรัฐใดทำให้เกิดอันตราย ละเมิดต่อพลเมือง ทรัพย์สิน เขตแดนของอีกรัฐหนึ่ง หรือดำเนินการที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานสากลที่ยอมรับกันโดยอิงจากเหตุผลของมนุษย์และเหตุผลของพระเจ้าแล้ว รัฐต่างๆจึงได้รับอนุญาตให้ทำสงครามเมื่อจำเป็นเพื่อลงโทษผู้ปกครองต่างประเทศที่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์¹⁵

สงคราม 30 ปี สิ้นสุดลงจากผลของสนธิสัญญาเวสต์ฟาเลีย (Treaty of Westphalia) เมื่อ ค.ศ.1648 การยุติลงของสงครามนี้ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในยุโรปหลายประการ โดยเฉพาะด้านการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ มีการให้ความสำคัญกับอธิปไตยของรัฐ โดยรัฐแต่ละรัฐมีสิทธิตัดสินใจเรื่องภายในของตนเอง และจะต้องไม่ถูกรบกวนจากภายนอก¹⁶ ทำให้เกิดกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างรัฐ หลักการความเท่าเทียมกันของรัฐและการเคารพในดินแดนของรัฐอื่น และถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกฎหมายระหว่างประเทศสมัยใหม่อย่างแท้จริง นอกจากนั้นในแง่ของการทำสงครามอาจกล่าวได้ว่าสนธิสัญญาเวสต์ฟาเลียคือการบอกเป็นนัยถึงการสิ้นสุดลงของทฤษฎีสงครามที่ชอบธรรมเพราะรัฐอธิปไตยต่างๆมีสิทธิจะก่อสงครามโดยไม่จำเป็นต้องชี้แจงเหตุผลการกระทำของตนเอง หรือขออนุญาตจากผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า¹⁷

¹³ William V. O'Brien and Anthony C. Arend, “Just War Doctrine and the International Law of War,” in *Military Medical Ethics Volume 1* (Washington D.C.: Walter Reed Army Medical Center, 2003), 224.

¹⁴ Johan Olsthoorn, “Grotius and the Early Modern Tradition,” in *The Cambridge Handbook of the Just War*, ed. Larry May (Cambridge: Cambridge University Press, 2018), 33-56.

¹⁵ Buchan and Tsagourias, *Regulating the use of force in international*, 5-6.

¹⁶ John W. Foster, “The Evolution of International Law,” *The Yale Law Journal* 18, no. 3 (Jan. 1909): 153.

¹⁷ Leo Gross, “The Peace of Westphalia, 1648-1948,” *The American Journal of International Law* 42, no. 1 (Jan. 1948): 20.

ในช่วงศตวรรษที่ 18 เอ็มเมอร์ิช เดอ เวตเทล (Emmerich de Vattel) นักปรัชญา นักการทูต และนักกฎหมายชาวสวิสเซอร์แลนด์ ผู้เขียนหนังสือเรื่อง “กฎหมายนานาชาติ”(The Law of Nations) ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ ค.ศ.1758 เขายอมรับว่าสงครามยังคงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในทางการเมือง แต่เมื่อคำนึงถึงผลอันเลวร้ายของสงครามเขาก็ยืนยันกรณว่ารัฐที่มีความเป็นธรรมและชาญฉลาดจะพึงหาวิธีการที่โหดร้ายนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งความยุติธรรมเฉพาะยามจำเป็นจริงๆเท่านั้น รัฐที่ก่อสงครามโดยไม่มีความจำเป็นจะถูกประณามว่าเป็นภัยร้ายของมนุษยชาติ เป็นพวกอนารยชน ศัตรูของสังคม และคือผู้ที่ฝ่าฝืนกฎของธรรมชาติ จึงอาจสรุปได้ว่าเวตเทล เห็นว่ารัฐต่างๆมีสิทธิทำสงครามเพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของตนเอง ซึ่งสิทธินี้มีพื้นฐานจากการที่รัฐต่างๆมีสิทธิในการรักษาเสรีภาพและเอกราชของตน ดังนั้นสิทธิเหล่านี้จึงมาพร้อมกับสิทธิในการใช้กำลังเพื่อปกป้องตนเองด้วย แต่ในเวลาเดียวกันรัฐต้องใช้สิทธินั้นอย่างเหมาะสมและอยู่ในขอบเขตจำกัด ซึ่งแนวคิดนี้มีอิทธิพลต่อหลักเกณฑ์การทำสงครามที่ในปัจจุบันเรียกว่า “*jus ad bellum*” (หลักความชอบธรรมในการทำสงคราม) และ “*jus in bello*” (แนวปฏิบัติหรือแนวทางจริยธรรมในระหว่างภาวะสงคราม)¹⁸

ช่วงเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ศตวรรษที่ 20 รัฐต่างๆได้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและเข้มข้นมากขึ้นทั้งในเชิงความร่วมมือและความขัดแย้ง และเปิดกว้างยอมรับความแตกต่างทางการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา สังคมของรัฐต่างๆ¹⁹

มีความพยายามที่จะกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการควบคุมการทำสงครามขึ้นใหม่ และในการประชุมสันติภาพกรุงเฮก ค.ศ.1899 (The Hague Peace Conference of 1899) ก็เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามนั้น การประชุมสันติภาพที่กรุงเฮกจัดขึ้นครั้งแรกระหว่างวันที่ 18 พฤษภาคม – 29 กรกฎาคม ค.ศ.1899 ในประเทศเนเธอร์แลนด์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการระงับความขัดแย้งโดยสันติวิธี และการลดอาวุธ การประชุมนี้ริเริ่มขึ้นโดยพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 (Tsar Nicholas II) แห่งรัสเซีย การประชุมนี้มีขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความกังวลที่เพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับ

¹⁸ Simone Zurbuchen, “Vattel’s law of nations and just war theory,” *History of European Ideas* 35, Issue 4 (December 2009): 408-417.

¹⁹ John A. Hobson, *Imperialism: A Study* (New York, James Pott & Co., 1902),154-158.

การแข่งขันด้านอาวุธ และความเป็นไปได้ของการเกิดสงครามในยุโรป และยังสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสนใจในกฎหมายระหว่างประเทศที่เพิ่มมากขึ้นและความจำเป็นที่ต้องมีระบบความยุติธรรมระหว่างประเทศ ผลของการประชุมได้นำไปสู่การจัดตั้งศาลอนุญาโตตุลาการถาวร (Permanent Court of Arbitration) และการรับรองอนุสัญญา 3 ฉบับ ได้แก่ อนุสัญญาเพื่อการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธี (Convention for the Pacific Settlement of International Disputes) อนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายและธรรมเนียมปฏิบัติสงครามบนบก (Convention respecting the Law and Customs of War on Land) และอนุสัญญาการปรับการทำสงครามทางทะเลให้เป็นไปตามหลักการของอนุสัญญาเจนีวา ลงวันที่ 22 สิงหาคม ค.ศ.1864 (Convention on the Adaptation to Maritime Warfare of the Principles of the Geneva Conventions of 22 August 1864)²⁰ หลังจากนั้นมีการประชุมสันติภาพสันติภาพขึ้นอีกเป็นครั้งที่ 2 ณ กรุงเฮกระหว่างวันที่ 15 มิถุนายน - 18 ตุลาคม ค.ศ.1907 โดยผลของการประชุมครั้งนี้มีการรับรองอนุสัญญาจำนวน 13 ฉบับ และ 1 ปฏิญญา เพื่อปรับปรุงและขยายขอบเขตจากเมื่อปี ค.ศ.1899 และกำหนดหลักเกณฑ์ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการทำสงคราม²¹

จากที่กล่าวมาเราอาจสรุปได้ว่าช่วงปลายศตวรรษที่ 19 เรื่อยมาจนถึงต้นศตวรรษที่ 20 การทำสงครามหรือการใช้กำลังนั้นยังไม่มีข้อห้าม แต่อย่างไรก็ตามเราได้เห็นถึงพัฒนาการของความพยายามของรัฐต่างๆในการวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการทำสงคราม

1.4 ยุคศตวรรษที่ 20 (The 20th Century Period)

ในช่วงระหว่าง ค.ศ.1913-1914 เราได้เห็นความพยายามในการจำกัดสิทธิการใช้กำลังในชุดสนธิสัญญาที่มีเนื้อหาหลักการเดียวกันซึ่งสหรัฐอเมริกาแยกทำเป็นรายประเทศ

²⁰ The Peace Palace, “1899 First Hague Peace Conference,” accessed November 17, 2025, <https://www.vredespaleis.nl/peace-palace/history/125-years-since-the-first-hague-peace-conference/1899-first-hague-peace-conference/?lang=en>.

²¹ Nobuo Hayashi, “The Role and Importance of the Hague Conferences: A Historical Perspective,” UNIDIR, (2017), accessed November 17, 2025, <https://unidir.org/files/publication/pdfs/the-role-and-importance-of-the-hague-conferences-a-historical-perspective-en-672.pdf>.

กับ 19 ประเทศ สนธิสัญญานั้นมีชื่อว่า “สนธิสัญญาสันติภาพไบรอัน” (Bryan Peace Treaties) ซึ่งตั้งชื่อตามรัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาผู้ริเริ่มคือ วิลเลียม เจนนิงส์ ไบรอัน (William Jennings Bryan) ในอารัมภบทมีการระบุถึงวัตถุประสงค์ของสนธิสัญญานี้ว่าต้องการให้มีการส่งเสริมสันติภาพและแก้ไขข้อพิพาทระหว่างประเทศอย่างสันติ โดยหลีกเลี่ยงการเข้าสู่สงคราม ด้วยเหตุนี้สนธิสัญญาที่ทำขึ้นจึงมีบทบัญญัติร่วมกันกำหนดให้รัฐภาคีต้องยื่นข้อพิพาทต่อคณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Conciliation Commission) เพื่อทำการสอบสวน และต้องไม่ประกาศสงครามหรือเริ่มการเป็นปฏิปักษ์ก่อนที่จะได้รับการรายงานแจ้งผลจากคณะกรรมการ²²

เหตุการณ์สำคัญหนึ่งในประวัติศาสตร์โลกในช่วงเวลานี้คือ การเกิดขึ้นของสงครามโลกครั้งที่ 1 ระหว่าง ค.ศ.1914-1918 ซึ่งได้ส่งผลกระทบอย่างมหาศาลต่อประเทศในยุโรป และขยายไปยังประเทศต่างๆอย่างกว้างขวาง และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญและครอบคลุมในหลายด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของโลก ภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 1 ใน ค.ศ.1919 นานาชาติได้มีความพยายามที่จะฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างรัฐขึ้นใหม่โดยได้จัดตั้งองค์การระหว่างประเทศ ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นใจว่าการรุกรานจะไม่เกิดขึ้นอีก ได้แก่ สันนิบาตชาติ (League of Nations)²³ ในกติกาสันนิบาตชาติ (Covenant of the League of Nations) ได้กำหนดให้หน้าที่หลักขององค์การนี้คือ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ และดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ โดยที่รัฐสมาชิกจะต้องยอมรับพันธกรณีที่จะไม่หันไปใช้การทำสงคราม ดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่เปิดเผยมุติธรรม และให้เกียรติ เคารพกันกับนานาประเทศ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศ ว่าเป็นกฎเกณฑ์ที่จะปฏิบัติระหว่างรัฐบาล และธำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม และให้ความเคารพอย่างเคร่งครัดต่อพันธกรณีในสนธิสัญญาทั้งหมดในการติดต่อระหว่างองค์กรที่มีการจัดตั้งร่วมกันของประชาชาติ²⁴

²² George A. Finch, “The Bryan Peace Treaties,” *The American Journal of International Law* 10, no.4 (October,1916): 882-890.

²³ The United Nations Office at Geneva, “The Covenant of the League of Nations,” accessed November 22, 2025, <https://www.ungeneva.org/en/about/league-of-nations/covenant>.

²⁴ Covenant of the League of Nations, preamble.

สำหรับในเรื่องของการใช้กำลัง เมื่อพิจารณาในกติกาสนธิบัตรชาติเราจะเห็นการนำระบบความมั่นคงร่วมกัน (Collective Security) มาใช้ และบทบัญญัติสำคัญของระบบนี้ปรากฏอยู่ในมาตรา 10-15 ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- บรรดารัฐสมาชิกของสนธิบัตรชาติให้คำมั่นที่จะเคารพและปกป้องรักษาบูรณภาพแห่งดินแดนและเอกราชทางการเมืองของกันและกันให้พ้นจากการรุกรานภายนอก²⁵

- สงครามหรือภัยคุกคามจากสงครามจะต้องส่งต่อไปให้สนธิบัตรชาติพิจารณา และให้อำนาจอสนธิบัตรชาติในการใช้มาตรการทั้งหมดเท่าที่จำเป็นเพื่อปกป้องคุ้มครองสันติภาพของนานารัฐ²⁶

- กำหนดภาระผูกพันให้รัฐสมาชิกส่งข้อพิพาทใดๆที่อาจนำไปสู่ความแตกแยกไปยังอนุญาโตตุลาการ หรือใช้วิธีการระงับข้อพิพาททางศาล หรือให้มีการไต่สวนโดยคณะมนตรีของสนธิบัตรชาติ และรัฐสมาชิกตกลงที่จะไม่ใช้วิธีการทำสงครามจนกว่าจะครบ 3 เดือนหลังจากมีคำวินิจฉัยชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ คำพิพากษาของศาล หรือการรายงานของคณะมนตรี และยังกำหนดให้คำวินิจฉัยชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ คำพิพากษาของศาลต้องทำภายในระยะเวลาที่เหมาะสม ส่วนรายงานของคณะมนตรีจะต้องทำภายในระยะเวลา 6 เดือนหลังจากที่ได้มีการยื่นข้อพิพาทแล้ว²⁷

- รัฐสมาชิกตกลงว่าจะไม่ทำสงครามกับรัฐสมาชิกอื่นใดที่ตกลงจะปฏิบัติตามคำวินิจฉัยชี้ขาด หรือคำพิพากษาที่อาจจัดให้มีขึ้น²⁸

- ในกรณีที่รัฐสมาชิกปฏิเสธที่จะส่งข้อพิพาทไปยังอนุญาโตตุลาการ หรือใช้วิธีการระงับข้อพิพาททางศาล มีการกำหนดให้รัฐสมาชิกส่งเรื่องไปยังคณะมนตรี หากคณะมนตรีมีมติเห็นชอบรายงานอย่างเป็นทางการ (ซึ่งไม่รวมถึงรัฐที่เป็นคู่กรณีในข้อพิพาท) สงครามจะถูกห้ามทำกับสมาชิกที่ปฏิบัติตามรายงานนั้น หากรายงานไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการในคณะมนตรี สมาชิกมีสิทธิที่จะใช้มาตรการ

²⁵ Covenant of the League of Nations, art.10.

²⁶ Covenant of the League of Nations, art.11.

²⁷ Covenant of the League of Nations, art.12.

²⁸ Covenant of the League of Nations, art.13.

ทั้งหมดที่ “จำเป็นต่อการดำรงไว้ซึ่งสิทธิและความยุติธรรม” ซึ่งรวมถึงสิทธิในการทำสงครามด้วย²⁹

- รัฐสมาชิกที่ใช้การทำสงครามโดยไม่คำนึงถึงพันธกรณีของตนที่มีภายใต้สนธิสัญญา ให้อิทธิพลได้ทำสงครามกับรัฐสมาชิกอื่นๆด้วย และในกรณีนี้กำหนดให้รัฐสมาชิกของสนธิสัญญาดัดความสัมพันธ์ทางการค้าและการเงินกับรัฐสมาชิกผู้รุกราน และห้ามไม่ให้มีการปฏิสัมพันธ์ใดๆทั้งหมดระหว่างรัฐสมาชิกที่รุกรานกับรัฐอื่นๆไม่ว่ารัฐนั้นจะเป็นสมาชิกของสนธิสัญญาหรือไม่ก็ตาม และคณะมนตรีของสนธิสัญญาสามารถให้คำแนะนำต่อรัฐสมาชิกถึงมาตรการทางทหารที่สามารถใช้ดำเนินการได้เพื่อรักษาพันธกรณีตามกติกาสัญญา³⁰

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าความสำคัญของสนธิสัญญาถือเป็นองค์การซึ่งทำหน้าที่ตัดสินใจแทนรัฐต่างๆในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ได้วางกรอบทางกฎหมายสำหรับระบบความมั่นคงร่วมกัน กำหนดให้สงครามและข้ออนุญาตในการทำสงครามเป็นเรื่องทางกฎหมาย ดังนั้นแนวคิดการทำสงครามลักษณะนี้จึงหลุดพ้นจากเรื่องของศาสนา หรือนัยการเมืองที่แฝงอยู่ของทฤษฎีสงครามที่ขอบธรรม³¹

อย่างไรก็ตามแม้ว่าสนธิสัญญาจะประสบความสำเร็จในประเด็นที่กล่าวมา แต่สนธิสัญญาก็มีความอ่อนแอหลายประการ เช่น ไม่ได้มีข้อกำหนดการห้ามทำสงครามหรือห้ามใช้กำลัง เพียงแต่กำหนดกระบวนการตรวจสอบตามขั้นตอนที่ถูกออกแบบมาเพื่อเป็นการป้องกันหรือการชะลอการเกิดสงครามระหว่างรัฐสมาชิก นอกจากนั้นกรอบกฎหมายที่สนธิสัญญานำมาใช้จะใช้เฉพาะกับข้อพิพาทที่ลุกลามไปถึงระดับสงครามเท่านั้น ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 สงครามเป็นคำเฉพาะทางเทคนิคและอธิบายถึงสภาพทางกฎหมาย ดังนั้นจะต้องเข้าใจเงื่อนไขเฉพาะเจาะจงมากจึงจะเรียกว่าภาวะสงครามได้ โดยอย่างน้อยฝ่ายหนึ่งจะต้องแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งที่จะทำสงคราม³² ซึ่งทำให้รัฐต่างๆ

²⁹ Covenant of the League of Nations, art.15.

³⁰ Covenant of the League of Nations, art.16.

³¹ Arnold D. McNair, “Collective Security,” *British Yearbook of International Law* 17 (1936): 150,154.

³² Quincy Wright, “When Does War Exist?,” *American Journal of International Law* 26, Issue 2 (April 1932): 362.

สามารถเลี่ยงกฎหมายของกติกาสันนิบาตชาติโดยปฏิเสธที่จะยอมรับว่าการกระทำของพวกเขาเป็นการทำสงครามหรือเสี่ยงต่อการก่อสงคราม แม้ว่าการกระทำดังกล่าวนั้นได้ถูกคามหรือพิจารณาได้ว่าเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐก็ตาม

ต่อมาเมื่อ ค.ศ.1928 ได้มีสนธิสัญญาทั่วไปว่าด้วยการเลิกสงครามในฐานะตราสารนโยบายแห่งชาติ (The General Treaty for Renunciation of War as an Instrument of National Policy) สนธิสัญญานี้ประเทศที่ริเริ่มคือ ฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา ซึ่งรู้จักกันโดยทั่วไปว่า “กติกาคีลลอกก์-บริองด์ ค.ศ. 1928” (Kellogg–Briand Pact 1928) กติกานี้ได้ถูกตั้งขึ้นตามชื่อรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของฝรั่งเศส นายอริสตีดี บริองด์ (Aristide Briand) และรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา นายแฟรงค์ บี เคลลือก (Frank B. Kellogg) หรือบางครั้งก็เรียกว่า “กติกาศปารีส ค.ศ.1928” (Pact of Paris 1928) ซึ่งเป็นการตั้งชื่อตามเมืองที่มีการลงนามกัน³³ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดสงคราม เริ่มแรกได้มีประเทศที่ลงนามจำนวน 15 ประเทศ แต่ต่อมาได้มีอีก 48 ประเทศได้เข้าร่วมลงนามเป็นภาคีเพิ่มเติมทำให้รวมเป็นจำนวน ทั้งหมด 63 ประเทศ และรวมถึงรัฐสมาชิกทั้งหมดของสันนิบาตชาติด้วย (แต่มีบางประเทศที่ไม่เข้าร่วม)³⁴ ซึ่งทำให้กติกาสัญญานี้ได้รับการลงนามโดยประเทศส่วนใหญ่ในโลก

กติกาคีลลอกก์-บริองด์ มีเนื้อหาอยู่เพียง 3 มาตรา แต่มีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการใช้กำลังเพียง 2 มาตราเท่านั้นซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- รัฐต่างๆถูกห้ามไม่ให้ใช้สงครามเพื่อแก้ปัญหาคความขัดแย้งระหว่างประเทศ และต้องยกเลิกการใช้สงครามเป็นเครื่องมือของนโยบายแห่งชาติในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน³⁵

- รัฐต่างๆ ตกลงกันที่จะระงับข้อพิพาท หรือแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

³³ United States Department of State, “The Kellogg-Briand Pact, 1928,” accessed November 29, 2025, <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/kellogg>.

³⁴ Randall Lesaffer, “Kellogg-Briand Pact (1928),” Oxford Public International Law, (October 2010),” accessed November 29, 2025, <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e320>.

³⁵ Kellogg-Briand Pact 1928, art 1.

ระหว่างกันโดยสันติวิธี³⁶

สิ่งที่สำคัญและน่าสนใจที่สุดสำหรับกติกาเคลสล็อก-บริองด์ คือเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่มีการห้ามไม่ให้รัฐทำสงคราม และยังเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของสังคมระหว่างประเทศที่มีความพยายามกำหนดให้สงครามเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย³⁷ แม้ว่าจะเป็นกรณีแรกที่ตีแตกติกานี้ไม่ได้จำกัดสิทธิของรัฐต่างๆไม่ให้ใช้กำลังอาวุธ (Armed Force) เว้นแต่จะใช้ในรูปแบบที่รุนแรงเช่นเดียวกับการทำสงคราม ดังนั้นในช่วงระหว่างสงคราม รัฐต่างๆมักจะกำหนดกรอบการทัพของตนว่าเป็นการใช้กำลังที่ไม่ได้มีลักษณะเป็นสงคราม เมื่อเป็นเช่นนั้นรัฐเหล่านั้นจึงสามารถหลีกเลี่ยงข้อห้ามตามกติกานี้ได้ ตัวอย่างเช่น ใน ค.ศ.1931 ญี่ปุ่นได้ระบุงการรุกรานทางทหารในแมนจูเรีย (Manchuria) ของจีน โดยอ้างว่าจีนก่อวินาศกรรมตามแนวรางรถไฟที่อยู่ในความควบคุมของกองทัพญี่ปุ่น ดังนั้นจึงเป็นการกระทำเพื่อตอบโต้ความขัดแย้งที่จีนเป็นผู้เริ่มก่อน³⁸ สำหรับในเรื่องของการป้องกันตัว (Self-Defense) นั้นไม่ได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจนในกติกาเคลสล็อก-บริองด์ เมื่อไม่ได้มีการกำหนดขอบเขตสิทธิการป้องกันตัวไว้ให้ชัดเจน จึงเป็นการเปิดโอกาสให้รัฐต่างๆตีความหลักการอย่างกว้างขวาง จนทำให้รัฐค่อยๆ ทำลายกฎข้อห้ามเกี่ยวกับสงครามลงไปในที่สุด³⁹

แม้ว่าทั้งสันนิบาตชาติ และกติกาเคลสล็อก-บริองด์ ได้มีบทบาทและความพยายามในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ แต่ก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ทั้งหมด และไม่สามารถชักจูงและควบคุมให้รัฐสมาชิกปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ในข้อตกลงได้ ความล้มเหลวนี้นับเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่น่าไปสู่การเกิดขึ้นของสงครามโลกครั้งที่ 2 ในเวลาต่อมา

³⁶ Kellogg-Briand Pact 1928, art 2.

³⁷ Marc Weller, "Introduction: International Law and the Problem of War," in *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*, ed. Marc Weller (Oxford: Oxford University Press, 2015), 10.

³⁸ Quincy Wright, "The Manchurian Crisis," *American Political Science Review* 26, Issue 1 (February 1932): 45.

³⁹ Stephen C. Neff, *War and the Law of Nations* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), 304.

บทที่ 2

กฎเกณฑ์เกี่ยวกับ
การห้ามไม่ให้ใช้กำลังในปัจจุบัน

กฎเกณฑ์ว่าด้วยการห้ามไม่ให้ใช้กำลังในปัจจุบันมาจากสองแหล่งที่มาสำคัญ อันได้แก่ สนธิสัญญา (Conventional Law) และกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ (Customary Law) ในบทนี้จะทำการสำรวจลักษณะ เนื้อหา และขอบเขตของกฎเกณฑ์ ภายใต้กรอบเหล่านี้ โดยแบ่งออกเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

2.1 การห้ามไม่ให้ใช้กำลังตามกฎหมายบัตรของสหประชาชาติ

2.2 การห้ามไม่ให้ใช้กำลังในกรอบของกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ

2.1 การห้ามไม่ให้ใช้กำลังตามกฎหมายบัตรของสหประชาชาติ (United Nations Charter)

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรหลักได้ร่วมมือกันจัดการประชุมหลายครั้งเพื่อวางรากฐานเกี่ยวกับการรักษาสันติภาพหลังสงครามโลกและจัดตั้งสหประชาชาติซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศใหม่ขึ้นมาเพื่อทดแทนสันนิบาตชาติที่ล้มเหลวในการป้องกันไม่ให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 สหประชาชาติได้ถูกจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ.1945 โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อป้องกันสงครามและความขัดแย้งในอนาคต ส่งเสริมสันติภาพ

และความยุติธรรม และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสำหรับมนุษยชาติทั้งหลาย⁴⁰ และปัจจุบัน มีรัฐที่เป็นสมาชิกของสหประชาชาติจำนวน 193 ประเทศ⁴¹ ซึ่งมาจากทุกภูมิภาคทั่วโลก

กฎบัตรสหประชาชาติเป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่รัฐสมาชิกของสหประชาชาติมีความผูกพันต้องปฏิบัติตาม และเป็นเอกสารสำคัญในการก่อตั้งสหประชาชาติโดยได้มีการระบุเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และหลักการ กระบวนการดำเนินงานและบริหารงานของสหประชาชาติ และรวมถึงได้ประมวลเอาหลักการสำคัญที่ใช้ในการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างรัฐ ตั้งแต่หลักความเท่าเทียมในอำนาจอธิปไตยของรัฐ ไปจนถึงการห้ามไม่ให้ใช้กำลังในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ⁴²

วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของการก่อตั้งสหประชาชาติคือ การธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ⁴³ ดังนั้นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ ในอารัมภบทของกฎบัตรสหประชาชาติได้ระบุว่าสหประชาชาติต้องแสวงหาหนทางที่จะขจัดภัยสงคราม ปกป้องสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ และส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคมและมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น และให้ความแน่นอนใจว่าจะไม่มีการใช้กำลังอาวุธ (Armed Force) นอกจากเพื่อประโยชน์ร่วมกัน⁴⁴

สำหรับในเรื่องของการห้ามไม่ให้ใช้กำลังในกฎบัตรสหประชาชาติได้มีบทบัญญัติต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1.1 มาตรา 2 วรรค (4) เป็นบทบัญญัติสำคัญที่กำหนดว่าในการดำเนินการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นรัฐสมาชิกจะต้องละเว้นการข่มขู่ (Threat) หรือการใช้กำลัง (Use of Force) ต่อบูรณภาพแห่งอาณาเขต หรือเอกราชทางการเมืองของรัฐใดๆ หรือการกระทำในลักษณะการอื่นใดที่ไม่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของสหประชาชาติ⁴⁵

⁴⁰ United Nations, “History of the United Nations,” accessed December 4, 2025, <https://www.un.org/en/model-united-nations/history-united-nations>.

⁴¹ United Nations, “Member States,” accessed December 4, 2025, <https://www.un.org/en/about-us/member-states>.

⁴² United Nations, “UN Charter,” accessed December 4, 2025, <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>.

⁴³ United Nations Charter, art. 1.

⁴⁴ United Nations Charter, preamble.

⁴⁵ United Nations Charter, art.2 (4).

แต่มีข้อน่าสังเกตที่สำคัญคือการห้ามไม่ให้มีการใช้กำลัง (Force) ในมาตรานี้มีขอบเขตที่กว้าง และครอบคลุมกว่าการห้ามทำสงคราม (War) ซึ่งการกำหนดเช่นนี้มีเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในสันนิบาตชาติ และกติกาเคลล็อก-บริองด์ (Kellogg-Briand Pact) ที่มีช่องว่างทำให้รัฐใช้กำลังในรูปแบบอื่นที่ไม่ได้ประกาศสงครามอย่างเป็นทางการได้

สิ่งที่ต้องทำการพิจารณาต่อไปคือ การใช้กำลัง (Use of Force) และการข่มขู่ว่าจะใช้กำลัง (Threat of Force) นั้นมีขอบเขตอย่างไร และการกระทำลักษณะใดจึงจะเข้าข่ายการกระทำดังกล่าว

ก. การใช้กำลัง (Use of Force) ในกฎบัตรสหประชาชาติไม่ได้ให้คำจำกัดความที่ชัดเจนของ “การใช้กำลัง” ไว้แต่เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า “กำลัง” (Force) ในมาตรานี้ตีความได้ว่าเป็นการห้ามใช้ “กำลังทางอาวุธ”(Armed Force)⁴⁶ การตีความเช่นนี้ได้รับการสนับสนุนโดยข้อเท็จจริงที่ว่าเมื่อได้มีการระบุถึงคำว่า “กำลัง” ในกฎบัตรสหประชาชาติ เราจะพบว่าได้มีการใช้คำนำหน้าด้วยคำคุณศัพท์ “ทางอาวุธ” อยู่ด้วย เช่นในอารัมภบทของกฎบัตรสหประชาชาติ มาตรา 41 และมาตรา 46 โดยรวมแล้วจากอารัมภบทที่ได้มีการกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าวัตถุประสงค์หลักของสหประชาชาติคือการปกป้องคนรุ่นต่อไปจากภัยร้ายของสงคราม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ร่างมาตรา 2(4) นี้ได้ตั้งใจจะห้ามไม่ให้มีคุกคามหรือการใช้กำลังทางอาวุธหรือทางทหาร⁴⁷ นอกจากนี้ นักวิชาการส่วนใหญ่ยังเห็นว่ามาตรานี้เป็นการห้ามเฉพาะไม่ให้มีการใช้กำลังทางอาวุธทางทหารเท่านั้น ซึ่งไม่รวมถึงการใช้การบังคับข่มขู่ในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่กำลังทางทหาร⁴⁸ อันได้แก่การบีบบังคับทางเศรษฐกิจหรือการเมือง (Political or Economic Coercion)⁴⁹ เช่น การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ

⁴⁶ Norman Bentwich and Andrew Martin, *A Commentary on the Charter of the United Nations* (London: Routledge & Kegan Paul, 1950), 12.

⁴⁷ Russell Buchan and Nicholas Tsagourias, *Regulating the use of force in international law* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2021), 19.

⁴⁸ Justia, “Use of Force Under International Law,” (June 2025), accessed December 7, 2025, <https://www.justia.com/international-law/use-of-force-under-international-law/#:~:text=This%20rule%20is%20codified%20in,the%20purposes%20of%20the%20UN.>

⁴⁹ James A. Delanis, ““Force” under Article 2(4) of the United Nations Charter: The Question of Economic and Political Coercion,” *Vanderbilt Journal of Transnational Law* *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 12, Issue 1 (Winter 1979): 130.

นอกจากนั้นในปณิญาว่าด้วยหลักกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับความสัมพันธ์ฉันมิตรและความร่วมมือระหว่างรัฐตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติ ค.ศ. 1970 (Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in Accordance with the Charter of the United Nations) หรือที่เรียกโดยย่อว่า “ปณิญาความสัมพันธ์ฉันมิตร ค.ศ.1970” (The Friendly Relations Declaration 1970) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมติของสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ⁵⁰ มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายและขยายความหลักการพื้นฐานที่มีอยู่ในกฎหมายบัตรสหประชาชาติให้ชัดเจนขึ้น และปณิญาว่าด้วยการเสริมสร้างประสิทธิผลของหลักการละเว้นจากการคุกคามหรือการใช้กำลังในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ค.ศ. 1987 (Declaration on the Enhancement of the Effectiveness of the Principle of Refraining from the Threat or Use of Force in International Relations) ที่รับรองโดยมติของสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ⁵¹ ซึ่งได้ขยายความและให้รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับพันธกรณีของรัฐภายใต้หลักการห้ามใช้กำลัง ทั้งสองปณิญานี้ได้เน้นย้ำว่าหลักการห้ามไม่ให้ใช้กำลังนั้นคือห้าม “การแทรกแซงด้วยอาวุธ” (Armed Intervention) และชี้ให้เห็นว่ามาตรา 2(4) ของกฎหมายบัตรสหประชาชาติจะต้องได้รับการตีความว่าเป็นการห้ามไม่ให้ใช้กำลังทางอาวุธ

ในช่วงแรกที่มีการบังคับใช้กฎหมายบัตรสหประชาชาติเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า “การใช้กำลังทางอาวุธ” ต้องเป็นอาวุธโจมตีพลังงานจลน์ (Kinetic energy) ที่ใช้มวล ความเร็ว และความแรง ในการทำลายคู่ต่อสู้ เช่น คลื่นกระแทก (Shockwave) และความร้อน⁵² แต่เซอร์ เอียน บราวน์ลี (Sir Ian Brownlie) นักกฎหมายระหว่างประเทศชาวอังกฤษผู้มีชื่อเสียงมีความคิดเห็นว่าควรกำหนดรวมให้อาวุธเคมี และอาวุธชีวภาพซึ่งสามารถทำลายล้างและสร้างความเสียหายได้ (แม้ไม่ได้ก่อให้เกิดคลื่นกระแทกและความร้อน) อยู่ในขอบเขตของการใช้กำลังทางอาวุธตามมาตรา 2 (4) ด้วย เขาจึงตีความว่าต้องรวมถึงการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายทางกายภาพนั้นคือมีการทำลายชีวิตและ

⁵⁰ UN General Assembly, Res. 2625 (XXV) (1970).

⁵¹ UN General Assembly, Res. 42/22 (1987).

⁵² Ian Brownlie, *International Law and the Use of Force by States* (Oxford: Clarendon Press, 1963), 361–368.

มาตรา 2(4) ของกฎบัตรสหประชาชาติไม่ได้กล่าวถึงว่าการใช้กำลังสามารถกระทำได้โดยอ้อมหรือไม่ (Indirect Force) กล่าวคือในกรณีที่รัฐหนึ่งสนับสนุนความพยายามของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Non-State Actor) ในการใช้กำลังอาวุธต่ออีกรัฐหนึ่ง แต่ความช่วยเหลือที่ให้ไปนั้นยังไม่เพียงพอจะระบุได้ว่าการกระทำนั้นเป็นการใช้กำลัง ซึ่งรัฐนั้นต้องรับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของรัฐ (State Responsibility)⁵⁴

ในกรณีนี้คำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice: ICJ) หรือศาลโลก ในคดีระหว่างสาธารณรัฐนิการากัวกับสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1986 (Nicaragua v. United States of America) ซึ่งมีข้อเท็จจริงคือเมื่อ ค.ศ.1986 ประเทศนิการากัวได้ร้องต่อศาลว่าสหรัฐอเมริกาได้ละเมิดข้อห้ามเรื่องการห้ามไม่ให้ใช้กำลังโดยการช่วยสรรหาคนฝึกอบรม จัดหาอาวุธและอุปกรณ์ การให้เงินทุน การช่วยเหลือสนับสนุนด้านอื่นๆ รวมถึงการส่งการให้มิกิจกรรมทางทหารและกึ่งทหารต่อกลุ่มกบฏคอนทรา (Contras) เพื่อต่อต้านนิการากัว ซึ่งศาลโลกได้ตัดสินว่าระดับความช่วยเหลือที่สหรัฐอเมริกาให้ต่อกบฏคอนทรา นั้นเป็นการแสดงให้เห็นในเบื้องต้นว่ามี การละเมิดหลักการไม่ใช้กำลัง แม้ว่าไม่ได้มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกาได้เข้าร่วมปฏิบัติการทางทหารหรือกึ่งทหารในนิการากัวจริง แต่มีความชัดเจนว่าการปฏิบัติการที่ดำเนินการโดยกลุ่มกบฏนั้นสหรัฐอเมริกาได้ให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับกลุ่มกบฏ สหรัฐอเมริกายังให้การสนับสนุนด้านข่าวกรอง การส่งกำลังบำรุง โดยเฉพาะจัดหาเครื่องบินขนส่งเสบียงให้แก่กลุ่มกบฏ ศาลโลกได้อ้างถึงปฏิญญาความสัมพันธ์ฉันมิตร ค.ศ.1970 (The Friendly Relations Declaration 1970) โดยเห็นว่าการใช้กำลังที่ต้องห้ามสามารถเกิดขึ้นโดยทางอ้อมได้ ในลักษณะที่รัฐหนึ่งให้การสนับสนุนแก่กลุ่มตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ ดังนั้นศาลจึงพิจารณาว่าการที่สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือการติดอาวุธ และการฝึกฝนกลุ่มกบฏคอนทรานั้นเป็นการข่มขู่หรือการใช้กำลังต่อประเทศนิการากัวทางอ้อม ซึ่งถือว่าเป็นการละเมิดต่อกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการใช้กำลัง และ

⁵³ Ibid., 362.

⁵⁴ Buchan and Tsagourias, *Regulating the use of force in international law*, 24.

แยกประเด็นเรื่องการให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนแก่กลุ่มกบฏคอนทราว่าเข้าข่าย เป็นการแทรกแซงกิจการภายในของนิการากัว เป็นเรื่องการละเมิดหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายใน (Principle of Non-Intervention) แต่ยังไม่ถือว่าเป็นการใช้กำลังโดยทางอ้อม⁵⁵

ข.การข่มขู่ว่าจะใช้กำลัง (Threat of Force) แนวคิดเรื่องการข่มขู่ด้วยกำลัง ไม่ได้ถูกนำมาอธิบายให้ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นช่วงเวลาก่อนค.ศ. 1945 หรือแม้แต่ในกฎบัตรสหประชาชาติก็ตาม การข่มขู่ว่าจะใช้กำลังอาจทำขึ้นในรูปแบบของทั้งการกระทำทางกายภาพ และการสื่อสารเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจา เมื่อต้องพิจารณาว่าการกระทำหรือคำพูดใดเป็นการข่มขู่ด้วยกำลังหรือไม่ การประเมินไม่ใช่เพียงดูจากเจตนาของรัฐที่ข่มขู่เท่านั้น จำเป็นต้องประเมินการรับรู้และปฏิกิริยาจากรัฐเป้าหมายด้วย นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงด้วยว่าการข่มขู่ว่าจะใช้กำลังนั้นต้องมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่ต้องมีความน่าเชื่อถือเพียงใด แต่เนื่องจากองค์ประกอบนี้เป็นเรื่องอัตวิสัยมากจึงขึ้นอยู่กับแต่ละมุมมอง ดังนั้นจึงต้องประเมินเป็นรายกรณีโดยมุ่งพิจารณาไปที่สถานการณ์ ประวัติความสัมพันธ์ระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้อง และประวัติศาสตร์การแทรกแซงทางการทหารของแต่ละกรณี⁵⁶

หากพิจารณาจากกฎบัตรสหประชาชาติการกระทำที่เป็นการข่มขู่ด้วยกำลังไม่ได้ละเมิดแค่มาตรา 2(4) อย่างเดียวแต่ยังละเมิดมาตรา 2(3) ด้วย กล่าวคือในมาตรา 2(3) กำหนดว่าสมาชิกทั้งปวงจะต้องระงับกรณีพิพาทระหว่างประเทศของตนโดยสันติวิธี ในลักษณะการเช่นที่จะไม่เป็นอันตรายแก่สันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศและความยุติธรรม⁵⁷ ในบางครั้งรัฐอาจใช้วิธีการข่มขู่ว่าจะใช้กำลังมาใช้เพื่อแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเพื่อบีบบังคับให้รัฐอีกรัฐยอมรับและตกลงตามการข่มขู่ว่าจะใช้กำลังมีลักษณะเป็นการบีบบังคับ จึงไม่ถือว่าเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐโดยสันติวิธีตามความหมายของมาตรา 2(3) ของกฎบัตรสหประชาชาติ⁵⁸

⁵⁵ Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Judgment, I.C.J. Reports 1986, p. 14, para.228.

⁵⁶ Agata Kleczkowska, *Threat of Force and International Law* (Oxford: Routledge, 2023), 25-26.

⁵⁷ United Nations Charter, art.2 (3).

⁵⁸ Constantine Antonopoulos, *The Unilateral Use of Force by States in International Law* (DPhil thesis, University of Nottingham, 1992), 119.

อย่างไรก็ตามรัฐต่างๆ ได้มีการกล่าวอ้างโดยขยายความกว้างออกไปว่าการกระทำบางอย่างเป็นการข่มขู่ด้วยกำลังซึ่งละเมิดวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติด้วย

นอกจากกฎบัตรสหประชาชาติแล้วในบางกรณีรัฐต่างๆ ได้อ้างถึงการข่มขู่ด้วยกำลังที่ละเมิดสนธิสัญญาอื่นที่มีบทบัญญัติห้ามไม่ให้กระทำการดังกล่าวด้วย เช่น ในเดือนตุลาคม ค.ศ.2008 ประเทศไทยได้กล่าวต่อประธานคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (United Nations Security Council: UNSC) ว่าการข่มขู่ว่าจะใช้กำลังที่กัมพูชากระทำต่อประเทศไทยนอกจากจะละเมิดมาตรา 2(4) ของกฎบัตรสหประชาชาติแล้ว ยังละเมิดสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia: TAC) ด้วย⁵⁹ ในปีเดียวกัน สาธารณรัฐเฮติอ้างว่าการข่มขู่จะใช้กำลังของสาธารณรัฐโดมินิกัน ไม่เพียงแต่ละเมิดแค่กฎบัตรสหประชาชาติ แต่ยังละเมิดสนธิสัญญาริโอ (The Rio Treaty) หรือสนธิว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างอเมริกัน ค.ศ.1947 (Inter-American Treaty of Reciprocal Assistance 1947)⁶⁰

การข่มขู่จะใช้กำลังในทางปฏิบัติมีรูปแบบต่างๆ มากมาย อาจเป็นการซ้อมรบทางทหาร การกระทำที่เกิดภายในรัฐ หรือการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อสงคราม (War Propaganda)⁶¹ ตัวอย่างที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นกรณีที่รัฐกล่าวอ้างว่าการซ้อมรบทางทหาร (Military Maneuver) ที่กระทำโดยรัฐอื่นถือว่าเป็นการข่มขู่ด้วยกำลังต่อรัฐเหล่านั้น เช่น ในคำร้องขอเริ่มกระบวนการพิจารณาคดี (Application Instituting Proceedings) ของประเทศนิการากัวต่อศาลโลกอ้างว่ารัฐบาลของประเทศฮอนดูรัสได้ใช้การข่มขู่ด้วยกำลังต่อนิการากัว ซึ่งไม่ใช่แค่ทางวาจาแต่มีหลักฐานการเกิดขึ้นจริงด้วย โดยตั้งแต่ ค.ศ. 1981 รัฐบาลฮอนดูรัสได้สร้างสนามบินทหาร ฐานทัพเรือ และโครงสร้างพื้นฐานอื่นตามแนวชายแดนของนิการากัว และได้มีการซ้อมรบทางทหารร่วมกับกองทัพสหรัฐอเมริกา

⁵⁹ “Letter dated 16 October 2008 from the Permanent Representative of Thailand to the United Nations addressed to the President of the Security Council” (17 October 2008) UN Doc S/2008/657, para. 2.

⁶⁰ “Cable dated 7 June 1964 Addressed to the President of the Security Council by the Secretary of State for Foreign Affairs of the Republic of Haiti” (8 June 1964) UN Doc S/5750.

⁶¹ Agata Kleczkowska, *Threat of Force and International Law*, 90.

อย่างต่อเนื่องด้วย โดยมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนคือการข่มขู่การก้าว⁶² นอกจากนั้น นิการากัวยังได้ยื่นข้อร้องเรียนในทำนองเดียวกันว่าการฝึกซ้อมร่วมกันระหว่างกองกำลัง ของฮอนดูรัสและสหรัฐอเมริกาทำให้การก้าวต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากการรุกราน ของกองทัพของทั้งสองประเทศอยู่ตลอดเวลา การซ้อมรบทางทหารร่วมกันไม่เพียงแต่จะ ก่อให้เกิดอันตรายเพิ่มมากขึ้นต่อสันติภาพและความมั่นคงของนิการากัว แต่การซ้อมรบ มีอิทธิพลที่แฝงด้วยเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ ดังนั้นในยุคปัจจุบันการซ้อมรบทางทหารจึงไม่ สามารถถือได้ว่าเป็นเพียงการฝึกซ้อมเพื่อเตรียมความพร้อมทางทหารอีกต่อไป แต่น่า เสียหายที่ได้กลายเป็นรูปแบบหนึ่งของการกดดันและการข่มขู่ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น⁶³

แถลงการณ์ใดๆที่ตัวแทนของรัฐไม่ว่าจะกล่าวภายในประเทศ การชุมนุมสาธารณะ หรือการประชุมที่เปิดเผยอื่นๆ ทางโทรทัศน์ หรือในระหว่างแถลงข่าวสามารถถูกตีความ เป็นการข่มขู่ว่าจะใช้กำลังได้หากเข้าใจอย่าง⁶⁴ ตัวอย่างเช่น เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม ค.ศ.2010 ระหว่างการประชุมสมัชชาประชาชาติเพื่อประชาธิปไตย (People's Alliance for Democracy: PAD) นายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะของไทย ได้กล่าวว่า “เกี่ยวกับปัญหาการรุกรานดินแดน เราจะยกเลิกบันทึกความเข้าใจหาก ไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ เราจะใช้ทั้งวิธีการทางทั้งทางการทูต และทางทหาร”⁶⁵ สำหรับกัมพูชาแล้วเห็นว่าการกล่าวเช่นนี้เป็นการข่มขู่ชัดเจนว่าจะใช้กำลังทหารเพื่อแก้ไข ปัญหาการกำหนดเขตแดน ซึ่งได้กำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนแล้วในอนุสัญญาที่สร้างขึ้นในค.ศ. 1904 และสนธิสัญญา ค.ศ.1907 ระหว่างฝรั่งเศสและสยาม และแผนที่ที่จัดทำโดยคณะกรรมการฝรั่งเศส-สยามที่จัดตั้งขึ้นตามอนุสัญญาดังกล่าวข้างต้น⁶⁶

หากพิจารณาจากถ้อยคำเกี่ยวกับการห้ามใช้กำลังในมาตรา 2(4) ของกฎบัตร สหประชาชาติแล้วทั้งขอบเขตและเนื้อหาของข้อห้ามนั้นยังไม่ได้ถูกกำหนดอย่างชัดเจน

⁶² Border and Transborder Armed Actions (Nicaragua v. Honduras), Application instituting proceedings, paras. 20, 22.

⁶³ UNSC Official Records (3 April 1984) UN Doc S/PV.2528, para. 155.

⁶⁴ Agata Kleczkowska, *Threat of Force and International Law*, 74.

⁶⁵ 'Identical letters dated 8 August 2010 from the Permanent Representative of Cambodia to the United Nations addressed to the President of the General Assembly and the President of the Security Council' (11 August 2010) UN Doc A/64/891-S/2010/426, 2.

⁶⁶ Ibid.

ทั้งในการปฏิบัติของรัฐ และในทางงานเขียนวิชาการ และเนื่องจากข้อห้ามไม่ให้ใช้กำลังเป็นส่วนหนึ่งของบทบัญญัติเกี่ยวกับการสร้างสันติภาพและการรักษาสันติภาพที่เกี่ยวข้องกับมาตราอื่นของกฎบัตรเช่น มาตรา 39 มาตรา 51 และมาตรา 53 ซึ่งมีถ้อยคำที่แตกต่างกัน ได้แก่ “ภัยคุกคามต่อสันติภาพ” (Threat to the Peace) “การรุกราน” (Act of Aggression) และ “การโจมตีด้วยอาวุธ” (Armed Attack) ดังนั้นจึงจะนำมาศึกษาในส่วนต่อไป

2.1.2 ข้อยกเว้นของการห้ามไม่ให้ใช้กำลัง ในกฎบัตรสหประชาชาติมาตรา 51 ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้อยกเว้นของการห้ามใช้กำลังไว้ว่าหากมีการโจมตีทางอาวุธ (Armed Attack) เกิดขึ้นกับสมาชิกของสหประชาชาติ รัฐสามารถใช้กำลังเพื่อป้องกันตนเอง (Self-Defence) โดยลำพังตน (Individual Self-Defence) หรือป้องกันร่วมกัน (Collective Self-Defence) และต้องรายงานให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (UN Security Council) ทราบทันที โดยจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่ออำนาจและความรับผิดชอบของคณะมนตรีความมั่นคงในการดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ⁶⁷

มาตรานี้มีความสำคัญที่กำหนดให้รัฐสมาชิกสามารถใช้กำลังในการป้องกันตนเองไปก่อนได้ และสิทธิในการป้องกันตนเองจะระงับสิ้นไปทันทีที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้มีมติรับรองให้มีการดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อฟื้นฟูสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ นอกจากนี้การป้องกันตนเองเป็นสิทธิ (The Right of Self-Defence) ที่ติดตัวมาตามธรรมชาติ (Inherent Right)⁶⁸ ในเชิงประวัติศาสตร์สิทธิการป้องกันตนเองอยู่ในรูปแบบของหน้าที่ปกป้องรักษาตัวเองให้อยู่รอดปลอดภัย (Self-Preservation)⁶⁹ หน้าที่นี้มาจากกฎหมายธรรมชาติ และต้องการให้รัฐทั้งหลายใช้มาตรการทั้งหมดที่จำเป็นเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญ⁷⁰ และภายหลัง

⁶⁷ United Nations Charter, art.51.

⁶⁸ Murray Colin Alder, “The Origin in International Law of the Inherent Right of Self-Defence and Anticipatory Self-Defence,” *The Western Australian Jurist* 2(2011): 118.

⁶⁹ Marco Roscini, “On the ‘Inherent’ Character of the Right of States to Self-Defence,” *Cambridge Journal of International and Comparative Law* 4 (November 30, 2015): 637.

⁷⁰ Christian Wolff, *Jus Gentium Methodo Scientifica Pertractatum*, trans. Joseph H. Drake (Oxford: Clarendon Press, 1934), 22–23.

หน้าที่นี้เปลี่ยนแปลงไปเป็นสิทธิในการป้องกันตนเองในช่วงระหว่างกลางศตวรรษที่ 19 และไม่ใช่แค่มีต้นกำเนิดมาจากกฎหมายธรรมชาติ สิทธินี้ยังอยู่ในแนวทางปฏิบัติของรัฐต่างๆ ด้วยเหตุนี้จึงเทียบเคียงได้ว่าเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ⁷¹

ข้อยกเว้นในการห้ามไม่ให้ใช้กำลังตามมาตรา 51 ของกฎบัตรสหประชาชาติมีประเด็นที่จะนำมาพิจารณาศึกษาดังต่อไปนี้ คือ

ก. ขอบเขตและความหมายของการโจมตีทางอาวุธ (Armed Attack) หากพิจารณาดูในมาตรา 51 และในมาตราอื่นๆของกฎบัตรสหประชาชาติจะพบว่าไม่ได้มีการกำหนดคำนิยามของการโจมตีทางอาวุธไว้เลย ความแตกต่างของถ้อยคำระหว่างการใช้กำลังตามมาตรา 2(4) และการโจมตีทางอาวุธตามมาตรา 51 นั้นอาจพิจารณาได้ว่า “การโจมตีทางอาวุธ” มีขอบเขตแคบกว่า “การใช้กำลัง”⁷²

สำหรับในมุมมองของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศนั้น ในคดีระหว่างนิการากัวกับสหรัฐอเมริกา ศาลได้กล่าวว่าการโจมตีทางอาวุธคือ “รูปแบบการใช้กำลังที่รุนแรงที่สุด”⁷³ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการใช้กำลังที่มีขนาดและผลกระทบที่เพียงพอเท่านั้นที่จะถือเป็นการโจมตีทางอาวุธ⁷⁴ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้ยืนยันแนวทางนี้อีกครั้งในคำวินิจฉัยคดีแท่นขุดเจาะน้ำมัน (Oil Platforms case) ระหว่างสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านกับสหรัฐอเมริกา ค.ศ.2003 อิหร่านได้ฟ้องสหรัฐอเมริกาว่าโจมตีแท่นขุดเจาะน้ำมันเมื่อ ค.ศ.1987-1988 และอ้างว่าสหรัฐอเมริกาสละมติสนธิสัญญาไมตรี ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และสิทธิทางการกงสุล ค.ศ.1955 (Treaty of Amity, Economic Relations, and Consular Rights 1955) ที่ทำขึ้นเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศ ในขณะที่สหรัฐอเมริกาโต้แย้งว่าการโจมตีนั้นเป็นการรักษาผลประโยชน์ด้านความมั่นคงและป้องกันตัวเองไม่ใช่เป็นการรุกราน สำหรับเหตุการณ์ที่

⁷¹ Robert Y. Jennings, “The Caroline and McLeod Cases,” *American Journal of International Law* 32,no.1(January,1938): 82-99.

⁷² Yoram Dinstein, *War, Aggression and Self-Defence* (Cambridge: Cambridge University Press,2017),205-206.

⁷³ Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Judgment,I.C.J. Reports 1986, p. 14, para. 191.

⁷⁴ Ibid., para. 195.

อยู่เบื้องหลังคดีแท่นขุดเจาะน้ำมันคือเรือของสหรัฐอเมริกาถูกโจมตีระหว่าง ค.ศ.1987-1988 ถึงสองครั้ง ครั้งแรกจากการโจมตีด้วยขีปนาวุธ และครั้งที่สองจากทุ่นระเบิดจนทำให้มีลูกเรือบาดเจ็บและเรือได้รับความเสียหาย ซึ่งต่อมาอิหร่านยอมรับว่าเป็นผู้โจมตีกองกำลังทางเรือของสหรัฐอเมริกาจึงโจมตีแท่นขุดเจาะน้ำมันนอกชายฝั่งของอิหร่านเพื่อเป็นการป้องกันการโจมตีเพิ่มเติมหากเกิดขึ้นอีกโดยได้แจ้งไปยังคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเพื่อรายงานว่ามีสหรัฐอเมริกาได้ดำเนินการเพื่อป้องกันตนเอง ตามมาตรา 51 ของกฎบัตรสหประชาชาติ⁷⁵ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้วินิจฉัยว่าในกรณีการกระทำของสหรัฐอเมริกาต่อแท่นขุดเจาะน้ำมันของอิหร่านนั้นไม่ชอบด้วยเหตุผลในการป้องกันตนเอง แม้ว่าอิหร่านจะรับผิดชอบต่อการโจมตีเรือของสหรัฐอเมริกา แต่ก็ยังไม่เข้าเกณฑ์ที่จะถือเป็นการโจมตีทางอาวุธภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งสงวนไว้สำหรับกรณีการใช้กำลังที่รุนแรงที่สุด โดยศาลเน้นย้ำว่าการโจมตีทางอาวุธจะต้องร้ายแรง (Grave) เหตุการณ์เล็กๆ น้อยๆ ที่เกิดขึ้นเช่นที่กล่าวอ้างมาโดยทั่วไปแล้วยังไม่เข้าข่าย⁷⁶

โดยสรุปแล้วการใช้กำลังจะถือว่า “ร้ายแรง” หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และต้องมีการประเมินปัจจัยต่างๆ เช่น จำนวนทหารที่เกี่ยวข้องกับการโจมตี ประเภทของอาวุธที่ใช้ ระยะเวลาของการโจมตี และระดับความเสียหายที่เกิดขึ้นกับรัฐผู้เสียหาย⁷⁷

ข.ข้อจำกัดของการใช้สิทธิในการป้องกันตนเอง ในมาตรา 51 ของกฎบัตรสหประชาชาติไม่ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของการใช้สิทธิการป้องกันตนเองไว้ แต่รัฐทั้งหลายจะต้องปฏิบัติตามหลักความจำเป็น (Necessity) และหลักความได้สัดส่วน (Proportionality) ซึ่งหลักการเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในแนวคิดเรื่องการป้องกันตนเอง⁷⁸ และยังเป็นหลักการภายใต้กฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่รัฐจะต้องปฏิบัติตาม

⁷⁵ William H. Taft, “Self-Defense and the Oil Platforms Decision,” *The Yale Journal of International Law* 29,no.2(Summer 2004): 296-298.

⁷⁶ Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America), Judgment, I.C.J. Reports 2003, p.161,para. 64.

⁷⁷ Gerald G. Fitzmaurice, “The Definition of Aggression,” *International and Comparative Law Quarterly* 1(1952): 137, 139.

⁷⁸ Nicholas Tsagourias, “Necessity and the Use of Force: A Special Regime,” *Netherlands Yearbook of International Law* 41(2010): 11,22.

เพื่อให้การกระทำเพื่อป้องกันตนเองนั้นชอบด้วยกฎหมาย⁷⁹

หลักความจำเป็น (Necessity) ประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ รัฐสามารถใช้กำลังเพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัดเท่านั้น และไม่ใช่ไปเพื่อการลงโทษ หรือการแก้แค้น⁸⁰ และการใช้กำลังเพื่อป้องกันตนเองจะต้องเป็นทางเลือกสุดท้าย (Last Resort)⁸¹ กล่าวคือหลังจากที่ได้ดำเนินมาตรการแก้ไข ปัญหาโดยสันติวิธีอื่นๆ แล้วและพิสูจน์ให้เห็นว่าไม่ได้ผล หรือมาตรการเหล่านั้น ไร้ประโยชน์⁸² นอกจากนั้นการนำหลักความจำเป็นมาใช้อาจต้องพิจารณาถึงกรอบ ระยะเวลาที่สามารถใช้สิทธิในการป้องกันตัวเองหลังจากการถูกโจมตีทางอาวุธด้วย ในมุมมองหนึ่งเมื่อการโจมตีด้วยอาวุธยุติลง สิทธิในการป้องกันตนเองควรจะหมดไปเพราะ การตอบโต้ใดๆ ในภายหลังจากนั้นไม่สามารถถือเป็นการป้องกันได้⁸³ แต่หากพิจารณา ในมาตรา 51 ของกฎบัตรสหประชาชาติแล้วจะเห็นได้ว่าไม่ได้มีการกำหนดระยะเวลา จำกัดสิทธิในการป้องกันตนเองแต่อย่างใด โดยระบุแค่ให้อำนาจการดำเนินการป้องกัน ตนเองแก่รัฐ “หาก” มีการโจมตีด้วยอาวุธเกิดขึ้น แทนที่จะใช้คำว่า “เมื่อ” ซึ่งในทางปฏิบัติ ของรัฐต่างๆ ต้องยอมรับว่ารัฐต้องการเวลาในการฟื้นตัวจากการถูกโจมตีด้วยอาวุธ หรือ อาจต้องใช้เวลาพิจารณาทางเลือกต่างๆ เพื่อตอบโต้กลับได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุผลเหล่านี้หลักความจำเป็นจึงให้รัฐที่ถูกโจมตีได้รับความยืดหยุ่นด้านเวลาในการ ตัดสินใจและเริ่มการตอบโต้เพื่อดำเนินการป้องกันตนเอง⁸⁴ และโดยพื้นฐานแล้วสิ่งที่ สำคัญคือความสมเหตุสมผลของเวลา ระยะเวลาระหว่างการถูกโจมตีทางอาวุธกับการ

⁷⁹ Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, Advisory Opinion [1996] ICJ Rep. 226, paras 40–41.

⁸⁰ Olivier Corten, *The Law against War: The Prohibition on the Use of Force in Contemporary International Law* (Hart Publishing, 2010), 484-485.

⁸¹ Daniel Bethlehem, “Self-Defense against an Imminent or Actual Armed Attack by Nonstate Actors,” *American Journal of International Law* 106, Issue 14 (October 2012): 775.

⁸² Oscar Schachter, “The Right of States to Use Armed Force,” *Michigan Law Review* 82, Issue 5 (May 1984): 1620, 1635.

⁸³ Antonio Cassese, “Terrorism Is Also Disrupting Some Crucial Legal Categories of International Law,” *European Journal of International Law* 12, Issue 5(November 2001): 993, 995–998.

⁸⁴ Judith Gardam, *Necessity, Proportionality and the Use of Force by States* (New York : Cambridge University Press,2004),150.

ตอบโต้กลับนั้นต้อง โกล้เคียงกัน⁸⁵ อย่างไรก็ตามจากเหตุการณ์การโจมตีของผู้ก่อการร้ายต่อสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ.2001 แต่สหรัฐอเมริกาไม่ได้เริ่มปฏิบัติการทางทหารต่อกลุ่มอัล-กออิดะฮ์ (Al-Qaida) จนกระทั่งวันที่ 7 ตุลาคม ค.ศ.2001 เหตุการณ์นี้เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าระยะเวลาการตอบโต้กลับอาจจะล่าช้าไปบ้าง แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าการใช้กำลังของสหรัฐอเมริกาสอดคล้องกับหลักความจำเป็น และ การใช้สิทธิการป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมาย⁸⁶

การโจมตีทางอาวุธที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องอาจนำไปสู่การยึดครองดินแดนของรัฐที่ถูกโจมตี ในกรณีนี้ระหว่างช่วงเวลาของการถูกยึดครองโดยหลักการแล้วรัฐนั้นๆ สามารถดำเนินการป้องกันตนเองได้แม้ว่าความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับการโจมตีด้วยอาวุธครั้งแรกจะสิ้นสุดลงไปแล้ว แต่ถึงกระนั้นก็ตามการใช้กำลังเพื่อป้องกันตนเองจะต้องทำไปเพื่อความจำเป็นเท่านั้น และแม้ว่าการยึดครองจะยืดเยื้อเป็นเวลานานการใช้กำลังป้องกันตนเองอาจยังมีความจำเป็นหากได้ใช้วิธีการอื่นๆ เพื่อกู้คืนดินแดนที่ถูกยึดครองแล้วแต่ไม่ประสบความสำเร็จ⁸⁷ ในเหตุการณ์ที่อิรักบุกและยึดครองคูเวตเมื่อ ค.ศ.1990 แม้ว่าจากข้อเท็จจริงจะเป็นการยึดครองในระยะเวลานานสั้น แต่คูเวตและพันธมิตรได้รับอนุญาตให้ใช้กำลังเพื่อป้องกันตนเองจากอิรักตลอดช่วงเวลาของการถูกยึดครอง⁸⁸ การกระทำของฝ่ายพันธมิตรใน ค.ศ.1991 เพื่อขับไล่อิรักออกจากคูเวตสามารถพิจารณาได้ว่าเป็นเรื่องของการป้องกันตนเองร่วมกัน (Collective Security) ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อถัดไป ในทางตรงกันข้ามการใช้กำลังเพื่อป้องกันตนเองไม่สามารถพิจารณาได้ว่ามีความจำเป็นอีกต่อไปหากฝ่ายต่างๆ เปรจากันตกลงกันระงับข้อพิพาทด้วยสันติวิธี หรือรัฐที่ถูกโจมตีได้ยอมรับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ หรือได้มีการสถาปนาช่วงเวลาแห่งสันติภาพขึ้นแล้ว⁸⁹

⁸⁵ Thomas Gill, "The Temporal Dimension of Self-Defence: Anticipation, Pre-emption, Prevention and Immediacy," *Journal of Conflict and Security Law* 11, Issue 3(Winter 2006): 361, 368-369.

⁸⁶ Christian Henderson, *The Persistent Advocate and the Use of Force: The Impact of the United States upon the Jus ad Bellum in the Post-Cold War Era* (Farnham: Ashgate Publishing Ltd., 2010),155.

⁸⁷ Buchan and Tsagourias, *Regulating the use of force in international law*,67.

⁸⁸ Daniel Chardell, "The Origins of the Iraqi Invasion of Kuwait Reconsidered," *Texas National Security Review* 6,Issue 3 (Summer 2023): 72-77.

⁸⁹ Buchan and Tsagourias, *Regulating the use of force in international law*,67.

สำหรับหลักความได้สัดส่วน (Proportionality) นั้นก็เป็นอีกหลักสำคัญหนึ่งในเรื่องการป้องกันตนเอง แต่ปัจจุบันยังไม่มีคำนิยามที่ครบถ้วนชัดเจนไปในทิศทางเดียวกัน สำหรับแนวคิดเรื่องความได้สัดส่วนนี้จึงยังมีความสับสนไม่ชัดเจนมากมายเกี่ยวกับความหมายและเนื้อหา แม้เราจะพบหลักการนี้ปรากฏอยู่ในกรอบกฎหมายระหว่างประเทศอื่นๆ อีกหลายฉบับ เช่น กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (International Human Rights Law) และกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (International Humanitarian Law) หลักความได้สัดส่วนจึงจะมีความหมายตามบริบทภายในกรอบกฎหมายเฉพาะนั้นๆ ที่ใช้บังคับ⁹⁰

ในบริบทของหลักความชอบธรรมในการทำสงคราม (*jus ad bellum*) หลักการของความได้สัดส่วนกำหนดให้การใช้กำลังเพื่อป้องกันตนเองจำกัดอยู่ในกรอบของความสมเหตุสมผลจากการถูกโจมตี⁹¹ ความได้สัดส่วนนี้แม้มิได้บัญญัติไว้ในมาตรา 51 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ แต่ถือว่าเป็นหลักกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ดังนั้นการใช้กำลังโดยชอบธรรมภายใต้ระบบสหประชาชาติเพื่อป้องกันตนเองภายใต้มาตรา 51 รวมถึงการใช้กำลังของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเกี่ยวกับการคุกคามต่อสันติภาพ การละเมิดสันติภาพ และการกระทำที่เป็นการรุกรานภายใต้หมวดที่ 7 ของกฎบัตรสหประชาชาติจึงถูกจำกัดโดยกฎหมายจารีตประเพณีที่ว่า การใช้กำลังตอบโต้ต้องได้สัดส่วน และเป็นไปพอสมควรกับการรุกรานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย⁹² แต่เนื่องด้วยบางครั้งสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้รัฐจำเป็นต้องใช้กำลังเพื่อการป้องกันตนเองด้วยวิธีที่หลากหลาย การประเมินสัดส่วนที่เหมาะสมจึงแตกต่างกันไปแต่ละกรณี ไม่สามารถจะใช้มาตรฐานเดียวกันได้โดยไม่ต้องพิจารณาจากขนาดและผลกระทบของการโจมตี เป้าหมาย ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐที่โจมตีกับรัฐผู้ถูกโจมตี เหตุการณ์ต่างๆ ที่อยู่เบื้องหลัง รวมถึงขนาดของกำลังที่โจมตีและกำลังที่ตอบโต้ด้วย⁹³

⁹⁰ Michael Newton and Larry May, *Proportionality in International Law* (New York: Oxford University Press, 2014), 15-21.

⁹¹ Myres S. McDougal and Florentino P. Feliciano, *The International Law of War: Transnational Coercion and World Public Order* (New Haven: New Haven Press, 1994), 242.

⁹² Judith Gardam, "Proportionality and Force in International Law," *American Journal of International Law* 87, Issue 3 (July 1993): 391-413.

⁹³ David Kretzmer, "The Inherent Right to Self-Defence and Proportionality in Jus Ad Bellum," *The European Journal of International Law* 24, no. 1 (2013): 267.

ค. การป้องกันตนเองร่วมกัน (Collective Self-Defence) สิทธิในการป้องกันตนเองร่วมกันถูกกำหนดไว้ในมาตรา 51 ของกฎบัตรสหประชาชาติ และในกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ⁹⁴ ระบบความมั่นคงร่วมกัน (Collective Security) เข้ามาแทนที่แนวคิดเรื่องการรวมกลุ่มเพื่อป้องกันศัตรูร่วมหรือระบบพันธมิตรทางทหารรูปแบบเดิมที่มีมาก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ระบบความมั่นคงร่วมกันถูกระบุไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นใจว่ารัฐสมาชิกจะร่วมมือกันต่อสู้ปกป้องรัฐสมาชิกที่ถูกโจมตีจากรัฐผู้รุกราน และยังมีกลไกอื่นๆเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยร่วมกันในระดับภูมิภาคด้วย⁹⁵ สิทธิในการป้องกันตนเองร่วมกันตามมาตรา 51 มีอยู่อย่างจำกัดเช่นเดียวกับสิทธิการป้องกันตัวเองโดยลำพัง กล่าวคือมีอยู่เพียงจนกว่าคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติจะดำเนินการที่จำเป็นเพื่อรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศตน และมาตรการใดๆ ที่ดำเนินการเพื่อป้องกันตนเองจะต้องรายงานต่อคณะมนตรีความมั่นคงด้วย⁹⁶ นอกจากนั้นการป้องกันตนเองร่วมกันยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น

- การป้องกันตนเองร่วมกันจะมีขึ้นได้แต่เฉพาะเมื่อรัฐตกเป็นเหยื่อของการโจมตีทางอาวุธที่เกิดขึ้นจริง หรือกำลังใกล้จะเกิดขึ้น (Imminent) ดังที่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้อธิบายไว้ในคดีนี้การกัว่าภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศที่บังคับใช้ในปัจจุบันนั้นไม่ว่าจะเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศหรือหลักเกณฑ์ในกฎบัตรสหประชาชาติ บรรดารัฐต่างๆไม่มีสิทธิที่จะใช้การตอบโต้ด้วยกำลังอาวุธร่วมกัน (Collective Armed Response) ต่อการกระทำที่ไม่ถือว่าการโจมตีทางอาวุธ⁹⁷

- ในคดีนี้การกัว⁹⁸ คดีแท่นขุดเจาะน้ำมัน⁹⁹ และคดีปฏิบัติการทางทหารใน

⁹⁴ Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Judgment, I.C.J. Reports 1986, p. 14, para. 194.

⁹⁵ Françoise Bouchet-Saulnier, *The Practical Guide to Humanitarian Law* (Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2007).

⁹⁶ United Nations Charter, art.51.

⁹⁷ Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Judgment, I.C.J. Reports 1986, p. 14, para. 211.

⁹⁸ Ibid., para. 199.

⁹⁹ Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America), Judgment, I.C.J. Reports 2003, p.161, para. 51.

ดินแดนของประเทศคองโก¹⁰⁰ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศวินิจฉัยว่าการป้องกันตนเองร่วมกันจะสามารถเกิดขึ้นได้เฉพาะในกรณีที่รัฐผู้เสียหายได้ร้องขอความช่วยเหลือโดยชัดแจ้ง หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ารัฐที่สามไม่สามารถเข้ามาเกี่ยวข้องในการป้องกันตนเองร่วมกันโดยอาศัยจากการประเมินสถานการณ์ด้วยตนเอง¹⁰¹

- ต้องนำหลักความจำเป็นและหลักความได้สัดส่วนที่ใช้ในการป้องกันตนเองโดยลำพังตนมาใช้กับกรณีการป้องกันตนเองร่วมกันด้วย¹⁰²

ตัวอย่างของการใช้สิทธิในการป้องกันตนเองร่วมกัน เช่น สงครามอ่าวเปอร์เซียครั้งที่หนึ่ง เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม ค.ศ.1990 อิรักบุกคูเวตด้วยความตั้งใจจะผนวกคูเวตเป็นดินแดนของตนเองดังนั้นเพื่อเป็นการตอบโต้ จึงมีข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ 660(1990) ระบุว่ากระทำความผิดของอิรักเป็นการทำลายสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ และเรียกร้องให้อิรักถอนกำลังทหารออกจากคูเวต ข้อมตินี้เป็นการรับรองสิทธิการป้องกันตนเองในรูปแบบโดยลำพัง และแบบร่วมกันโดยอนุญาตให้รัฐสมาชิกที่เต็มใจร่วมมือกับรัฐบาลของคูเวตดำเนินมาตรการเพื่อต่อต้านอิรัก¹⁰³ ปฏิบัติการพายุทะเลทราย (Operation Desert Storm) เป็นการปฏิบัติการทางทหารร่วมกันของกลุ่มประเทศพันธมิตรโดยการนำของสหรัฐอเมริกาเพื่อตอบโต้การกระทำรุกรานของอิรัก ในมุมหนึ่งเราอาจมองได้ว่ากรณีนี้เป็นปฏิบัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยร่วมกัน (Collective Security Operation) ของสหประชาชาติ¹⁰⁴ แต่เมื่อพิจารณาอีกมุมแล้วจะเห็นได้ว่าเข้าข่ายเป็นการใช้สิทธิการป้องกันตัวร่วมกัน (Right of Collective Self-Defence) มากกว่า โดยมีหลายปัจจัยที่สนับสนุนแนวความคิดนี้คือ คูเวตเป็นเหยื่อจากการถูกโจมตีและได้ร้องขอกองกำลังของพันธมิตรให้มาช่วยเหลือ นอกจากนั้นคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติยังได้รับรองสิทธิการป้องกันตนเองและการปฏิบัติการณ์

¹⁰⁰ Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda), Judgment, I.C.J. Reports 2005, p. 168, para 128.

¹⁰¹ Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Judgment, I.C.J. Reports 1986, p. 14, para. 195.

¹⁰² Ibid., para. 194.

¹⁰³ UNSC Res. 660 (1990); UNSC Res. 661 (1990); UNSC Res. 678 (1990).

¹⁰⁴ Dan Sarooshi, *The United Nations and the Development of Collective Security: The Delegation by the UN Security Council of its Chapter VII Powers* (Oxford: Clarendon Press, 1999), 174–177.

ก็สิ้นสุดลงทันทีที่คูเวตได้รับการปลดปล่อย¹⁰⁵ ซึ่งเป็นไปตามหลักการว่าการใช้กำลังเพื่อป้องกันตนเองต้องยุติเมื่อภัยคุกคามสิ้นสุด

สำหรับอีกตัวอย่างหนึ่งคือสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และรัฐจำนวนหนึ่งได้ใช้กำลังต่อกลุ่มรัฐอิสลามในอิรักและมหาซีเรีย (Islamic State of Iraq and Greater Syria: ISIS) ในประเทศซีเรีย หนังสือที่ประเทศอิรักส่งถึงประธานคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเมื่อเดือนมิถุนายน 2014¹⁰⁶ และกันยายน 2014¹⁰⁷ อิรักได้อธิบายว่ากลุ่มดังกล่าวได้จัดตั้งที่หลบภัยบริเวณนอกชายแดนของอิรักซึ่งเป็นภัยคุกคามโดยตรงต่อความมั่นคงของประชาชนและดินแดนของอิรัก การมีอยู่ของที่หลบภัยนี้ทำให้ยากต่อการป้องกันพรมแดน และทำให้พลเมืองตกอยู่ในภัยคุกคามจากการโจมตีของผู้ก่อการร้าย ดังนั้นอิรักจึงใช้สิทธิในการป้องกันตนเองโดยลำพังและยังร้องขอความช่วยเหลือจากนานาชาติเพื่อช่วยต่อต้านภัยคุกคามที่เกิดจากกลุ่ม ISIS¹⁰⁸ ดังนั้นสหประชาชาติ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และรัฐต่างๆ จึงได้เข้าช่วยเหลืออิรักโดยอ้างความชอบธรรมในการใช้กำลังต่อกลุ่ม ISIS ในซีเรีย ว่าเป็นการป้องกันตนเองร่วมกัน

2.1.3 การใช้กำลังของคณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติ การใช้มาตรการบีบบังคับ (Enforcement Action) โดยใช้กำลังของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติปรากฏอยู่ในมาตรา 39 หมวดที่ 7 ของกฎบัตรสหประชาชาติ กล่าวคือให้อำนาจแก่คณะมนตรีความมั่นคงในการพิจารณาว่าได้มีการคุกคามต่อสันติภาพ (Threat to the Peace) การละเมิดสันติภาพ (Breach of the Peace) หรือการกระทำการรุกราน (Act of Aggression) เกิดขึ้นแล้วหรือไม่ และสามารถมีข้อมติหรือเลือกที่จะใช้มาตรการใดที่เหมาะสมมาใช้เพื่ออารังไว้และนำสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศกลับคืนมา โดยมาตรการดังกล่าวคือ มาตรการที่ไม่มีการใช้กำลังอาวุธตามมาตรา 41 และมาตรการ

¹⁰⁵ Buchan and Tsagourias, *Regulating the use of force in international law*, 73.

¹⁰⁶ Letter dated 25 June 2014 from the Permanent Representative of Iraq to the United Nations addressed to the Secretary-General, UN Doc. S/2014/440 (25 June 2014).

¹⁰⁷ Letter dated 20 September 2014 from the Permanent Representative of Iraq to the United Nations addressed to the President of the Security Council, UN Doc.S/2014/691 (22 September 2014).

¹⁰⁸ Ibid., Annex.

ที่ใช้กำลังทหารได้ตามมาตรา 42¹⁰⁹

มาตรา 42 ของกฎบัตรสหประชาชาติกำหนดว่ามาตรการการใช้กำลังจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อคณะมนตรีความมั่นคงเห็นว่ามาตรการบีบบังคับที่ไม่ใช้กำลังตามมาตรา 41 ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการรักษาสันติภาพได้แล้ว¹¹⁰ ซึ่งมาตรการที่ไม่ใช้กำลังเหล่านั้นอาจรวมถึงการตัดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และการคมนาคมทางรถไฟ ทางทะเล ทางอากาศ ทางไปรษณีย์ ทางโทรเลข ทางวิทยุและวิถีทางคมนาคมอย่างอื่น โดยสิ้นเชิง หรือแต่บางส่วน และการตัดความสัมพันธ์ทางการทูตด้วย¹¹¹

คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติจึงเป็นองค์กรที่มีความรับผิดชอบหลักและมีบทบาทสำคัญในระบบความมั่นคงร่วมกันระดับโลก ซึ่งในมาตรา 39 นี้รัฐ หรือ กลุ่มรัฐจะไม่ได้ดำเนินการฝ่ายเดียวเหมือนเช่นในกรณีของการป้องกันตนเอง แต่รัฐต่างๆ จะร่วมกันใช้กำลังภายใต้อำนาจของสหประชาชาติ ตัวอย่างเหตุการณ์ที่สหประชาชาติได้อนุมัติให้ใช้กำลังตามมาตรา 42 เพื่อรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ คือ หลังจากเกิดการประท้วงในอียิปต์และตูนิเซียซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของเหตุการณ์อาหรับสปริง (Arab Spring) ค.ศ.2011 ได้นำไปสู่การประท้วงของประชาชนในประเทศลิเบียเพื่อต่อต้านการปกครองของผู้นำเผด็จการ มุอัมมาร์ กัดดาฟี (Muammar Gaddafi) ต่อมา มีการใช้ความรุนแรงด้วยการใช้อาวุธตอบโต้ปราบปรามกลุ่มผู้ประท้วงที่เป็นพลเรือน คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติจึงได้ใช้อำนาจภายใต้หมวด 7 ของกฎบัตรสหประชาชาติมีมติให้รัฐสมาชิกใช้มาตรการที่จำเป็นทั้งหมด รวมถึงการใช้กำลังทางทหารเพื่อปกป้องพลเรือนและพื้นที่ที่มีพลเรือนอาศัยอยู่จากการโจมตีในลิเบียรวมถึงเมืองเบงกาซี (Benghazi) มีการกำหนดเขตห้ามบิน คว่ำบาตร และนำไปสู่การปฏิบัติการทางทหารขององค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization: NATO) ในลิเบีย¹¹²

สิ่งที่ต้องพิจารณาต่อไปคือ การกระทำที่เป็นการคุกคามต่อสันติภาพ การละเมิดสันติภาพ และการกระทำรุกรานที่ระบุไว้ในมาตรา 39 ของกฎบัตรสหประชาชาตินั้น

¹⁰⁹ United Nations Charter, art.39.

¹¹⁰ United Nations Charter, art.42.

¹¹¹ United Nations Charter, art.41.

¹¹² UNSC Res.1973 (2011).

คืออะไร

ก. การคุกคามต่อสันติภาพ (Threat to the Peace) คำนี้ไม่ได้มีการให้ความหมายไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ และก็ไม่ได้มีความหมายที่ตายตัว แนวคิดเกี่ยวกับภัยคุกคามต่อสันติภาพมีแนวโน้มจะขยายกว้างขึ้นเรื่อยๆ ดังที่ได้ระบุไว้ในแถลงการณ์ของประธานคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเมื่อวันที่ 31 มกราคม ค.ศ.1992¹¹³ คณะมนตรีความมั่นคงได้ขยายขอบเขตเรื่องภัยคุกคามต่อสันติภาพให้ครอบคลุมถึงวิกฤตการณ์ภายในของประเทศใดประเทศหนึ่งด้วยหากเห็นว่าวิกฤตการณ์นั้นอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศหรือทำให้ประเทศเพื่อนบ้านเกิดความไม่มั่นคงปลอดภัย เช่น ช่วงทศวรรษ 1960 กรณีการดำเนินการของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเกี่ยวกับโรดีเซียใต้ (Southern Rhodesia)¹¹⁴ ซึ่งปัจจุบันคือประเทศซิมบับเว (Republic of Zimbabwe) โดยคณะมนตรีความมั่นคงกำหนดมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจการค้า การส่งอาวุธ และกีดตันทางการทูตต่อรัฐบาลชนกลุ่มน้อยผิวขาวเพื่อช่วยให้โรดีเซียได้รับเอกราช และในกรณีของแอฟริกาใต้ช่วงทศวรรษที่ 1970¹¹⁵ คณะมนตรีความมั่นคงได้ดำเนินการออกมติคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ อาวุธและการลงทุนต่อแอฟริกาใต้ในช่วงที่มีการใช้นโยบายแบ่งแยกสีผิว (Apartheid) เพื่อกดดันรัฐบาลให้ยุติการกดขี่และการเลือกปฏิบัติ สำหรับในปัจจุบันประเด็นสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ เช่น การก่อการร้ายระหว่างประเทศ การแพร่กระจายอาวุธทำลายล้างสูง (Weapons of Mass Destruction: WMD) การละเมิดกฎหมายสิทธิมนุษยชน (Human Rights Law) การละเมิดกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (Humanitarian International Law) โจรสลัด องค์กรอาชญากรรม การล้มล้างหลักการประชาธิปไตย¹¹⁶

¹¹³ UN Security Council, "Note by the President of the Security Council," UN Doc S/23500 (31 January 1992),3.

¹¹⁴ Michael J. Matheson, *Council Unbound: The Growth of UN Decision Making on Conflict And Post conflict Issues After the Cold War* (US Institute of Peace Press,2006), 46.

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ Michael Wood and Eran Stohoege, *The UN Security Council and International Law* (Cambridge: Cambridge University Press, 2022).63-67.

ตัวอย่างที่ถือว่าเป็นการคุกคามต่อสันติภาพในทางปฏิบัติของคณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติ เช่น การโจมตีของผู้ก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ.2001 และการกระทำเช่นเดียวกับการก่อการร้ายระหว่างประเทศใดๆ เป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ¹¹⁷ อาวุธนิวเคลียร์ถือเป็นภัยคุกคามที่ชัดเจนต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ โดยคณะมนตรีความมั่นคงระบุว่าหากมีดำเนินการทดสอบอาวุธนิวเคลียร์โดยเกาหลีเหนือจะถือเป็นภัยคุกคามที่ชัดเจนต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ¹¹⁸ กรณีความขัดแย้งทางอาวุธในประเทศซีเรีย เมื่อ ค.ศ.2011 คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้เน้นย้ำว่าการแพร่กระจายของอาวุธเคมีตลอดจนวิธีการขนส่งอาวุธเหล่านั้นเป็นการคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ¹¹⁹

ข. การละเมิดสันติภาพ (Breach of the Peace) คำว่า “ละเมิดสันติภาพ” มีความเฉพาะเจาะจงมากกว่า “การคุกคามต่อสันติภาพ” นอกจากนั้นอาจมีการทับซ้อนอยู่บ้างระหว่างการละเมิดสันติภาพและการกระทำที่เป็นการรุกรานด้วย แต่การรุกรานจะจำกัดอยู่เฉพาะมีการละเมิดสันติภาพที่ร้ายแรงกว่า คณะมนตรีความมั่นคงจะพิจารณาว่ามีการละเมิดสันติภาพเกิดขึ้นโดยสันนิษฐานจากมีการใช้กำลังอาวุธจริงเกิดขึ้น หรือเคยมีการใช้กำลังอาวุธมาแล้ว¹²⁰

ตัวอย่างเหตุการณ์ที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติพิจารณาว่ามีการละเมิดสันติภาพเกิดขึ้น เช่น การใช้กำลังของเกาหลีเหนือต่อเกาหลีใต้ ค.ศ.1950¹²¹ สงครามอิรักและอิหร่านระหว่าง ค.ศ.1980-1988¹²² และกรณีอิรักบุกคูเวต ค.ศ.1990¹²³

¹¹⁷ UNSC Res.1368 (2001).

¹¹⁸ UN Security Council, “Statement by the President of the Security Council,” UN Doc S/PRST/2006/41 (6 October 2006), 2.

¹¹⁹ UNSC Res.2118 (2013).

¹²⁰ Michael Wood, “Breach of the Peace,” Oxford Public International Law, (April 2009), accessed December 25, 2025, <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e372?d=%2F10.1093%2Flaw%3Aepil%2F9780199231690%-2Flaw-9780199231690-e372&p=emailAOk1cuKcb79Ow&print>.

¹²¹ UNSC Res. 82 (1950).

¹²² UNSC Res. 598 (1987).

¹²³ UNSC Res. 660 (1990).

ค. การกระทำการรุกราน (Act of Aggression) มีข้อที่น่าสังเกตว่าคำนี้มีความหมายไปในทางกฎหมายอาญา¹²⁴ หรือมีข้อเท็จจริงที่การกระทำนั้นคาดหวังถึงผลที่ตามมาอย่างร้ายแรง และการรุกรานถือว่าเป็นการกระทำที่ร้ายแรงที่ขัดต่อหลักกฎหมายบังคับเด็ดขาด (Jus Cogens)¹²⁵ สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้เคยออกข้อมติที่ 3314 ให้คำนิยามของการรุกรานไว้ ซึ่งระบุว่าเป็นการกระทำที่ใช้กำลังอาวุธหรือกำลังทางทหารทั้งทางตรงและทางอ้อมของรัฐ โดยมีรายละเอียดที่สามารถสรุปได้ดังนี้คือ¹²⁶

- เป็นการใช้กำลังอาวุธ (Armed Force) โดยรัฐหนึ่งต่ออธิปไตยต่อบุรณภาพแห่งดินแดน หรือเอกราชทางการเมืองของรัฐอื่น หรือโดยประการอื่นใดที่ไม่สอดคล้องกับกฎบัตรสหประชาชาติ¹²⁷

- การกระทำที่มีลักษณะต่อไปนี้ไม่ว่าจะมีการประกาศสงครามหรือไม่ เช่น การบุกรุกหรือโจมตีดินแดนของรัฐอื่น หรือการยึดครองทางทหารแม้จะเป็นเพียงแค่วัยคราวอันเป็นผลจากการบุกรุกหรือโจมตีนั้น หรือการใช้กำลังผนวกดินแดนหรือส่วนหนึ่งของดินแดนของรัฐอื่น การใช้ระเบิดหรือปืนที่มีอำนาจร้ายแรงโจมตี (Bombardment) หรือใช้อาวุธทั้งหลายโดยรัฐหนึ่งต่อดินแดนของรัฐอื่น การปิดล้อม (Blockade) ท่าเรือหรือชายฝั่งของรัฐอื่น การโจมตีโดยใช้กำลังอาวุธต่อกองกำลังภาคพื้นดิน ทางทะเล หรือทางอากาศ หรือกองเรือและกองบินของอีกรัฐหนึ่ง¹²⁸

อย่างไรก็ตามแม้ว่าสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติจะพยายามกำหนดคำนิยามเพื่อช่วยเหลือคณะมนตรีความมั่นคงในการให้แนวทางการพิจารณาความหมายของการรุกรานตามมาตรา 39 ของกฎบัตรสหประชาชาติ แต่คณะมนตรีความมั่นคงมักจะเลือกรักษาอำนาจในการตัดสินใจ และคงความเป็นอิสระของตนเองในพิจารณาว่าเหตุการณ์ใดจะถือว่าเป็นการรุกราน¹²⁹ ที่ผ่านมาการบรรยายถึงการกระทำการรุกรานปรากฏให้เห็นบ่อยที่สุดในข้อมติของคณะมนตรีความมั่นคงเกี่ยวกับกรณีการรุกรานของแอฟริกาใต้

¹²⁴ Rome Statute of the International Criminal Court, art. 8bis.

¹²⁵ Buchan and Tsagourias, *Regulating the use of force in international law*, 134.

¹²⁶ UNGA Res. 3314 (1974).

¹²⁷ UNGA Res. 3314 (1974), Annex, art. 1.

¹²⁸ UNGA Res. 3314 (1974), Annex, art. 3.

¹²⁹ Buchan and Tsagourias, *Regulating the use of force in international law*, 134.

ต่อประเทศแองโกลา (Angola) ในช่วงทศวรรษที่ 1980¹³⁰ แต่ในปัจจุบันมีการใช้คำในลักษณะเดียวกันนี้น้อยมาก¹³¹

2.1.4 การใช้กำลังในกรอบข้อตกลงส่วนภูมิภาคและองค์กรส่วนภูมิภาค (Regional Organizations) ภายใต้ระบบความมั่นคงร่วมกันของสหประชาชาติได้ถูกกำหนดไว้ในหมวดที่ 8 ของกฎบัตรสหประชาชาติ โดยในมาตรา 52 กล่าวถึงข้อตกลงหรือองค์การส่วนภูมิภาคว่าสามารถจัดการกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสันติภาพระหว่างประเทศได้ในส่วนภูมิภาคตามที่เห็นว่าเหมาะสม แต่ทั้งนี้การดำเนินการหรือกิจกรรมต่างๆ ขององค์การเหล่านี้ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติ¹³² และตามมาตรา 53 คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติสามารถใช้ประโยชน์จากข้อตกลงส่วนภูมิภาคและองค์กรส่วนภูมิภาคเพื่อดำเนินมาตรการบังคับภายใต้อำนาจที่ตนมีได้ หรือองค์การส่วนภูมิภาคเหล่านี้สามารถดำเนินการบังคับได้หากได้รับอนุญาตจากคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ¹³³ นอกจากนี้ มาตรา 54 ของกฎบัตรสหประชาชาติยังกำหนดให้กิจกรรมใดที่กระทำขึ้นโดยผ่านข้อตกลงส่วนภูมิภาคหรือองค์กรส่วนภูมิภาคจะต้องแจ้งให้คณะมนตรีความมั่นคงทราบถึงการดำเนินการนั้นๆ ด้วย¹³⁴

จากบทบัญญัติที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าคณะมนตรีความมั่นคงเป็นผู้มีอำนาจอนุมัติเรื่องการใช้กำลัง และควบคุมการดำเนินการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศเท่านั้น การใช้กำลังในส่วนขององค์กรภูมิภาคจะไม่สามารถเกิดขึ้นจากการพิจารณาของรัฐที่เป็นภาคีของข้อตกลงหรือองค์กรส่วนภูมิภาคโดยลำพัง

องค์กรส่วนภูมิภาคที่มีบทบาทด้านสันติภาพและความมั่นคงที่ทำงานร่วมกับคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ เช่น องค์การนาารัฐอเมริกัน (Organization of American States: OAS) สันนิบาตอาหรับ (League of Arab States) องค์กรสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ

¹³⁰ UNSC Res. 475 (1980); UNSC Res. 546 (1984); UNSC Res. 567 (1985).

¹³¹ Yoram Dinstein, "Aggression," Oxford Public International Law, (September 2015), accessed December 25, 2025, <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e236>.

¹³² United Nations Charter, art.52(1).

¹³³ United Nations Charter, art.53(1).

¹³⁴ United Nations Charter, art.54.

(North Atlantic Treaty Organization: NATO) หรือนาโต้

ความขัดแย้งในยูโกสลาเวียช่วงทศวรรษที่ 1990 ทำให้เห็นความร่วมมือระหว่างนาโต้กับสหประชาชาติที่ใกล้ชิด คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติมีมติให้รัฐสมาชิกดำเนินการในระดับชาติหรือผ่านองค์กรหรือข้อตกลงระดับภูมิภาคเพื่อดำเนินการภายใต้อำนาจของคณะมนตรีความมั่นคง และภายใต้การประสานงานอย่างใกล้ชิดกับเลขาธิการและกองกำลังป้องกันแห่งสหประชาชาติ (United Nations Protection Force: UNPROFOR) และใช้มาตรการที่จำเป็นทั้งหมดในนามฟ้าของสาธารณรัฐบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา (Bosnia and Herzegovina) ในกรณีที่มีการละเมิดเพิ่มเติมเพื่อให้แน่ใจว่าได้มีการปฏิบัติตามข้อห้ามการบิน¹³⁵ จากนั้นนาโต้จึงได้เข้าร่วมการปฏิบัติการ¹³⁶ โดยหลังจากมีการลงนามในข้อตกลงเพื่อสันติภาพในบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา หรือข้อตกลงเดย์ตัน (Dayton Peace Agreement) ค.ศ.1995 เพื่อยุติสงคราม นาโต้ได้ส่งกองกำลังรักษาสันติภาพ Implementation Force (IFOR) เข้าไปในบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา โดยได้รับการอนุมัติจากคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ¹³⁷ เพื่อรักษาสันติภาพตามข้อตกลงเดย์ตัน นอกจากนั้นยังตามมาด้วยกองกำลังรักษาสันติภาพ Stability Force (SFOR) ที่นำโดยนาโต้ที่ได้รับอนุมัติจากคณะมนตรีความมั่นคงให้ปฏิบัติการในบอสเนียเช่นกัน¹³⁸ ในภายหลังกองกำลังนี้ได้ส่งมอบภารกิจรักษาสันติภาพในบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาต่อให้กับกองกำลังของสหภาพยุโรป (European Union Force: EUFOR) โดยใช้ชื่อว่า “EUFOR Bosnia-Herzegovina Military Operation ALTHEA”¹³⁹

2.2 การห้ามไม่ให้ใช้กำลังในกรอบของกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ

การห้ามไม่ให้ใช้กำลังเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งของกฎหมายระหว่างประเทศสมัยใหม่เพื่อธำรงรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ การห้ามไม่ให้

¹³⁵ UNSC Res. 816 (1993).

¹³⁶ UNSC Res. 824 (1993); UNSC Res. 836 (1993); UNSC Res. 998 (1995); UNSC Res. 1244 (1999).

¹³⁷ UNSC Res. 1031 (1995).

¹³⁸ UNSC Res. 1088 (1996).

¹³⁹ The European External Action Service (EEAS), “EUFOR Bosnia-Herzegovina Military Operation ALTHEA,” (November 30, 2020), accessed December 26, 2025, https://www.eeas.europa.eu/eufor-althea/eufor-bosnia-herzegovina-military-operation-althea_un_en?s=324.

ใช้กำลังนอกจากได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในกฎบัตรสหประชาชาติ และในสนธิสัญญาอื่นๆอีกมากมายแล้ว ทุกวันนี้ยังเป็นสิ่งที่รัฐทั้งหลายยึดถือปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง และเป็นที่ยอมรับว่าเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ (Customary International Law) ด้วย และยังเห็นตรงกันว่าหลักการห้ามใช้กำลังโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงการห้ามการรุกรานโดยใช้กำลังนี้จัดเป็นหนึ่งในกฎหมายบังคับเด็ดขาด (*jus cogens*) ที่รัฐทุกรัฐต้องปฏิบัติตาม¹⁴⁰ ดังนั้นแม้ว่าการห้ามใช้กำลังตามมาตรา 2 วรรค 4 ของกฎบัตรสหประชาชาติจะใช้บังคับกับรัฐสมาชิกของสหประชาชาติเท่านั้น แต่ข้อห้ามไม่ให้ใช้กำลังนี้ยังครอบคลุมถึงรัฐที่ไม่ใช่สมาชิกของสหประชาชาติด้วยหากพิจารณาในกรอบกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลผูกพันรัฐทุกรัฐบนโลก รวมทั้งรัฐที่ไม่ใช่สมาชิกของสหประชาชาติ

คดีนิการากัวเป็นคดีสำคัญที่ได้มีการกล่าวถึงกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ โดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้ชี้แจงให้ชัดเจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายสนธิสัญญาและจารีตประเพณีระหว่างประเทศ องค์ประกอบที่สำคัญของการเกิดขึ้นของกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ และสถานะของจารีตประเพณีระหว่างประเทศในประเด็นหลักการใช้กำลัง และการไม่แทรกแซง¹⁴¹ สุดท้ายแล้วในคดีนี้ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้ยืนยันว่าข้อห้ามการใช้กำลังในกฎบัตรสหประชาชาติ มาตรา 2(4) เป็นการเสริมกฎเกณฑ์การห้ามใช้กำลังที่อยู่ในกฎหมายจารีตประเพณีด้วย ซึ่งเป็นหลักการที่มีอยู่ควบคู่กัน¹⁴²

¹⁴⁰ Oliver Dörr, “Prohibition of Use of Force,” Oxford Public International Law, (September 2015), accessed December 28, 2025, <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law/epi/9780199231690/law-9780199231690-e427>.

¹⁴¹ Dakshinie Ruwanthika Gunaratne, “Nicaragua vs US: Customary International Law Explained,” (2025), accessed December 28, 2025, <https://ruwanthikagunaratne.wordpress.com/2014/03/19/nicaragua-case-summary/#:~:text=The%20Court%20concluded%20that%20core,191-193>).

¹⁴² Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Judgment, I.C.J. Reports 1986, p. 14, para.190.

บทที่ 3

พลวัตและข้อท้าทายของกฎหมาย
ว่าด้วยการใช้กำลังในปัจจุบัน

ในปัจจุบันกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการใช้กำลังตามที่กล่าวมาในบทที่ 2 นั้นกำลังถูกท้าทายอย่างจริงจังจากหลายประเด็นที่เกิดขึ้นบนโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นจากภัยคุกคามใหม่ เช่น การก่อการร้าย เทคโนโลยีใหม่ที่ขับเคลื่อนการพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์ให้ล้ำสมัยขึ้นมาก การตีความของรัฐในประเด็นการป้องกันตัวเองที่กว้างขึ้น ปัญหาเรื่องอำนาจอธิปไตยของรัฐกับการแทรกแซงด้านมนุษยธรรม และนำไปสู่การถกเถียงที่สำคัญว่าเมื่อใดจึงจะมีความชอบธรรมในการใช้กำลังที่อยู่บนพื้นฐานของหลักการตามกฎหมายระหว่างประเทศ กฎบัตรสหประชาชาติรวมถึงกฎหมายระหว่างประเทศที่มีอยู่ในปัจจุบันมีความเพียงพอที่จะควบคุมการใช้กำลังหรือไม่ และการตีความขอบเขตและความหมายของการใช้กำลังในรูปแบบเดิมนั้นมีความเหมาะสมเพียงใด ซึ่งในบทนี้จะหยิบยกประเด็นที่น่าสนใจต่อไปนี้มาทำการศึกษาพิจารณา

- 3.1 การแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรม (Humanitarian Intervention)
- 3.2 การใช้กำลังต่อต้านการก่อการร้าย (Use of Force Against Terrorism)
- 3.3 การป้องกันตัวเองล่วงหน้า (Anticipatory Self-Defence) และการป้องกันตัวเองเชิงรุก (Preemptive Self-Defence)
- 3.4 การโจมตีทางไซเบอร์ (Cyber Attacks)

3.1 การแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรม (Humanitarian Intervention)

ในอดีตการแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรมถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมและจริยธรรม การใช้คำว่า “การแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรม” นั้นมีรากฐานมาจากกฎหมายธรรมชาติ ในศตวรรษที่ 17 ฮูโก โกรเชียส (Hugo Grotius) บิดาแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ ผู้นำกฎหมายธรรมชาติมาใช้เพื่อควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เขาเป็นผู้เสนอทฤษฎีการแทรกแซงทางมนุษยธรรมขึ้นเป็นครั้งแรก โดยเชื่อว่าในกรณีที่ผู้ปกครองรัฐโดยทั่วไปสามารถบริหารจัดการกับพลเมืองของตนได้อย่างไม่มีอุปสรรค แต่เมื่อผู้ปกครองกระทำการทารุณกรรมพลเมืองอย่างร้ายแรง ผู้อื่นก็มีสิทธิที่จะพยายามป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำไม่เหมาะสมนั้นได้¹⁴³ ในเวลาต่อมาเพื่อเป็นการส่งเสริมระเบียบระหว่างประเทศหลักการเรื่องสงครามที่เป็นธรรม (Just War) ได้ถูกพัฒนาขึ้นอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งกำหนดให้ต้องมีเหตุผลทางกฎหมายที่ชอบธรรมและมีศีลธรรมสำหรับการทำสงคราม การแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรมจึงเชื่อมโยงกับการต่อต้าน การต่อสู้ที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งอาจมีการแทรกแซงเกิดขึ้นได้ในบางครั้งเพื่อต่อต้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างโหดร้าย แนวคิดการแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรมของฮูโก โกรเชียส ค่อยๆ เป็นที่นิยมมากขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 นอกจากนั้นแนวคิดนี้ยังสะท้อนให้เห็นดุลแห่งอำนาจและความร่วมมือของยุโรปด้วย โดยมีการแทรกแซงหลายครั้งเกิดขึ้นระหว่าง ค.ศ.1827 ถึง ค.ศ.1908 บนพื้นฐานของแนวคิดมนุษยธรรม¹⁴⁴ เช่น ใน ค.ศ.1829 สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส และรัสเซีย ได้มีการบังคับใช้สนธิสัญญาลอนดอน ค.ศ.1827 (Treaty of London 1827) เพื่อขัดขวางป้องกันการนองเลือดครั้งใหญ่ในกรีซซึ่งขณะนั้นอยู่ภายใต้การยึดครองของจักรวรรดิออตโตมัน (Ottoman Empire) ใน ค.ศ.1860 ฝรั่งเศสแทรกแซงทางทหารในซีเรียเพื่อปกป้องประชากรชาวคริสต์จากการสังหารหมู่โดยจักรวรรดิออตโตมัน¹⁴⁵ และอีกตัวอย่างหนึ่งคือ ใน ค.ศ.1898 สหรัฐอเมริกาได้เข้าแทรกแซงทางทหารในคิวบา

¹⁴³ Hugo Grotius, *De jure belli et pacis libri tres*, trans. William Whewell (Cambridge: University Press, 1853). 288.

¹⁴⁴ Ramakrushna Pradhan and Anantagopal Sing, “Humanitarian Intervention in Syria: A Critical Analysis,” *International Studies* 61, Issue 1 (January, 2024): 75.

¹⁴⁵ Barry M. Benjamin, “Unilateral Humanitarian Intervention: Legalizing the Use of Force to Prevent Human Rights Atrocities,” *Fordham International Law Journal* 16, Issue 1 (1992): 128.

เพื่อปกป้องประชากรท้องถิ่นจากการกดขี่ของเจ้าอาณานิคม¹⁴⁶ ดังนั้นก่อน ค.ศ.1945 จึงมีการยอมรับกันทั่วไปว่ากฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศอนุญาตให้รัฐต่างๆ ใช้กำลังภายในดินแดนของรัฐอื่นได้หากมีเป้าหมายเพื่อบรรเทาความทุกข์ทรมานของมนุษย์¹⁴⁷

เมื่อมีการจัดตั้งสหประชาชาติ ใน ค.ศ.1945 กฎบัตรสหประชาชาติได้ก่อให้เกิดกฎเกณฑ์ที่ห้ามไม่ให้ใช้กำลังในเกือบทุกกรณี กฎเกณฑ์นี้จึงเปลี่ยนแปลงสิทธิอันชอบธรรมของรัฐในการเข้าทำสงครามกลายมาเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายระหว่างประเทศ มาตรา 2(4) ของกฎบัตรสหประชาชาตินั้นถือเป็นรากฐานสำคัญที่ห้ามไม่ให้รัฐสมาชิกใช้กำลังหรือคุกคามต่อบุรณภาพแห่งอาณาเขตและเอกราชทางการเมืองของรัฐอื่น¹⁴⁸ ยกเว้นเพียงการป้องกันตนเองตามมาตรา 51¹⁴⁹ หรือกรณีที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติใช้อำนาจตามหมวด 7 กำหนดให้ใช้มาตรการการใช้กำลัง การห้ามไม่ให้ใช้กำลังที่กล่าวมาได้รวมถึงการใช้กำลังที่มาในรูปแบบของการแทรกแซงทางมนุษยธรรมฝ่ายเดียว (Unilateral Humanitarian Intervention) ด้วย¹⁵⁰

อย่างไรก็ตามมาตรา 1(3) ของกฎบัตรสหประชาชาติได้กำหนดให้การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสหประชาชาติ¹⁵¹ กฎบัตรสหประชาชาติจึงได้กำหนดกลไกอื่นๆ ไว้เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นการที่ไ้ใช้ระบบความมั่นคงร่วมกัน (Collective Security) ของสหประชาชาติในการดำเนินการ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติมีหน้าที่หลักในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ที่ผ่านมามีหลายเหตุการณ์ที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้ประกาศว่ามีกรณีคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ

¹⁴⁶ Nikolaos K. Tsagourias, *Jurisprudence of International Law: The Humanitarian Dimension*(Manchester: Manchester University Press, 2000).

¹⁴⁷ Barry M. Benjamin, "Unilateral Humanitarian Intervention: Legalizing the Use of Force to Prevent Human Rights Atrocities," *Fordham International Law Journal* 16, Issue 1(1992) : 120,126.

¹⁴⁸ United Nations Charter, art.2 (4).

¹⁴⁹ United Nations Charter, art.51.

¹⁵⁰ W.D. Verwey, "Humanitarian Intervention under International Law," *Netherlands International Law Review* 32, Issue 3(December 1985): 377.

¹⁵¹ United Nations Charter, art.1 (3).

อันเกิดขึ้นจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน และได้นำมาตรการต่างๆมาใช้เพื่อป้องกันยับยั้งการละเมิดเหล่านั้น¹⁵² และในกรณีร้ายแรงคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติอาจให้อำนาจแก่รัฐสมาชิกที่เต็มใจร่วมมือใช้ “วิธีการที่จำเป็นทั้งหมด” เพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชน และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่ามีความหมายรวมถึงการอนุญาตให้ใช้กำลังด้วย¹⁵³ แต่ปัญหาคือการผ่านข้อมติจากคณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาตินั้น มีกระบวนการที่ซับซ้อนและยุ่งยากกล่าวคือ ต้องได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบจากสมาชิก 9 ใน 15 ชาติโดยต้องไม่มีสมาชิกถาวรทั้ง 5 ประเทศอันได้แก่ จีน ฝรั่งเศส รัสเซีย สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกาใช้สิทธิยับยั้ง (Veto)¹⁵⁴ เมื่อเกิดการแข่งขันทางการเมืองระหว่างประเทศมหาอำนาจในคณะมนตรีความมั่นคง โดยเฉพาะระหว่างชาติที่เป็นสมาชิถาวรด้วยแล้วจะทำให้การทำงานของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติหยุดชะงักลง จนไม่อาจดำเนินการใดๆได้หากเกิดสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ดังนั้นหากรัฐต่างๆได้มีการดำเนินการฝ่ายเดียวโดยใช้มาตรการต่างๆเพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนแต่ยังไม่ได้รับอนุญาตจากคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ คำถามที่เกิดขึ้นคือรัฐเหล่านั้นจะสามารถใช้กำลังภายในดินแดนของรัฐอื่นเพื่อป้องกันหรือหยุดยั้งการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงได้หรือไม่ และประเด็นที่ว่าการใช้กำลังฝ่ายเดียวเป็นสิ่งที่อนุญาตให้ทำได้หรือไม่นั้นมีความสำคัญเพราะโดยปกติแล้วการใช้มาตรการตามแนวทางสันติวิธีอาจจะไม่มีประสิทธิภาพในการโน้มน้าวหรือบังคับให้รัฐที่ตั้งใจจะก่ออาชญากรรมต่อมนุษยชาติ เช่น การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ เปลี่ยนแนวทางได้¹⁵⁵

การแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรมนั้นได้มีนักวิชาการได้ให้คำนิยามไว้ว่าคือ “การใช้กำลังอย่างชอบธรรมเพื่อปกป้องประชาชนของรัฐอื่นจากการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมและละเมิดสิทธิอย่างต่อเนื่องจนเกินขอบเขตที่ผู้ปกครองรัฐควรจะทำกรด้วยเหตุผลและ

¹⁵² Bardo Fassbender, eds., *Securing Human Rights? Achievements and Challenges of the UN Security Council* (Oxford: Oxford University Press, 2011).

¹⁵³ Russell Buchan and Nicholas Tsagourias, *Regulating the use of force in international law* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2021), 80.

¹⁵⁴ United Nations Charter, art. 27 (3).

¹⁵⁵ Daniel Wolf, “Humanitarian Intervention,” *Michigan Journal of International Law* 9, Issue 1 (1988): 333.

ความยุติธรรม”¹⁵⁶ ในช่วงเวลาที่ผ่านมาสถานการณ์ที่รัฐได้ปฏิบัติการแทรกแซงด้านมนุษยธรรม เช่น ช่วงสงครามเย็นมีหลักฐานที่พอจะแสดงให้เห็นว่ารัฐต่างๆพยายามที่จะรื้อฟื้นหลักการแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรม และปฏิเสธไม่ได้ว่าการแทรกแซงเหล่านี้ก่อให้เกิดผลประโยชน์ด้านมนุษยธรรม เช่น การใช้กำลังของเวียดนามในกัมพูชา ค.ศ.1978-1979 ได้โค่นล้มรัฐบาลเขมรแดง (Khmer Rouge Government) ของพอล พต (Pol Pot) ซึ่งมีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เกิดขึ้นในช่วงที่ปกครองประเทศ เช่นเดียวกันมีการแทรกแซงทางทหารของประเทศแทนซาเนีย (Tanzania) ในประเทศยูกันดา(Uganda) เมื่อ ค.ศ.1979 เพื่อโค่นล้มรัฐบาลของอิดิ อามิน (Idi Amin) ผู้นำเผด็จการซึ่งมีการสังหารประชาชนไปเกือบ 3 แสนคนในช่วงระยะเวลา 8 ปีที่อยู่ในอำนาจ อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงการแทรกแซงที่กล่าวมายังไม่เหมาะสมที่จะยอมรับได้ว่าเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในการแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรม และที่สำคัญทั้งเวียดนามและแทนซาเนียต่างให้เหตุผลของการแทรกแซงของตนว่าเป็นการป้องกันตนเอง ดังนั้นผลประโยชน์ด้านมนุษยธรรมที่เกิดจากการแทรกแซงเหล่านี้จึงเป็นแค่ผลพลอยได้¹⁵⁷ นอกจากนี้สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติยังได้ประณามการเข้าแทรกแซงของเวียดนามในกัมพูชาด้วย¹⁵⁸ และแม้ว่าสหประชาชาติจะไม่ได้กล่าวถึงปฏิบัติการทางทหารของแทนซาเนียในยูกันดาแต่โดยรวมแล้วการกระทำของแทนซาเนียนั้นได้รับการตอบสนองในเชิงลบจากนานาชาติ¹⁵⁹

สำหรับตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดในการแทรกแซงด้านมนุษยธรรมในช่วงสงครามเย็นคือการที่อินเดียใช้กำลังในปากีสถานเมื่อช่วงต้นทศวรรษที่ 1970 โดยเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1970 ทางการปกครองส่วนท้องถิ่นในปากีสถานตะวันออกได้เรียกร้องเอกราชจากรัฐปากีสถาน แต่รัฐบาลกลางปฏิเสธข้อเรียกร้องนี้ และเมื่อการประท้วงเรียกร้องเอกราชทวีความรุนแรงขึ้น ในเดือนมีนาคม ค.ศ.1971 รัฐบาลกลางจึงส่งกองกำลังเข้าไปในปากีสถานตะวันออก และมีการสังหารหมู่ การกระทำโหดร้ายและสร้างความหวาดกลัว ในช่วงหลายเดือนของการกระทำที่ทารุณโหดร้ายนั้นมีผู้เสียชีวิตประมาณหนึ่งล้านคน และการกระทำ

¹⁵⁶ Ellery C. Stowell, *International Law: A Restatement of Principles in Conformity with Actual Practice* (New York: Henry Holt and Company, 1931), 348.

¹⁵⁷ Buchan and Tsagourias, *Regulating the use of force in international law*, 81-82.

¹⁵⁸ UNGA Res. 34/22 (1979).

¹⁵⁹ Nicholas J. Wheeler, *Saving Strangers: Humanitarian Intervention in International Society* (Oxford: Oxford University Press, 2000) 55-136.

ของปากีสถานถูกมองว่าเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์¹⁶⁰ ในเดือนธันวาคม ค.ศ.1971 หลังจาก
ที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติถูกวิจารณ์ว่าล้มเหลวในการดำเนินการเพื่อ
ปกป้องสิทธิมนุษยชนของประชากรชาวเบงกาลี (Bengali) ในปากีสถานตะวันออก¹⁶¹
อินเดียเข้าแทรกแซงโดยใช้กำลังทหาร ภายในเวลาไม่ถึงหนึ่งสัปดาห์การละเมิดสิทธิ
มนุษยชนก็สิ้นสุดลงและรัฐใหม่ที่ชื่อว่าบังกลาเทศก็ได้ถือกำเนิดขึ้น ในกรณีนี้อย่างน้อย
อินเดียก็ให้เหตุผลในการใช้กำลังบนพื้นฐานด้านมนุษยธรรม¹⁶² และจะเห็นถึงการที่
สหประชาชาติให้การสนับสนุนปฏิบัติการของอินเดียในปากีสถานตะวันออกโดยดูจาก
ข้อเท็จจริงที่ว่าภายในไม่กี่วันหลังจากประกาศเอกราช บังกลาเทศก็ได้รับการยอมรับ
เข้าเป็นสมาชิกของสหประชาชาติ¹⁶³ และคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล
(International Commission of Jurists) ได้พิจารณาว่าการกระทำของอินเดียนั้น
มีความชอบธรรมหากดำเนินการภายใต้หลักการแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรม และพิจารณา
ด้วยว่าระดับของกำลังที่ใช้นั้นไม่ได้เกินกว่าที่จำเป็นเพื่อยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชน
เหล่านั้น¹⁶⁴

ประเด็นเรื่องการแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรมฝ่ายเดียวได้ถูกนำขึ้นสู่ศาลยุติธรรม
ระหว่างประเทศเมื่อ ค.ศ.1986 ในคดีนิการากัวซึ่งเกี่ยวกับความขัดแย้งภายในประเทศ
ที่ยึดเยื้อเรื้อรังในนิการากัวระหว่างรัฐบาลซานดินิสตา (Sandinista) และกลุ่มกบฏ
คอนทรา (Contra) โดยสหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มคอนทราในรูปแบบต่างๆ
และศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้ตัดสินว่าการกระทำดังกล่าวขัดต่อหลักการห้าม
แทรกแซงและห้ามไม่ให้ใช้กำลัง¹⁶⁵ สหรัฐอเมริกาพยายามที่จะให้เหตุผลในการสนับสนุน

¹⁶⁰ The Secretariat of the International Commission of Jurists, “The Events In East Pakistan, 1971,”
The International Commission of Jurists,(1972), accessed March 1, 2026, <https://www.icj.org/wp-content/uploads/1972/06/Bangladesh-events-East-Pakistan-1971-thematic-report-1972-eng.pdf>.

¹⁶¹ United Nations Monthly Chronicle 9 (1972) 29.

¹⁶² UN Doc. S/PV.1606 (4 December 1971) 18.

¹⁶³ UNSC Res. 351 (1974) and UNGA Res. 3203 (1974).

¹⁶⁴ The Secretariat of the International Commission of Jurists, *The Events In East Pakistan, 1971*, 96.

¹⁶⁵ Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Judgment, I.C.J. Reports 1986, p. 14, para.228.

กลุ่มกบฏคอนทราว่าเป็นการป้องกันตนเอง และน่าสังเกตว่าสหรัฐอเมริกาไม่ได้อ้างหลักการแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรมมาเป็นเหตุผลอันชอบธรรมต่อความช่วยเหลือของตน อีกทั้งกลุ่มคอนทราฯยังได้ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงต่อประชาชนชาวนิการากัวด้วย ในกรณีนี้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้กล่าวถึงประเด็นการแทรกแซงทางมนุษยธรรมฝ่ายเดียว และอธิบายว่า แม้ว่าสหรัฐอเมริกาอาจจะประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับการเคารพสิทธิมนุษยชนในนิการากัวได้ด้วยตนเอง แต่การใช้กำลังไม่ว่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการตรวจสอบหรือรับรองการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนดังกล่าว¹⁶⁶

จากแนวปฏิบัติของรัฐในช่วงสงครามเย็นที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นตัวอย่างที่ชัดเจนเพียงไม่กี่กรณี หรืออาจไม่มีเลยที่รัฐใช้กำลังฝ่ายเดียวโดยมีวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ ตั้งแต่ต้นว่าเป็นการปกป้องสิทธิมนุษยชน

เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลงใน ค.ศ. 1991 ระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมกลายเป็นรูปแบบการปกครองกระแสหลักที่ได้รับการยอมรับในระดับโลกใหม่ สหประชาชาติกลายมาเป็นผู้ส่งเสริมสิทธิมนุษยธรรมอย่างกระตือรือร้นมากขึ้นโดยใช้อำนาจตามหมวด 7 ของกฎบัตรสหประชาชาติเพื่อให้เป็นเสาหลักของสถาบันประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมในสังคมระหว่างประเทศภายหลังผ่านพ้นความขัดแย้ง สนับสนุนการจัดตั้งคณะตุลาการอาญาระหว่างประเทศ (International Criminal Tribunals) เพื่อลงโทษบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยธรรมอย่างร้ายแรง¹⁶⁷ และอนุญาตให้มีการใช้กำลังเพื่อมุ่งคุ้มครองมนุษย์จากการทรมานและการกระทำที่โหดร้าย¹⁶⁸ การสิ้นสุดของสงครามเย็นได้ช่วยบรรเทาความตึงเครียดภายในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ และส่งผลให้มีการออกมติโดยคณะมนตรีเพิ่มขึ้นอย่างมาก รวมถึงมีการพิจารณาประเด็นต่างๆ มากขึ้นภายใต้กรอบความมั่นคงร่วมกัน¹⁶⁹ อย่างไรก็ตามการแข่งขันทางการเมืองระหว่างสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงยังคงดำเนินต่อไป และสถานการณ์ที่คณะมนตรีไม่สามารถดำเนินการได้ก็ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เกิดการถกเถียงกันอีกครั้งว่ารัฐต่างๆ สามารถ

¹⁶⁶ Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Judgment, I.C.J. Reports 1986, p. 14, para.268.

¹⁶⁷ UNSC Res. 827 (1993) (ICTY); UNSC Res. 995 (1994) (ICTR).

¹⁶⁸ UNSC Res. 1973 (2011) (Libya).

¹⁶⁹ Russell Buchan, *International Law and the Construction of the Liberal Peace* (Oxford: Hart Publishing, 2013).

ใช้กำลังนอกระบบความมั่นคงร่วมกันของสหประชาชาติเพื่อป้องกันภัยพิบัติทางมนุษยธรรมได้หรือไม่¹⁷⁰

การแทรกแซงในประเทศยูโกสลาเวีย ค.ศ.1999 ถือว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามของรัฐในการฟื้นฟูหลักการแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรม ในช่วงทศวรรษที่ 1990 ได้เกิดสงครามกลางเมืองในยูโกสลาเวียซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกลางยูโกสลาเวียภายใต้การนำของเซอร์เบียกับชาวโคโซโว (Kosovo) เหตุการณ์เลวร้ายลงเมื่อยูโกสลาเวียปฏิเสธข้อเรียกร้องของทางการท้องถิ่นในโคโซโวที่เรียกร้องขอเอกราชมากขึ้น สิ่งนี้จุดประกายความรุนแรงภายในโคโซโว และรัฐบาลกลางของยูโกสลาเวียซึ่งนำโดยประธานาธิบดี สโลโบดัน มิโลเชวิช (Slobodan Milosevic) ได้ดำเนินนโยบายกวาดล้างชาติพันธุ์อย่างโหดร้ายต่อชาวอัลบาเนียในโคโซโว พลเรือนหลายพันคนถูกสังหารในช่วงความขัดแย้ง และหลายแสนคนถูกบังคับให้หนีออกจากบ้านของตน¹⁷¹ เมื่อการปราบปรามชาวแอลเบเนียในโคโซโวของมิโลเชวิชได้ทวีความรุนแรงขึ้น ใน ค.ศ. 1999 คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้ผ่านมติหลายฉบับเรียกร้องให้มีการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติ¹⁷² ซึ่งมติดังกล่าวนี้แสดงความกังวลต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนในโคโซโว และประกาศว่าเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาค มติดังกล่าวยังเรียกร้องให้เคารพสิทธิมนุษยชนและกำหนดมาตรการที่รัฐบาลยูโกสลาเวียต้องดำเนินการเพื่อช่วยแก้ไขวิกฤต แต่ที่สำคัญคือไม่มีมติใดอนุญาตให้ใช้กำลังต่อยูโกสลาเวีย ต่อมานาโตได้สนับสนุนในการจัดทำข้อตกลงแรมบูแยต์ (Rambouillet Agreement) เพื่อแก้ไขความขัดแย้งระหว่างยูโกสลาเวียและโคโซโว¹⁷³ ยูโกสลาเวียปฏิเสธข้อตกลงนี้และนำไปสู่การที่นาโตเริ่มปฏิบัติการพันธมิตร (Operation Allied Force) ในเดือนมีนาคม ค.ศ.1999 เข้าแทรกแซงในเวลาต่อมา นาโตในฐานะองค์การระหว่างประเทศไม่ได้ให้คำอธิบายทางกฎหมายต่อการตัดสินใจใช้กำลัง แต่กลับให้เหตุผลว่าการกระทำดังกล่าวจำเป็นเพื่อยุติความรุนแรงและป้องกันวิกฤตด้าน

¹⁷⁰ Buchan and Tsagourias, *Regulating the use of force in international law*,85.

¹⁷¹ Ibid., 88.

¹⁷² UNSC Res. 1160 (1999); UNSC Res. 1199 (1999); UNSC Res. 1203 (1999).

¹⁷³ Marc Weller, "The Rambouillet Conference on Kosovo," *International Affairs* 75, Issue2 (April 1999): 211.

ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1999 คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้ใช้อำนาจตามหมวดที่ 7 และรับรองมติที่ 1244 (2542) โดยมติดังกล่าวเรียกร้องให้ถอนกำลังพลของยูโกสลาเวียทั้งหมดออกจากโคโซโว และอนุญาตให้กองกำลังนาโตและรัสเซียเข้ามาดูแลความปลอดภัยในโคโซโว และจัดตั้งคณะบริหารระหว่างประเทศเพื่อเข้ามารับหน้าที่ปกครองดินแดนเป็นการชั่วคราว แม้ว่ามติดังกล่าวจะไม่ได้ให้อำนาจย้อนหลังแก่การตัดสินใจของนาโตที่จะเข้าแทรกแซงในโคโซโว แต่ก็สามารถตีความได้ว่าเป็นการยอมรับปฏิบัติการพันธมิตรโดยปริยาย¹⁷⁵ วิกฤตการณ์โคโซโวก่อให้เกิดคำถามที่ยากลำบากสำหรับประชาคมระหว่างประเทศว่าจะยังคงยึดมั่นในหลักการห้ามการข่มขู่หรือการใช้กำลังไปพร้อมๆกับการให้ประกันว่าจะเคารพสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานได้อย่างไร ทำให้นำไปสู่การมีความคิดริเริ่มของหลักการ “ความรับผิดชอบในการปกป้อง” (Responsibility to Protect: R2P) ในเวลาต่อมา

นายโคฟี อันนัน (Kofi Annan) เลขาธิการสหประชาชาติได้กล่าวสุนทรพจน์ในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ สมัยที่ 54 เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1999 โดยสะท้อนถึงมุมมองเรื่องความมั่นคงของมนุษย์และการแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรมในศตวรรษที่ 21¹⁷⁶ ความรับผิดชอบในการปกป้องนั้นถูกนำเสนอครั้งแรกในรายงานของคณะกรรมการธิการระหว่างประเทศว่าด้วยการแทรกแซงและอธิปไตยของรัฐ (International Commission on Intervention and State Sovereignty: ICISS) ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาลแคนาดาในเดือนธันวาคม ค.ศ.2001 คณะกรรมการการนี้จัดตั้งขึ้นโดยได้ตอบคำถามของโคฟี อันนัน เกี่ยวกับเวลาอันเหมาะสมที่ประชาคมระหว่างประเทศต้องเข้าแทรกแซงเพื่อวัตถุประสงค์ด้านมนุษยธรรม รายงานของคณะกรรมการเรื่อง “ความรับผิดชอบใน

¹⁷⁴ NATO Press Release 99/12, “Statement By the North Atlantic Council on Kosovo,” NATO, (30 January 1999), accessed March 1, 2026, https://archives.nato.int/uploads/r/nul/1/4/144993/PRESS_RELEASE__99_12_ENG.pdf.

¹⁷⁵ Thomas M. Franck, “Interpretation and Change in the Law of Humanitarian Intervention,” in *Humanitarian Intervention: Ethical, Legal, and Political Dilemmas*, ed. Jeff L. Holzgrefe and Robert O. Keohane (Cambridge: University Press, 2003), 225.

¹⁷⁶ International Commission on Intervention and State Sovereignty (ICISS), *The Responsibility to Protect* (Ottawa: International Development Research Centre, 2001), 2.

การปกป้อง” พบว่าอำนาจอธิปไตยไม่เพียงแต่ให้สิทธิแก่รัฐในการ “ควบคุม” กิจการของ
รัฐเท่านั้น แต่ยังมอบ “ความรับผิดชอบ” หลักแก่รัฐในการปกป้องประชาชนภายใน
พรมแดนของตนด้วย คณะกรรมาธิการเสนอว่าเมื่อรัฐล้มเหลวในการปกป้องประชาชน
ของตน ไม่ว่าจะเกิดจากความไม่สามารถหรือความไม่เต็มใจ ความรับผิดชอบจะเปลี่ยนไป
สู่ประชาคมระหว่างประเทศในวงกว้าง¹⁷⁷ หลักความรับผิดชอบเพื่อปกป้องครอบคลุม
ความรับผิดชอบ 3 ประการดังนี้คือ¹⁷⁸

1. ความรับผิดชอบในการป้องกัน (The Responsibility to Prevent) เพื่อแก้ไข
ทั้งต้นตอและสาเหตุโดยตรงของความขัดแย้งภายในและวิกฤตการณ์อื่นๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น
ซึ่งทำให้ประชากรตกอยู่ในความเสี่ยง

2. ความรับผิดชอบในการตอบโต้ (The Responsibility to React) เพื่อตอบสนอง
ต่อสถานการณ์ความจำเป็นเร่งด่วนของมนุษย์ด้วยมาตรการที่เหมาะสมซึ่งอาจรวมถึง
มาตรการบังคับ เช่น การคว่ำบาตรและการดำเนินคดีระหว่างประเทศ และในกรณีที่ยุ้นแรง
ที่สุดคือการแทรกแซงทางทหาร

3. ความรับผิดชอบในการฟื้นฟู (The Responsibility to Rebuild) เพื่อให้
ความช่วยเหลืออย่างเต็มรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการแทรกแซงทางทหาร
เพื่อฟื้นฟู บูรณะ และสร้างความปรองดอง

คณะกรรมาธิการ ICISS เห็นว่าคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติยังคง
เป็นองค์กรหลักผู้มีอำนาจในการอนุมัติการแทรกแซงทางทหารเพื่อคุ้มครองด้าน
มนุษยธรรม¹⁷⁹ และได้ระบุถึงเกณฑ์ที่ทั้งคณะมนตรีความมั่นคงและรัฐสมาชิก
สหประชาชาติสามารถนำมาใช้เพื่อพิจารณาว่าการแทรกแซงนั้นเหมาะสม สมควรอนุญาต
หรือไม่อันได้แก่ มีสาเหตุที่ชอบธรรม (Just Cause) มีเจตนาที่ถูกต้อง (Right Intention)
เป็นหนทางสุดท้ายที่เหลืออยู่ (Last Resort) ใช้วิธีการที่ได้สัดส่วนและมีแนวโน้มที่จะ
ประสบความสำเร็จตามสมควร (Proportionality of Means and Reasonable

¹⁷⁷ United Nations, “The Responsibility to Protect,” (March 2012), accessed March 2, 2026, <https://www.un.org/en/preventgenocide/rwanda/pdf/bgresponsibility.pdf>.

¹⁷⁸ International Commission on Intervention and State Sovereignty (ICISS), *The Responsibility to Protect*, XI.

¹⁷⁹ Ibid., 30.

Likelihood of Success)¹⁸⁰ หลักการความรับผิดชอบในการปกป้องได้รับการรับรองโดย คณะทำงานระดับสูงว่าด้วยภัยคุกคาม ความท้าทาย และการเปลี่ยนแปลง (High-level Panel on Threats, Challenges and Change) ใน ค.ศ.2004 ซึ่งตั้งขึ้นโดยนายโคฟี อันนัน เลขาธิการสหประชาชาติในขณะนั้น และในรายงาน “ภายใต้เสรีภาพอันกว้างขวาง กว่าเดิม”(In Larger Freedom) ค.ศ.2005 ของโคฟี อันนันก็ได้เห็นด้วยกับแนวทางที่ คณะทำงานระดับสูงระบุไว้¹⁸¹ และในเดือนกันยายน ค.ศ.2005 ณ การประชุมสุดยอด โลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Summit) สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ รับรองเอกสารผลลัพธ์ของการประชุมสุดยอดโลก (World Summit Outcome) ซึ่งยอมรับว่ารัฐมีหน้าที่หลักในการปกป้องประชากรของตน

จากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ อาชญากรรมสงคราม การกวาดล้างชาติพันธุ์ และ อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ¹⁸² ผู้นำโลกทั้งหลายเห็นด้วยว่าเมื่อใดก็ตามที่รัฐใดรัฐหนึ่งล้ม เหลวในการปฏิบัติตามความรับผิดชอบนั้น ประชาคมระหว่างประเทศจะต้องรับผิดชอบ ในการช่วยเหลือปกป้องผู้คนที่ถูกคุกคามจากอาชญากรรมดังกล่าว¹⁸³ และหากวิธีการ สันติวิธี รวมถึงทางการทูตด้านมนุษยธรรม และอื่นๆ ไม่เพียงพอ และหน่วยงานระดับชาติ ล้มเหลวอย่างเห็นได้ชัดในการปกป้องประชากรของตน ประชาคมระหว่างประเทศควร ดำเนินการร่วมกันใน “ลักษณะที่ทันท่วงทีและเด็ดขาด” ผ่านทางคณะมนตรีความมั่นคง แห่งสหประชาชาติและเป็นไปตามกฎบัตรสหประชาชาติ เป็นรายกรณี และร่วมมือกับ องค์การระดับภูมิภาคตามความเหมาะสม¹⁸⁴

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงสามารถพิจารณาได้ว่าการให้ความสำคัญไปที่การ ดำเนินการร่วมกันผ่านทางคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ และดูเหมือนจะ ปฏิเสธความคิดที่รัฐจะใช้กำลังฝ่ายเดียวเพื่อปกป้องคุ้มครองประชาชนจากความทุกข์ ทรมาน โดยหลีกเลี่ยงการผ่านความเห็นชอบจากคณะมนตรีความมั่นคง

¹⁸⁰ Ibid., 35-37.

¹⁸¹ United Nations, “The Responsibility to Protect,” (March 2012), accessed March 2, 2026, <https://www.un.org/en/preventgenocide/rwanda/pdf/bgresponsibility.pdf>.

¹⁸² World Summit Outcome Document 2005, UNGA Res. 60/1 (2005).

¹⁸³ Ibid., para. 139.

¹⁸⁴ United Nations, “The Responsibility to Protect,” (March 2012), accessed March 2, 2026, <https://www.un.org/en/preventgenocide/rwanda/pdf/bgresponsibility.pdf>.

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันรัฐต่างๆยังคงมีความกังวลว่าอาจมีการใช้ประเด็นด้านมนุษยธรรมเพื่อเป็นข้ออ้างในการรุกรานทางทหารในรัฐอื่น และการแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรมยังคงเป็นที่ถกเถียงในภาครัฐและแวดวงวิชาการมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบันที่โลกกำลังเผชิญความท้าทายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ทวีความรุนแรงขึ้นและมีการใช้อาวุธร้ายแรงว่าจุดสมดุลระหว่างการเคารพอำนาจอธิปไตยของรัฐตามกฎหมายระหว่างประเทศกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจะอยู่ที่ใด

สำหรับในกรณีที่รัฐมีการร้องขอให้ตัวแสดงภายนอกเข้ามาแทรกแซงทางทหารหรือด้านอื่นๆในดินแดนของตนหรือที่เรียกว่า “การแทรกแซงตามคำเชิญ” (Intervention by Invitation)¹⁸⁵ ตัวแสดงภายนอกนั้นอาจจะหมายถึงรัฐอื่นหรือองค์การระหว่างประเทศที่เข้ามาใช้กำลังในดินแดนต่างประเทศตามคำขอของรัฐเจ้าของดินแดนนั้น ย่อมไม่ได้เป็นการละเมิดข้อห้ามการใช้กำลัง การกระทำที่เป็นการเชื้อเชิญนี้แสดงให้เห็นถึงความยินยอมที่แฝงอยู่ในตัว ดังนั้นจึงถือว่าการกระทำที่เป็นการใช้กำลังนั้นชอบธรรมมาตั้งแต่แรก (*ab initio*)¹⁸⁶ แต่ผู้กระทำจากภายนอกจะสามารถใช้กำลังในดินแดนของรัฐอื่นได้เฉพาะเมื่อรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมาย (Legitimate Government) เชิญเท่านั้น¹⁸⁷ ดังนั้นตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Non-State Actors) ภายในรัฐนั้น เช่น กลุ่มกบฏ หรือฝ่ายค้านที่ต่อสู้กับรัฐบาลของรัฐจึงไม่มีอำนาจจะร้องขอความช่วยเหลือจากภายนอก นอกจากนั้นการเชิญต้องมาจากความสมัครใจ และมาจากหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจสูงสุด การใช้กำลังที่เกิดขึ้นตามมาต้องอยู่ภายในขอบเขตของการร้องขอด้วย¹⁸⁸

ในหลักกฎหมายระหว่างประเทศและในแนวปฏิบัติของรัฐนั้น การแทรกแซงตามคำเชิญจากรัฐเจ้าบ้านได้รับการยอมรับว่าสามารถทำได้ โดยเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการแทรกแซงเหล่านี้แม้ว่าจะรวมถึงการใช้กำลังก็ตามแต่ก็อยู่นอกขอบเขตการห้ามไม่

¹⁸⁵ Eliav Liebllich, *International Law and Civil Wars: Intervention and Consent* (London: Routledge, 2013).

¹⁸⁶ Laura Visser, “May the Force Be with You: The Legal Classification of Intervention by Invitation,” *Netherlands International Law Review* 66, Issue 1 (April 2019): 21.

¹⁸⁷ *Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda)*, Judgment, I.C.J. Reports 2005, p. 168, paras 45–47.

¹⁸⁸ Olivier Corten, *The Law against War: The Prohibition on the Use of Force in Contemporary International Law* (Oxford: Hart Publishing, 2010), 260–262.

ให้ใช้กำลังตามมาตรา 2(4) ของกฎบัตรสหประชาชาติ เนื่องจากการใช้กำลังของรัฐที่ถูกเชิญจำกัดอยู่ภายในดินแดนของรัฐที่เชิญจึงไม่ถือเป็นการใช้กำลังในทางระหว่างประเทศ และเป็นไปตามหลักความยินยอมไม่เป็นละเมิด (*volenti non fit injuria*) เอกရာขทางการเมืองและบูรณภาพแห่งดินแดนของรัฐที่เชิญจะไม่ถือว่าถูกละเมิดหากเป็นการกระทำที่รัฐนั้นให้ความยินยอม¹⁸⁹ ตัวอย่างของการแทรกแซงตามคำเชิญเช่น ใน ค.ศ.2014 รัฐบาลอิรักได้ร้องขอความช่วยเหลือจากประชาคมระหว่างประเทศอยู่หลายครั้งเพื่อให้ช่วยปราบปรามกลุ่มรัฐอิสลามในอิรักและมหาซียะ (ISIS/ISIL) เพื่อปกป้องดินแดนและประชาชนจากภัยคุกคามที่เพิ่มขึ้น และรวมถึงการร้องขอให้สหรัฐอเมริกาเข้าแทรกแซงทางทหารเพื่อสู้รบกับกลุ่มก่อการร้ายนี้ด้วยซึ่งอิรักได้อนุญาตให้มีการปฏิบัติการทางทหารของกำลังผสมที่นำโดยสหรัฐฯ โดยร่วมกับพันธมิตรนานาชาติที่เรียกว่าปฏิบัติการแก้ปัญหากจากต้นกำเนิด (Operation Inherent Resolve) ในอิรัก¹⁹⁰

3.2 การใช้กำลังต่อต้านการก่อการร้าย (Use of Force against Terrorism)

หลังจากเหตุการณ์วินาศกรรมเมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ.2001 ในประเทศสหรัฐอเมริกา หรือที่เรียกกันทั่วไปว่าเหตุการณ์ 9/11 โลกได้เข้าสู่ยุคของการให้ความสำคัญต่อกิจการความมั่นคงระหว่างประเทศ และการต่อต้านการก่อการร้าย (War on Terror) กลายเป็นวาระสำคัญระดับโลก การปฏิบัติการการก่อการร้ายครั้งนี้แตกต่างจากในอดีตคือมีการยกระดับความรุนแรง การโจมตีต่อเป้าหมายที่เป็นพลเรือนจำนวนมาก มีการวางแผนระยะยาว ปฏิบัติการจากภายในหลายประเทศ และมีความซับซ้อนทางยุทธวิธี ผลจากเหตุการณ์การก่อการร้ายทำให้สหรัฐอเมริกาภายใต้การนำของประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช (George W. Bush) ได้ยื่นคำขาด (Ultimatum) ให้รัฐบาลตาลีบัน (Taliban) ของอัฟกานิสถาน ให้ความร่วมมือและส่งนายอูซามะฮ์ บิน ลาดิน (Osama bin Laden) หัวหน้ากลุ่มก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ (Al-Qaeda) และผู้ก่อการร้ายทั้งหมดที่อยู่ในประเทศให้กับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา แต่รัฐบาลตาลีบันกลับ

¹⁸⁹ Petra Perisic, "Intervention by Invitation– When Can Consent from a Host State Justify Foreign Military Intervention," *Russian Law Journal* 7, Issue 4(2019): 27.

¹⁹⁰ Karine Bannelier-Christakis, "Military Interventions against ISIL in Iraq, Syria and Libya, and the Legal Basis of Consent," *Leiden Journal of International Law* 29(2016): 750-751.

ปฏิเสธ¹⁹¹ สหรัฐอเมริกาประกาศสงครามต่อต้านการก่อการร้ายและอ้างว่าจำเป็นต้องป้องกันตนเองจึงมีการใช้มาตรการทางทหารอย่างรวดเร็ว โดยสหรัฐอเมริการ่วมกับองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ หรือนาโต้ และพันธมิตรอีกกว่า 40 ประเทศปฏิบัติการทางทหารโจมตีอัฟกานิสถาน เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม ค.ศ.2001 โดยเรียกปฏิบัติการนี้ว่า “ปฏิบัติการเสรีภาพยั่งยืน”(Operation Enduring Freedom)¹⁹² จากเหตุการณ์การตอบโต้ต่อการก่อการร้ายครั้งนี้จึงเป็นจุดตั้งต้นของคำถามว่าภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศในปัจจุบันสถานการณ์ใดที่รัฐผู้ถูกระงับสามารถตอบโต้การก่อการร้ายโดยการใช้กำลังได้ และนำกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการใช้กำลังมาปรับใช้ให้เหมาะสมได้อย่างไร

ภายหลังเหตุการณ์ 9/11 สหประชาชาติได้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการต่อต้านการก่อการร้ายระหว่างประเทศ โดยเมื่อวันที่ 12 กันยายน ค.ศ.2001 หลังเกิดเหตุการณ์หนึ่งวัน คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้ผ่านข้อมติที่ 1368 ประณามการโจมตีของผู้ก่อการร้ายที่กระทำต่อประเทศสหรัฐอเมริกา และระบุถึงความมุ่งมั่นของคณะมนตรีความมั่นคงว่าจะต่อสู้กับภัยคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศอันเกิดจากการก่อการร้ายทุกวิถีทาง (by all means) โดยตระหนักถึงสิทธิในการป้องกันตนเองโดยลำพังและร่วมกันตามกฎบัตรสหประชาชาติ¹⁹³ และต่อมาเมื่อวันที่ 28 กันยายน ค.ศ.2001 ได้มีข้อมติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติอีกครั้งหนึ่งได้แก่ข้อมติที่ 1373 ซึ่งกำหนดให้รัฐสมาชิกใช้มาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายระหว่างประเทศ อันประกอบด้วยมาตรการด้านการเงิน การเมือง การตรวจคนเข้าเมือง การแลกเปลี่ยนข่าวกรอง ให้ประเทศสมาชิกกำหนดว่าการกระทำการก่อการร้ายเป็นความผิดอาญาอย่างร้ายแรงในกฎหมายและข้อบังคับภายในประเทศของตน รวมถึงให้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้ายและ

¹⁹¹ Norman Kempster and Tyler Marshall, “Taliban Rejects Bush Ultimatum,” *Los Angeles Times*, (Sept. 22, 2001), accessed January 20, 2026, <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2001-sep-22-mn-48537-story.html>.

¹⁹² Leonie Connah, “US intervention in Afghanistan: Justifying the Unjustifiable?,” *South Asia Research* 41, Issue 1 (November 2020): 70.

¹⁹³ UNSC Res. 1368 (2001).

พิธีสารที่เกี่ยวข้องกับสหประชาชาติ เป็นต้น¹⁹⁴ ข้อเสนอนี้มีข้อน่าสังเกตในเรื่องการใช้ภาษาที่อาจตีความไปได้ว่ามีการให้อำนาจอย่างแทบจะไม่จำกัดในการใช้กำลัง¹⁹⁵ ดังที่ได้ระบุไว้

“คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ.....

การดำเนินการภายใต้หมวด 7 ของกฎบัตรสหประชาชาติ.....

ข้อ 2 กำหนดให้รัฐสมาชิกทั้งหมดจะต้อง.....

(ข) ดำเนินการตามขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อป้องกันการกระทำที่เป็นการก่อการร้ายรวมถึง.....”

แม้ว่าข้อมติที่กล่าวมาได้ระบุถึง “ต้องใช้ทุกวิถีทางที่จำเป็น” แต่ก็ไม่มีถ้อยคำที่ชัดเจนที่อนุญาตให้ใช้กำลังทหารโดยตรง ถึงกระนั้นก็ตามมีการตีความกันอย่างกว้างขวางว่าเป็นการสนับสนุนการใช้กำลังโดยการยืนยันสิทธิในการป้องกันตนเองโดยลำพังและร่วมกัน

ดังนั้นอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าหลังเหตุการณ์โจมตี 9/11 สิทธิในการป้องกันตนเองจากการก่อการร้ายได้รับการรับรองอย่างชัดเจนโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติในมติที่ 1368 และ 1373 และเป็นพื้นฐานทางกฎหมายให้รัฐต่างๆ สามารถดำเนินการเพื่อตอบโต้และป้องกันภัยคุกคามจากกลุ่มก่อการร้ายทั่วโลกได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสิทธิในการป้องกันตนเองขยายไปถึงการตอบโต้การโจมตีจากตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ เช่น กลุ่มก่อการร้ายด้วย

เมื่อเรานำกรอบความคิดการป้องกันตนเองแบบดั้งเดิมมาอธิบายสงครามในอัฟกานิสถาน เราจะเห็นได้ว่าการโจมตีของกลุ่มผู้ก่อการร้ายในเหตุการณ์ 9/11 นั้นร้ายแรงพอที่จะเข้าเกณฑ์เป็น “การโจมตีด้วยอาวุธ” (Armed Attack) อย่างชัดเจน และจากข้อเท็จจริงที่การโจมตีเกิดขึ้นภายในดินแดนของรัฐผู้เสียหายด้วยจึงทำให้ง่าย

¹⁹⁴ UNSC Res. 1373 (2001).

¹⁹⁵ Michael Byers, “Terrorism, the Use of Force and International Law After 11 September,” *International and Comparative Law Quarterly* 51 (April 2002): 401-402.

ต่อการพิจารณาว่าเป็นการโจมตีต่อสหรัฐอเมริกาโดยตรง¹⁹⁶ สหรัฐอเมริกาจึงมีสิทธิในการป้องกันตนเอง และหลังจากเหตุการณ์ 9/11 สหรัฐอเมริกายังได้พยายามอย่างมากที่จะหาหลักฐานเพื่อเชื่อมโยงกลุ่มก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์กับการโจมตีของผู้ก่อการร้าย ซึ่งหลักฐานดังกล่าวก็ได้รับการยอมรับจากรัฐอื่นๆด้วย¹⁹⁷

นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตว่ากรณีนี้ดูเหมือนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในการตีความเกี่ยวกับการโจมตีด้วยอาวุธขึ้นอย่างสำคัญ และอย่างฉับพลันของประชาคมระหว่างประเทศ โดยมีการนำการโจมตีของผู้ก่อการร้ายที่เป็นองค์การก่อการร้ายมาเทียบเท่ากับการโจมตีด้วยอาวุธโดยรัฐ ซึ่งทำให้รัฐผู้เสียหายมีสิทธิที่จะใช้การป้องกันตนเองโดยลำพัง และรัฐที่สามมีสิทธิที่จะดำเนินการช่วยเหลือสนับสนุนในการตอบโต้ตามหลักการป้องกันตนเองร่วมกัน¹⁹⁸ ในขณะที่การเกิดขึ้นของกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศนั้นต้องใช้เวลานานพอสมควรในการพัฒนา แต่กรณีนี้แสดงให้เห็นถึงการเกิดขึ้นของ “กฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นแบบทันที” (Instant Custom) กล่าวคือหลักปฏิบัติใหม่ๆ ของรัฐสามารถกลายเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศได้อย่างรวดเร็วขึ้นโดยอาศัยการที่รัฐต่างๆยอมรับอย่างแพร่หลาย ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการตอบสนองของประชาคมระหว่างประเทศต่อเหตุการณ์ 9/11 ก่อให้เกิดหลักการใหม่ที่สามารถกลายเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศซึ่งอนุญาตให้มีการใช้กำลังป้องกันตนเองเพื่อตอบโต้การถูกโจมตีด้วยอาวุธจากองค์กรก่อการร้ายที่ไม่ใช่รัฐ¹⁹⁹

อย่างไรก็ตามภายหลังจากเหตุการณ์ 9/11 และสงครามอัฟกานิสถานที่ตามมา ก็ได้นำมาสู่ความพยายามในการจำกัดสิทธิในการใช้กำลังเพื่อป้องกันตนเองจากการก่อการร้ายหลายประการได้แก่

¹⁹⁶ Christian Stahn, “Terrorist Acts as “Armed Attack”: The Right to Self-Defense, Article 51 (1/2) of the UN Charter, and International Terrorism,” *Fletcher Forum of World Affairs* 27, no.2 (Summer/Fall 2003): 36.

¹⁹⁷ Jack M. Beard, “America’s New War On Terror: The Case for Self-Defense Under International Law,” *Harvard Journal of Law & Public Policy* 25(2001):576-578.

¹⁹⁸ Antonio Cassese, “Terrorism is Also Disrupting Some Crucial Legal Categories of International Law,” *European Journal of International Law* 12, no.5(2001): 996-997.

¹⁹⁹ Yutaka Arai-Takahashi, “Shifting Boundaries of the Right of Self-Defence - Appraising the Impact of the September 11 Attacks on Jus Ad Bellum,” *International Lawyer* 36,no.4 (2002): 1095.

- เกณฑ์ของความร้ายแรง (Gravity) หมายถึงรัฐมีสิทธิที่จะตอบโต้ด้วยกำลังเพื่อป้องกันตนเองได้เมื่อตกเป็นเหยื่อของการโจมตีของผู้ก่อการร้ายที่ร้ายแรงหรือต่อเนื่อง ซึ่งเทียบได้กับการโจมตีด้วยอาวุธโดยรัฐ การโจมตีในเหตุการณ์ 9/11 ถือเป็นตัวอย่างของการก่อการร้ายที่ตรงตามข้อกำหนดความร้ายแรง ในทางกลับกันการโจมตีของผู้ก่อการร้ายที่เกิดขึ้นประปรายหรือเล็กน้อย ควรยังคงถูกพิจารณาว่าเป็นการกระทำที่เป็นอาชญากรรมมากกว่าเป็นการโจมตีด้วยอาวุธ²⁰⁰

- ต้องมีการโจมตีของผู้ก่อการร้ายเกิดขึ้นจริงก่อนที่รัฐจะสามารถใช้สิทธิในการป้องกันตนเองได้ สำหรับสิทธิที่เกิดขึ้นใหม่ในการใช้กำลังต่อรัฐที่ให้ที่พักพิงหรือให้ที่หลบภัยแก่องค์กรก่อการร้ายที่ไม่ใช่รัฐ จะใช้ได้เฉพาะในกรณีที่มีการโจมตีโดยผู้กระทำการที่ไม่ใช่รัฐแล้วเท่านั้น²⁰¹

- การป้องกันตนเองต้องเป็นไปตามหลักความจำเป็น (Necessity) และความได้สัดส่วน (Proportionality) หลักการเหล่านี้ได้กำหนดประเภทของเป้าหมายและระดับของกำลังที่รัฐผู้ถูกระทำได้รับอนุญาตให้ใช้ในการป้องกันตนเอง²⁰² หลักความจำเป็นหมายความว่ารัฐสามารถตอบโต้การโจมตีของผู้ก่อการร้ายด้วยกำลังทหารได้ก็ต่อเมื่อการใช้กำลังดังกล่าวเป็นวิธีเดียวที่สมเหตุสมผลในการกำจัดการคุกคามจากการก่อการร้าย²⁰³ และควรใช้มาตรการที่ไม่ใช่กำลังเพื่อจัดการกับภัยคุกคามนั้นก่อนที่จะใช้กำลังทหาร สำหรับหลักความได้สัดส่วนกำหนดวาระระดับของกำลังที่รัฐผู้ถูกระทำอาจใช้ในการป้องกันตนเองนั้นขึ้นอยู่กับกระทำการที่จำเป็นในการป้องกันภัยคุกคามจากการก่อการร้าย²⁰⁴ ในกรณีที่ภัยคุกคามสามารถขจัดได้ด้วยกำลังทหารที่จำกัดโดยมุ่งเป้าไปที่

²⁰⁰ Geir Ulfstein, "Terrorism and the Use of Force," *Security Dialogue* 34, no.2 (June 2003): 168.

²⁰¹ Michael Byers, "Terrorism, the Use of Force and International Law After 11 September," *International and Comparative Law Quarterly* 51 (April 2002): 409.

²⁰² Christian Stahn, "Terrorist Acts as "Armed Attack": The Right to Self-Defense, Article 51 (1/2) of the UN Charter, and International Terrorism," *Fletcher Forum of World Affairs* 27, no.2 (Summer/Fall 2003): 46-51.

²⁰³ Greg Travalio and John Altenburg, "Terrorism, State Responsibility, and the Use of Military Force," *Chicago Journal of International Law* 4, no.1(2003): 113-114.

²⁰⁴ Christian Stahn, "Terrorist Acts as "Armed Attack": The Right to Self-Defense, Article 51 (1/2) of the UN Charter, and International Terrorism," *Fletcher Forum of World Affairs* 27, no.2 (Summer/Fall 2003):50.

กลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ไม่ใช่รัฐ การตอบโต้ของรัฐผู้ถูกระงับในการป้องกันตนเองควรมีขอบเขตเพียงเท่านี้ แต่หากความสัมพันธ์ระหว่างรัฐที่ให้ที่พักพิงกับองค์กรก่อการร้ายมีความใกล้ชิดกันเป็นพิเศษ การขจัดภัยคุกคามจากการก่อการร้ายอาจต้องใช้กำลังทหารที่ขยายวงกว้างมากขึ้นทั้งต่อกลุ่มผู้ก่อการร้ายและรัฐที่ให้ที่พักพิง ดังนั้นระดับของกำลังที่อนุญาตให้ใช้ในการป้องกันตนเองจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงของสถานการณ์นั้นเป็นการเฉพาะ²⁰⁵

ทั้งนี้เรื่องของระยะเวลาการปฏิบัติการทางทหารเพื่อป้องกันตนเองก็เป็นประเด็นปัญหาที่น่ายกวลกล่าวคือ การป้องกันตนเองในรูปแบบดั้งเดิมนั้นเมื่อเกิดการโจมตีด้วยอาวุธโดยรัฐอื่น สิทธิในการป้องกันตนเองจะสิ้นสุดลงเมื่อการโจมตีด้วยอาวุธนั้นหมดไป แต่ในกรณีภัยคุกคามอันเกิดจากการก่อการร้ายระหว่างประเทศอาจเป็นเรื่องยากที่จะระบุว่าการดำเนินการเพื่อป้องกันตนเองจะเสร็จสิ้นเมื่อใด ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกาทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายเป็นเวลานานหลายปี²⁰⁶ ความไม่แน่นอนในด้านระยะเวลาของการป้องกันตนเองทำให้เกิดการถกเถียงกันระหว่างสิทธิของรัฐผู้เสียหายในการป้องกันตนเองจากภัยคุกคามที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องกับบทบาทของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ²⁰⁷

นอกจากนี้สิทธิในการป้องกันตัวที่ขยายออกไปกับการต่อต้านกลุ่มก่อการร้ายนั้นยังไปเกี่ยวข้องกับอำนาจของรัฐในการตัดสินใจฝ่ายเดียวเพื่อตอบโต้ด้วยกำลัง แม้ว่ารัฐจะต้องแสดงหลักฐานที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ²⁰⁸ ว่ามีความจำเป็นในการใช้กำลังทหารต่อรัฐที่ให้ที่พักพิงหรือสนับสนุนกลุ่มก่อการร้ายก็ตาม แต่ก็อาจมีการนำสิทธิในการป้องกันตนเองในลักษณะใหม่นี้ไปใช้ในทางที่ผิดได้ ดังนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหานี้คณะมนตรี

²⁰⁵ Andrew Garwood-Gowers, "Self-Defence Against Terrorism in the Post-9/11 World," *Law and Justice Journal* 4, no.2 (January 2004): 15.

²⁰⁶ Antonio Cassese, "Terrorism is Also Disrupting Some Crucial Legal Categories of International Law," *European Journal of International Law* 12, no.5 (2001): 998.

²⁰⁷ Christian Stahn, "Terrorist Acts as "Armed Attack": The Right to Self-Defense, Article 51 (½) of the UN Charter, and International Terrorism," *Fletcher Forum of World Affairs* 27, no.2 (Summer/Fall 2003): 41.

²⁰⁸ Mary Ellen O'Connell, "Lawful Self-Defense to Terrorism," *University of Pittsburgh Law Review* 63 (2002): 895-899.

ความมั่นคงแห่งสหประชาชาติจึงควรเป็นผู้ตัดสินว่าจะอนุญาตให้ใช้กำลังต่อรัฐใดรัฐหนึ่งได้หรือไม่ และภายใต้เงื่อนไขใดเพื่อเป็นการรับรองความชอบธรรมของการตอบโต้ทางทหารต่อการก่อการร้าย ในขณะที่สิทธิของรัฐผู้เสียหายในการดำเนินการป้องกันตนเองไม่จำเป็นต้องได้รับการอนุมัติจากคณะมนตรีความมั่นคงก่อน แต่การดำเนินการทางทหารเพื่อต่อต้านการก่อการร้ายควรดำเนินการภายใต้การอนุมัติและการควบคุมของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ²⁰⁹

ความพยายามของรัฐในการขยายสิทธิในการป้องกันตนเองที่กว้างขึ้นภายหลังเหตุการณ์ 9/11 ส่งผลกระทบต่อบทบาทของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติในฐานะเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ รัฐต่างๆ หลีกเลี่ยงที่จะขออนุมัติจากคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติและดำเนินการฝ่ายเดียวในการป้องกันตนเองแทน เช่น ในกรณีหลังเกิดเหตุการณ์ 9/11 สหรัฐอเมริกาดัดสินใจใช้สิทธิในการป้องกันตนเองที่ขยายความมากขึ้นเป็นพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติการทางทหารในอัฟกานิสถานแทนที่จะใช้กลไกความมั่นคงร่วมกันที่มีอยู่ และการกระทำของสหรัฐอเมริกาอาจกระตุ้นให้รัฐอื่นๆ ปฏิบัติไปในแนวทางที่คล้ายคลึงกันได้ เช่น หลายเดือนถัดมาจากการเกิดเหตุการณ์ 9/11 อิสราเอลก็ใช้สิทธิในการป้องกันตนเองที่ขยายกว้างออกไปเพื่อเป็นเหตุผลในการรุกรานดินแดนที่อยู่ภายใต้การปกครองของปาเลสไตน์เช่นกัน²¹⁰ ในขณะที่อินเดียเชื่อว่าจะใช้ปฏิบัติการทางทหารต่อปากีสถานหลังเกิดเหตุการณ์วางระเบิดรัฐสภาของอินเดียโดยกลุ่มก่อการร้ายที่มีฐานที่ตั้งอยู่ในปากีสถานเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ.2001²¹¹

นอกจากนั้นสงครามที่นำโดยสหรัฐอเมริกาบุกโจมตีกลุ่มตาลิบันในอัฟกานิสถานเมื่อ ค.ศ.2001 การแทรกแซงของนาโต้ในโคโซโว (Kosovo) ค.ศ.1999 และสงครามอิรัก ค.ศ.2003 ล้วนแล้วแต่เป็นตัวอย่างที่กลุ่มประเทศต่างๆ ได้ดำเนินการทางทหารที่อยู่นอกกรอบความมั่นคงร่วมกันของสหประชาชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่กลุ่มพันธมิตร

²⁰⁹ Geir Ulfstein, "Terrorism and the Use of Force," *Security Dialogue* 34,no.2 (June 2003): 168.

²¹⁰ Frederic L. Kirgis, "Israel's Intensified Military Campaign Against Terrorism," *American Society of International Law Insights* 6, Issue 19(December 5, 2001).

²¹¹ Brian Whitaker, "India moves missiles to Pakistani border," *The Guardian*, (Dec 27,2001), accessed January 29, 2026, <https://www.theguardian.com/world/2001/dec/27/pakistan.india>.

พหุภาคีกำลังจะเข้ามาแทนที่สหประชาชาติในฐานะที่เป็นองค์กรที่รักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ²¹² กลุ่มพันธมิตรเหล่านี้อาจถูกรัฐที่แข็งแกร่งกว่าชักนำไปเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง ดังนั้นเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงและเพื่อให้การตอบโต้ทางทหารต่อการก่อการร้ายเป็นไปด้วยความชอบธรรมจึงควรให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเป็นผู้อนุมัติในการดำเนินการดังกล่าว

3.3 การป้องกันตัวเองล่วงหน้า (Anticipatory Self-Defence) และการป้องกันตัวเองเชิงรุก (Preemptive Self-Defence)

สิทธิในการป้องกันตัวเองล่วงหน้า และการป้องกันตัวเองเชิงรุก นั้นเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันอย่างมากในบรรดานักกฎหมายระหว่างประเทศว่ารัฐจะสามารถอ้างสิทธินี้ได้หรือไม่ การป้องกันตัวเองล่วงหน้า (Anticipatory Self-Defence) หมายถึง การใช้กำลังอาวุธต่อต้านอีกฝ่ายเพื่อลดโอกาสที่จะเกิดการโจมตีในอนาคต สิทธิในการป้องกันตัวเองล่วงหน้านั้นปรากฏอยู่ในแนวปฏิบัติระหว่างรัฐ และอยู่ในกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่มีผลบังคับใช้ควบคู่ไปกับกฎบัตรสหประชาชาติ²¹³

เหตุการณ์เรือแครโไลน์ ค.ศ.1837 (Caroline Affair 1837) มีข้อเท็จจริงที่ว่าเรือกลไฟที่ชื่อว่าแครโไลน์นั้นถูกนำมาใช้เพื่อขนส่งอาวุธและเสบียงจากสหรัฐอเมริกาไปให้กลุ่มกบฏในแคนาดาที่กำลังก่อการจลาจลต่อต้านการปกครองของอังกฤษ อังกฤษจึงรีบส่งกองกำลังทหารเข้าไปในสหรัฐอเมริกา และบุกขึ้นเรือสังหารพลเมืองอเมริกันสองคน ต่อมากองกำลังอังกฤษได้จุดไฟเผาเรือกลไฟลำนั้นและปล่อยให้เรือลอยไปตามน้ำตกไนแอการา (Niagara Falls) เหตุการณ์นี้ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนจดหมายระหว่างนักการทูตอเมริกันและอังกฤษ ซึ่งจดหมายโต้ตอบนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการยอมรับร่วมกันระหว่างทั้งสองฝ่ายว่าสิทธิในการป้องกันตัวเองสามารถนำมาใช้อ้างได้ก็ต่อเมื่อต้องรับมือกับภัยคุกคามที่เกิดขึ้นทันที (Instant) อย่างท่วมท้นและไม่มีทางเลือกอื่น ไม่มีเวลาสำหรับการไตร่ตรอง และ

²¹² Christian Stahn, "Terrorist Acts as "Armed Attack": The Right to Self-Defense, Article 51 (1/2) of the UN Charter, and International Terrorism," *Fletcher Forum of World Affairs* 27,no.2 (Summer/Fall 2003): 41.

²¹³ Helen Eenmaa, "The Concept of Anticipatory Self-Defense in International Law after the Bush Doctrine," *Acta Societatis Martensis* 1(2005): 49.

ต้องได้สัดส่วนกับการโจมตีที่ตนได้รับ²¹⁴ ดังนั้นเหตุการณ์นี้จึงเป็นข้อพิพาทที่มีการอ้างการป้องกันล่วงหน้าเพื่อกำจัดภัยคุกคามที่ใกล้จะถึงเป็นครั้งแรก และก่อให้เกิดหลักการการป้องกันตนเองล่วงหน้าของรัฐขึ้น

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ศาลทหารระหว่างประเทศ (International Military Tribunal) ณ เมืองนูเรมเบิร์ก (Nuremberg) ได้อ้างอิงถึงหลักการในเหตุการณ์เรือแคโรไลน์ (Caroline Formula) ในคำตัดสินด้วยว่าการรุกรานประเทศนอร์เวย์ของเยอรมนีอันเนื่องมาจากกลัวว่าฝ่ายสัมพันธมิตรจะเข้ายึดครองนอร์เวย์ก่อนนั้น เยอรมนีไม่สามารถอ้างความชอบธรรมในการป้องกันตนเองได้เพราะไม่ใช่เป็นการตอบโต้ภัยคุกคามที่กำลังจะเกิดขึ้นจริง (Imminent Threat)²¹⁵

เมื่อพิจารณาตามมาตรา 51 ของกฎบัตรสหประชาชาตินักวิชาการฝ่ายหนึ่งมองว่าต้องมีผลกระทบรุนแรงจากการถูกโจมตีด้วยอาวุธเกิดขึ้นจริงแล้วเท่านั้นไม่เช่นนั้นจะใช้สิทธิในการป้องกันตนเองไม่ได้²¹⁶ แต่ก็มีผู้ที่ไม่เห็นด้วยเพราะการตีความเช่นนั้นเป็นการตีความที่จำกัดมากเกินไป และดูเหมือนว่าจะไม่สมเหตุผลนักในทางปฏิบัติถ้าการใช้สิทธิในการป้องกันตนเองจะต้องรอให้เกิดการโจมตีเกิดขึ้นจริงทุกครั้ง²¹⁷ เพราะในสถานการณ์จริงการรอให้อีกฝ่ายโจมตีก่อนอาจสายเกินไปจนไม่สามารถป้องกันตัวเองได้

ในทางตรงกันข้ามการป้องกันตัวเองเชิงรุก (Pre-emptive Self-Defence) คืออำนาจป้องกันที่ใช้เพื่อยับยั้งการกระทำที่ใช้อาวุธซึ่งคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ (Imminent) เช่นกัน แต่การป้องกันตัวเองเชิงรุกลักษณะนี้เป็นที่ถกเถียงกันอย่างมากใน

²¹⁴ Hunter Miller, ed., *Treaties and other international acts of the United States of America*, Vol.4, Documents 80-121: 1836-1846 (Washington: Government Printing Office, 1934).

²¹⁵ Yale Law School, "Judgment: The Invasion of Denmark and Norway," accessed March 5, 2026, <https://avalon.law.yale.edu/imt/juddenma.asp>.

²¹⁶ Ian Brownlie, *International Law and the Use of Force by States* (Oxford: Clarendon Press, 1963), 278.

²¹⁷ Elizabeth Wilmshurst, "The Chatham House Principles of International Law on the Use of Force in Self-Defence," *International and Comparative Law Quarterly* 55, Issue 4 (October 2006): 963, 964.

ทางกฎหมายระหว่างประเทศ²¹⁸ ว่าการกระทำในลักษณะนี้จะมีแนวโน้มเข้าข่ายเป็น การละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศหรือไม่ เมื่อโลกเข้าสู่สหัสวรรษใหม่ใน ค.ศ.2001 เกิดการก่อการร้ายในสหรัฐอเมริกาขึ้น จากเหตุการณ์ 9/11 นี้รวมถึงการก่อการร้ายสากล ที่เพิ่มมากขึ้น หากตีความอย่างเคร่งครัดกลุ่มก่อการร้ายที่กำลังซุ่มวางแผนโจมตีด้วย อาวุธอยู่นั้นเราไม่อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มก่อการร้ายเป็นภัยคุกคามที่ใกล้จะถึง (Imminent Threat) เพราะไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าการโจมตีจะเกิดขึ้นเมื่อไหร่ การโจมตีมาจาก ที่ใด และใครจะเป็นผู้ก่อเหตุ ภายหลังเหตุการณ์ 9/11 ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา จอร์จ ดับเบิลยู บุช (George W. Bush) ได้ประกาศสงครามต่อต้านการก่อการร้าย (War on Terror) และสหรัฐอเมริกาได้เสนอว่าการป้องกันตนเองสามารถกระทำได้เพื่อ จัดการกับภัยคุกคามถึงแม้ว่าจะยังคงมีความไม่แน่นอนด้านเวลา และสถานที่ที่ศัตรูจะ โจมตีก็ตาม²¹⁹

การตีความสิทธิในการป้องกันตัวเองอย่างกว้างทำให้ต่อมาสหรัฐอเมริกาได้นำ เสนอหลักการนี้เพื่อใช้เป็นเหตุผลในการใช้กำลังต่อประเทศอิรักเมื่อ ค.ศ.2003 เพื่อกำจัด ซัดดัม ฮุสเซน (Saddam Hussein) ผู้นำเผด็จการของอิรัก และอ้างว่าอิรักครอบครอง อาวุธทำลายล้างสูง (Weapons of Mass Destruction: WMD) ทั้งอาวุธเคมีและชีวภาพ ซึ่งเป็นภัยคุกคามความมั่นคงต่อสหรัฐอเมริกา และเป็นภัยคุกคามระดับโลก²²⁰ หลักการ ป้องกันตัวเองเชิงรุก หรือชิงลงมือก่อนถูกระบุไว้ในเอกสารยุทธศาสตร์ความมั่นคง แห่งชาติของสหรัฐอเมริกา ฉบับเดือนกันยายน ค.ศ.2002 ซึ่งต่อมาเป็นที่รู้จักกันในชื่อ “หลักการบุช” (Bush Doctrine) โดยได้มีการอ้างถึงความจำเป็นของการดำเนินการ เชิงรุกเพื่อป้องกันตนเองว่า ภาวะเปี่ยงั่วไปเกี่ยวกับการใช้กำลังต้องได้รับการตีความใหม่ หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับบริบทโลกในปัจจุบัน โดยต้องคำนึงถึงความก้าวหน้า

²¹⁸ Zaid Ali Elgawari, “Preemptive Self-Defence in Public International Law: An Analysis Through the Lens of International Court of Justice Jurisprudence,” *Access to Justice in Eastern Europe* (December 2024), accessed December 5, 2026, https://ajee-journal.com/upload/attaches/att_1734375849.pdf.

²¹⁹ The White House, “National Security Strategy of the United States of America,” (September 2002), accessed March 7, 2026, <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/63562.pdf>.

²²⁰ Abraham D. Sofaer, “On the Necessity of Pre-emption,” *European Journal of International Law* 4, No 2(2003): 209.

ของอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูงและการแพร่กระจายของอาวุธร้ายแรง การเกิดขึ้นของ รัฐอันธพาล (Rogue States) และกลุ่มก่อการร้ายที่ไม่ใช่รัฐ วิธีการป้องกันตัวเองแบบ ดั้งเดิมอาจไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการนำมาใช้กับกลุ่มดังกล่าว²²¹ ข้อเสนอของ สหรัฐอเมริกาเป็นเหมือนการปรับปรุงหลักการป้องกันตัวเองที่ปรากฏอยู่ในเหตุการณ์ เรือแคโรไลน์ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันมากขึ้นโดยเฉพาะการตีความใหม่ ในประเด็นของการโจมตีที่ใกล้จะถึง (Imminent Attack)²²² ตามความคิดของ สหรัฐอเมริกานั้นการประเมินความใกล้จะมาถึง (Imminence) ต้องพิจารณาจากปัจจัย หลายประการได้แก่ ลักษณะและความเร่งด่วนของภัยคุกคาม ความน่าจะเป็นไปได้ของการ โจมตี การโจมตีที่คาดการณ์ว่ากำลังจะเกิดขึ้นนั้นเป็นรูปแบบการปฏิบัติการทางอาวุธที่ ยึดเยื้อต่อเนื่องหรือไม่ ขนาดของการโจมตี ตลอดจนความบาดเจ็บ การสูญเสีย หรือความ เสียหายอันอาจเกิดขึ้นหากไม่มีการดำเนินการบรรเทาผลกระทบนั้น และพิจารณา ทางเลือกอื่นในการดำเนินการป้องกันตัวเองอย่างมีประสิทธิภาพที่คาดว่าจะก่อให้เกิด การบาดเจ็บ ความสูญเสีย หรือผลเสียหายข้างเคียงที่ร้ายแรงน้อยกว่า²²³ จาก คำอธิบายข้างต้นเราจะเห็นได้ว่ารัฐสามารถใช้สิทธิในการป้องกันตัวเองได้ทันทีหาก เข้าใกล้สถานการณ์ที่ถูกคุกคามซึ่งรัฐจำต้องลงมือปฏิบัติการอะไรบางอย่างก่อนที่จะ สลายเกินไป²²⁴ รัฐบาลในสมัยประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุชจึงมีจุดยืนสำคัญ ที่รัฐสามารถเริ่มการใช้อำนาจอาวุธภายใต้เงื่อนไขบางอย่างก่อนเกิดการโจมตีของ อีกฝ่ายได้ และได้มีนักวิชาการให้ความเห็นว่าหลักการป้องกันตัวเองเชิงรุกนี้ ดูเหมือน ประธานาธิบดีบุชจะไม่ได้สนับสนุนหลักการป้องกันตัวเองในเชิงป้องกัน (Preventive Self-Defence) แต่เห็นด้วยกับการป้องกันตัวเองในลักษณะระวังไว้ก่อน (Precautionary

²²¹ Hazhar Jabar Qadir, "Humanitarian Intervention versus United Nations Charter: A Critical Appraisal," *Qalaai Zanist Scientific Journal* 3,no.1(2018): 1053.

²²² Ibid.

²²³ Brian Egan, "International Law, Legal Diplomacy, and the Counter-ISIL Campaign: Some Observations," (Speech presented to the 110th Annual Meeting of the American Society of International Law Washington, DC, April 1, 2016) *International Law Studies* 92(2026): 235,239.

²²⁴ Elizabeth Wilmschurst, "The Chatham House Principles of International Law on the Use of Force in Self-Defence," *International and Comparative Law Quarterly* 55, Issue 4(October 2006): 968.

ทั้งนี้หากพิจารณาการป้องกันตัวเองเชิงรุกกับหลักเกณฑ์ในมาตรา 51 ของกฎบัตรสหประชาชาติแล้ว แนวคิดเรื่องการโจมตีเพื่อป้องกันตนเองเชิงรุก ไม่มีฐานทางกฎหมายรองรับในกฎหมายระหว่างประเทศ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือกฎบัตรสหประชาชาติที่มีการระบุถึงสิทธิในการป้องกันตนเองนั้นไม่ได้อนุญาตให้รัฐต่างๆ กระทำการโจมตีล่วงหน้า ดังนั้นการใช้กำลังป้องกันตนเองที่อ้างว่า “ภัยคุกคามกำลังจะมา” โดยไม่มีการโจมตีใดเกิดขึ้นจริงยังคงถือว่าเป็นการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ²²⁶

ในปัจจุบันการป้องกันตัวเองล่วงหน้าเชิงรุกยังคงเป็นประเด็นถกเถียงสำคัญเรื่อยมาในทางกฎหมายระหว่างประเทศ และในประชาคมระหว่างประเทศ การพิจารณาหรือพิสูจน์ว่าภัยคุกคามใดไม่อาจหลีกเลี่ยงได้จึงจำต้องชิงลงมือก่อนนั้นเป็นปัญหาสำคัญ นอกจากนั้นลักษณะของภัยคุกคามด้านความมั่นคงในปัจจุบัน เช่น การก่อการร้ายซึ่งคาดเดาไม่ได้ สงครามไซเบอร์ที่อาจเกิดขึ้นเร็วมากในทันที หรืออาวุธทำลายล้างสูงที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวง การประเมินความใกล้ที่จะเกิดโดยพิจารณาจากระยะเวลาอย่างเดียวนั้นอาจไม่ครอบคลุม รัฐต่างๆ อาจจะไม่สามารถจนใกล้เกิดเหตุการณ์จริงถึงดำเนินการป้องกันตนเองเพราะอาจจะทำให้สายเกินไปที่จะยับยั้งความเสียหายที่รุนแรง²²⁷ ดังนั้นจึงควรมีการทบทวน และตีความเรื่อง “ความใกล้จะมาถึง” ใหม่เพื่อคำนึงถึงบริบทที่กว้างขึ้น อย่างไรก็ตามการกระทำเพื่อป้องกันไม่ให้เหตุการณ์อื่นเกิดขึ้นโดยการชิงลงมือทำก่อนควรต้องได้รับการพิจารณาเป็นรายกรณี และมีการไต่ตรองอย่างรอบคอบ โดยเป็นหน้าที่ของทุกรัฐบาลในการปกป้องประชาชนของตน นอกจากนั้นในปัจจุบันที่อาวุธทำลายล้างสูงสามารถผลิตขึ้นได้โดยหลายรัฐและ

²²⁵ Michael Byers, “Preemptive Self-Defense: Hegemony, Equality and Strategies of Legal Change,” *The Journal of Political Philosophy* 11, Issue 2 (June 2003): 181.

²²⁶ Jean Marie Vianney Sikubwabo, “A Critical Study of Legitimization of Preemptive Self-Defence As A Counter-Terrorism Measure Under International Law,” (May 13 ,2024), accessed March 7, 2026, <https://worldmediation.org/a-critical-study-of-legitimization-of-preemptive-self-defense-as-a-counter-terrorism-measure-under-international-law/>.

²²⁷ Elizabeth Wilmschurst, “The Chatham House Principles of International Law on the Use of Force in Self-Defence,” *International and Comparative Law Quarterly* 55, Issue 4 (October 2006): 967.

การเคลื่อนย้าย จัดส่ง หรือแจกจ่ายอาวุธจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งทำได้หลายวิธี เมื่อใดก็ตามที่รัฐบาลรัฐมีแนวโน้มที่จะใช้อาวุธดังกล่าว เมื่อรัฐที่ตกเป็นเป้าหมายได้ใช้มาตรการที่เหมาะสมทั้งหมดแล้วยกเว้นการใช้กำลัง ก็เห็นว่าเป็นเรื่องที่สมเหตุสมผลที่รัฐเป้าหมายจะพิจารณาการป้องกันตัวเองล่วงหน้าเชิงรุก ในกรณีเช่นนั้นการป้องกันล่วงหน้าเป็นสิ่งจำเป็นและควรได้รับการพิจารณาอย่างเหมาะสมว่าเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิในการป้องกันตนเองโดยธรรมชาติ(Inherent Right of Self Defence)²²⁸

หลังจากเหตุการณ์ที่สหรัฐอเมริกาโจมตีอิรักเมื่อ ค.ศ.2003 การตีความใหม่และการประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่อง “ความใกล้เคียงมาถึง” ได้ปรากฏให้เห็นขึ้นเรื่อยๆ จากการปฏิบัติของรัฐต่างๆ ในการชิงโจมตีก่อนล่วงหน้า เช่น เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ.2015 สหราชอาณาจักรเปิดฉากใช้โดรนโจมตีสังหารนายเรียด ข่าน (Reyaad Khan) สัญชาติอังกฤษ ซึ่งเป็นนักรบกลุ่มรัฐอิสลาม (ISIS/ISIL) ในซีเรีย โดยอ้างว่าเขาเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแผนการก่อการร้าย และการวางแผนการที่จะโจมตีด้วยอาวุธต่อสหราชอาณาจักรอันใกล้นี้²²⁹ เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ.2020 สหรัฐอเมริกาภายใต้การบริหารงานของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) ได้ใช้โดรนโจมตีและทำให้นายพลกาเซ็ม โซเลมานี (Qasem Soleimani) ผู้นำทางทหารระดับสูงคนสำคัญของอิหร่านเสียชีวิตในอิรัก โดยใช้ข้ออ้างในการโจมตีครั้งนี้ว่าเป็นการป้องกันตัวเองเพื่อปกป้องชีวิตของพลเมืองอเมริกันและผลประโยชน์ของอเมริกาในตะวันออกกลาง และกล่าวอ้างว่านายพลรายนี้มีแผนจะโจมตีเจ้าหน้าที่ทูตและทหารของสหรัฐอเมริกาอย่างรุนแรงในไม่ช้านี้ และก่อนหน้านี้สหรัฐอเมริกาเคยประกาศว่านายพลสุไลมานีเป็นผู้ก่อการร้ายที่อยู่เบื้องหลังสังหารทหารสหรัฐอเมริกาหลายร้อยคน²³⁰ เช่นเดียวกันเมื่อ ค.ศ.2022 รัสเซียได้เริ่มใช้การปฏิบัติการทางทหารยิงขีปนาวุธโจมตียูเครน โดยมุ่งเป้าไปที่การป้องกันการขยายอิทธิพลของนาโต้ และอ้างว่ามีการเคลื่อนย้ายโครงสร้างพื้นฐานทางทหารเข้าใกล้ชายแดนรัสเซียมากขึ้นเรื่อยๆ

²²⁸ Abraham D. Sofaer, “On the Necessity of Pre-emption,” *European Journal of International Law* 4, No. 2(2003): 226.

²²⁹ Buchan and Tsagourias, *Regulating the use of force in international law*, 64.

²³⁰ U.S. Department of War, “Statement by the Department of Defense,” (January 2, 2020), accessed March 7, 2026, <https://www.war.gov/News/Releases/Release/Article/2049534/statement-by-the-department-of-defense/>.

จึงถือว่าเป็นภัยคุกคามที่ทำให้รัสเซียจำเป็นต้องป้องกันตัวเองล่วงหน้า²³¹ และปลายเดือน
กุมภาพันธ์ ค.ศ.2026 เป็นอีกครั้งหนึ่งที่สหรัฐอเมริกาใช้ปฏิบัติการทางทหารที่เรียกว่า
“ความโกรธเกรี้ยวครั้งยิ่งใหญ่” (Operation Epic Fury) โจมตีอิหร่านก่อนโดยมีเป้าหมาย
เพื่อโค่นล้ม ระบอบการปกครองอิหร่านและยุติภัยคุกคามนิวเคลียร์ของอิหร่านที่ถือว่าเป็น
เป็นคุกคามที่ใกล้จะถึง (Imminent Nuclear Threat)²³² และผู้นำสูงสุดของอิหร่าน
อยาตอลเลาะห์ อาลี คาเมเนอี (Ayatollah Ali Khamenei) ก็ได้เสียชีวิตไปจาก
เหตุการณ์นี้ด้วย²³³ การโจมตีอิหร่านของสหรัฐอเมริกาในครั้งนี้ทำให้เกิดความตึงเครียด
ในภูมิภาคตะวันออกกลางเป็นอย่างมาก และมีความกังวลว่าอาจกลายเป็นการสร้างความ
ปกติใหม่ (New Normal) ในสังคมระหว่างประเทศในเรื่องการใช้อำนาจ เพราะการโจมตี
เหล่านี้ยังชี้ถึงการใช้อำนาจเปลี่ยนระบอบการปกครองหรือทำลายศักยภาพระดับชาติ
โดยประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาเพิกเฉยต่อกฎหมายระหว่างประเทศ และ
บรรทัดฐานระหว่างประเทศแบบดั้งเดิม²³⁴ และท้ายที่สุดจะทำให้การใช้อาวุธหรือ
การแทรกแซงโดยไม่ชอบธรรมกลายเป็นเรื่องปกติในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

3.4 การโจมตีทางไซเบอร์ (Cyber Attacks)

ในกฎหมายระหว่างประเทศการโจมตีทางไซเบอร์ยังไม่มีกรณีนิยามไว้อย่างชัดเจน
แต่พอที่จะอธิบายได้ว่าหมายถึงการใช้การกระทำและการปฏิบัติการโดยเจตนา ซึ่งบางที
อาจจะต่อเนื่อง กันเป็นเวลานานเพื่อเปลี่ยนแปลง ชัดขวาง ลดทอนประสิทธิภาพหรือ

²³¹ Michael N. Schmitt, “Russia’s “Special Military Operation” and the (Claimed) Right of Self-Defence,” (Feb 28, 2022) accessed March 7, 2026, <https://lieber.westpoint.edu/russia-special-military-operation-claimed-right-self-defense/>.

²³² The White House, “Peace Through Strength: President Trump Launches Operation Epic Fury to Crush Iranian Regime, End Nuclear Threat,” (March 1, 2026), accessed March 7, 2026, <https://www.whitehouse.gov/articles/2026/03/peace-through-strength-president-trump-launches-operation-epic-fury-to-crush-iranian-regime-end-nuclear-threat/>.

²³³ Aljazeera, “Iran confirms Supreme Leader Ali Khamenei dead after US-Israeli attacks,” (Feb 28, 2026), accessed March 7, 2026, <https://www.aljazeera.com/news/2026/2/28/irans-supreme-leader-ali-khamenei-killed-in-us-israeli-attacks-reports>.

²³⁴ Marc Weller, “With Iran attacks, President Trump is making the use of force the new normal – and casting aside international law.” *Chatham House*, (March 4, 2026), accessed March 8, 2026, <https://www.chathamhouse.org/2026/03/iran-attacks-president-trump-making-use-force-new-normal-and-casting-aside-international>.

ทำลายระบบคอมพิวเตอร์ หรือเครือข่ายของฝ่ายตรงข้าม หรือข้อมูลและ(หรือ)โปรแกรมที่อยู่ในหรือส่งผ่านระบบหรือเครือข่ายเหล่านั้น²³⁵ สำหรับความหมายนี้ใช้ในความหมายทั่วไปซึ่งการที่จะถือว่าการโจมตีทางไซเบอร์เป็นการใช้กำลัง หรือการโจมตีด้วยอาวุธหรือไม่นั้นจะต้องทำการพิจารณาต่อไป

เมื่อพิจารณาถึงด้านขีดความสามารถในการโจมตีทางไซเบอร์กับหลักการห้ามใช้กำลังที่บัญญัติในกฎบัตรสหประชาชาติแล้วนั้นมีข้อควรพิจารณาอยู่ว่า การโจมตีทางไซเบอร์นั้นอาจถือว่าเป็นการใช้กำลังที่เป็นการละเมิดหลักการในมาตรา 2(4) หรือไม่

หากใช้แนวทางที่อิงตามผลกระทบที่เกิดขึ้น (Effects-based Approach) เพื่ออธิบายคำว่า“กำลัง”(Force) จะมีความหมายได้ว่าเป็นการใช้เครื่องมือใดๆที่ก่อให้เกิดความตาย การบาดเจ็บ หรือความเสียหายร้ายแรง และการทำลายล้างทางวัตถุ ซึ่งจากความหมายดังกล่าวสามารถจัดเป็นการใช้กำลังตามมาตรา 2(4) ได้ กล่าวคือการโจมตีทางไซเบอร์ใดๆที่ก่อให้เกิดผลกระทบเทียบเท่ากับที่เกิดจากกำลังจลน์ (Kinetic Force) จะอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการห้ามใช้กำลัง แม้ว่าเครื่องมือที่ใช้ เช่น หนอน (Worm) หรือไวรัส (Virus) คอมพิวเตอร์จะไม่ใช่อาวุธตามธรรมดาที่ใช้กันโดยทั่วไปก็ตาม²³⁶ ตัวอย่างเช่น สตักซ์เน็ต (Stuxnet) หนอนคอมพิวเตอร์ที่มีกลไกซับซ้อนซึ่งเป็นที่รู้จักครั้งแรกเมื่อ ค.ศ.2010 ถูกนำมาใช้เพื่อโจมตีโรงงานนิวเคลียร์ของอิหร่าน แม้ว่าจะไม่มีใครอ้างความรับผิดชอบในการสร้างและการติดตั้งสตักซ์เน็ต แต่ผู้เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์หลายคนเชื่อว่ามิประเทศใดประเทศหนึ่งหรือหลายประเทศร่วมกันพัฒนาโปรแกรมนี้ นักวิเคราะห์บางคนเชื่อว่าสหรัฐอเมริกาและอิสราเอลเป็นผู้สร้างหนอนคอมพิวเตอร์นี้และติดตั้งอย่างลับๆ ลงบนระบบคอมพิวเตอร์ในโรงงานนิวเคลียร์ของอิหร่านที่เมืองนาทานซ์ (Natanz) เพื่อชะลอศักยภาพด้านนิวเคลียร์ของประเทศ วิธีการทำงานของหนอนคอมพิวเตอร์นี้คือแทรกซึมเข้าไปในระบบคอมพิวเตอร์ที่ควบคุมเครื่องหมุนเหวี่ยงแยกสาร (Centrifuge) ของโรงงานโดยเพิ่มความเร็วในการหมุนให้สูงขึ้น ทำให้เครื่องหมุน

²³⁵ National Research Council (NRC), *Technology, Policy, Law and Ethics regarding U.S. Acquisition and Use of Cyberattack Capabilities* (Washington, DC: The National Academies Press, 2009),1-2.

²³⁶ Marco Roscini, *Cyber Operations and the Use of Force in International Law* (Oxford: Oxford University Press, 2014),43-70.

ไม่สม่ำเสมอ และเสียหายเป็นจำนวนมากจนทำให้ไม่สามารถเสริมสมรรถนะยูเรเนียมให้ได้มาตรฐานความบริสุทธิ์ที่เพียงพอต่อการผลิตวัสดุนิวเคลียร์ (Nuclear Material) ตามที่ต้องการ²³⁷ ซึ่งวัสดุดังกล่าวนี้เป็นวัสดุที่ประชาคมระหว่างประเทศเกรงว่าอิหร่านอาจนำไปใช้ในการผลิตอาวุธนิวเคลียร์²³⁸ ทั้งนี้การเพิ่มความเร็วในการหมุนนั้นทำให้เกิดการสั่นสะเทือนซึ่งนำไปสู่ความเสียหาย การสึกหรอเร็วกว่าปกติ และการทำลายเครื่องหมุนเหวี่ยงของอิหร่านเกิดขึ้นอย่างที่ไม่ทันได้สังเกตเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเพราะหอนคอมพิวเตอรืทำให้คอมพิวเตอรืบันทึกทุกอย่างว่าทำงานเป็นปกติ ใน ค.ศ.2010 ทบวงการพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ (International Atomic Energy Agency: IAEA) ได้เข้าไปตรวจสอบโรงงานนิวเคลียร์ของอิหร่านที่เมืองนาทานซ์ และพบว่าเครื่องหมุนปั่นแยกยูเรเนียมเกิดความเสียหายที่เห็นได้ชัดเจน และหอนคอมพิวเตอรืสตักซ์เน็ต น่าจะเป็นคำอธิบายที่สมเหตุสมผลสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้น²³⁹ ดังนั้นในกรณีนี้หากพิจารณาว่าหอนคอมพิวเตอรืสตักซ์เน็ต เกิดจากการกระทำของรัฐ ความเสียหายทางกายภาพที่เกิดขึ้นตามที่กล่าวมา อาจถือได้ว่าเป็นการใช้กำลังที่ละเมิดตามมาตรา 2(4) ของกฎบัตรสหประชาชาติ แม้ว่าจะเกิดขึ้นโดยวิธีการทางไซเบอร์ก็ตาม²⁴⁰ (แต่ตามข้อเท็จจริงอิหร่านไม่ได้อ้างถึงการโจมตีดังกล่าวละเมิดข้อห้ามว่าด้วยการใช้กำลัง)

อย่างไรก็ตามข้อกำหนดที่ว่า การโจมตีทางไซเบอร์ต้องก่อให้เกิดผลกระทบทางกายภาพจึงจะจัดเป็นการใช้กำลังได้นั้นก่อให้เกิดคำถามที่น่าสนใจคือ การโจมตีทางไซเบอร์ที่ไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางกายภาพภายนอกนั้นจะสามารถจัดเป็นการใช้กำลังได้หรือไม่ ตัวอย่างเช่น การปฏิบัติการที่ทำให้ระบบบัญชาการและควบคุมของรัฐใช้งานไม่ได้ หรือการโจมตีที่ทำให้ตลาดหลักทรัพย์ของรัฐใช้งานไม่ได้ เราจะเห็นได้ว่าแม้ว่าการโจมตีเหล่านี้จะไม่ได้ทำลายสิ่งใดมีเพียงแค่ทำให้ระบบไม่สามารถทำงานได้อย่าง

²³⁷ Elizabeth Mohn, “Stuxnet,” EBSCO, (2023), accessed January 15, 2026, <https://www.ebsco.com/research-starters/computer-science/stuxnet>.

²³⁸ UNSC Res. 1696 (2006).

²³⁹ David Albright, Paul Brannan, and Christina Walrond, “Did Stuxnet Take Out 1,000 Centrifuges at the Natanz Enrichment Plant?,” Institute for Science and International Security, (December 22, 2010), accessed January 15, 2026, <https://isis-online.org/isis-reports/did-stuxnet-take-out-1000-centrifuges-at-the-natanz-enrichment-plant/>.

²⁴⁰ Russell Buchan, “Cyber Attacks: Unlawful Uses of Force or Prohibited Interventions?,” *Journal of Conflict and Security Law* 17, Issue 12 (Summer 2012): 212, 219-221.

มีประสิทธิภาพ และการโจมตีเหล่านี้อาจไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางกายภาพที่สามารถระบุได้จากภายนอกดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ก็สามารถส่งผลกระทบร้ายแรงต่อเศรษฐกิจ การปกครองของรัฐ หรือด้านสำคัญอื่นๆในการดำรงอยู่ของรัฐ สำหรับในประเด็นที่ว่า การเข้าแทรกแซงระบบการทำงานของระบบในลักษณะนี้อยู่ในความหมายของการใช้กำลังได้หรือไม่นั้น มีนักวิชาการที่ให้ความคิดเห็นแตกต่างกันไปคือ ในความคิดเห็นแรกมองว่าการโจมตีทางไซเบอร์ต้องก่อให้เกิดผลกระทบทางกายภาพไม่ควรรวมเอาผลกระทบไม่ใช่ทางกายภาพเข้าไปด้วย ส่วนความคิดเห็นอีกด้านหนึ่งเห็นว่าลักษณะที่แตกต่างกันของการปฏิบัติการทางไซเบอร์ทำให้ผลกระทบจากการโจมตีจำเป็นต้องรวมหมายถึงการก่อให้เกิดการสูญเสียการใช้งานและผลกระทบที่ไม่ใช่ทางกายภาพด้วยการโจมตีทางไซเบอร์ที่ทำให้ระบบหยุดชะงักหรืออ่อนแอลงอย่างร้ายแรง และก่อให้เกิดผลกระทบที่ไม่ใช่ทางกายภาพอย่างมีนัยสำคัญควรจัดเป็นการใช้กำลังด้วย²⁴¹ เนื่องจากแม้จะไม่มีการทำลายล้างเกิดขึ้น แต่การปฏิบัติการของระบบและฟังก์ชันต่างๆที่ให้บริการนั้นถูกตัดขาดไปอาจก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่ใช่ทางกายภาพได้ เพราะชีวิตสมัยใหม่พึ่งพาโครงสร้างพื้นฐานทางไซเบอร์นอกจากนี้การโจมตีจะก่อให้เกิดอันตรายอย่างยิ่งหากมุ่งเป้าไปที่โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของชาติ (Critical National Infrastructure: CNI)²⁴²

การโจมตีทางไซเบอร์ต่อประเทศเอสโตเนีย (Estonia) เมื่อ ค.ศ. 2007 เป็นหนึ่งในเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการใช้การโจมตีทางไซเบอร์เพื่อสร้างความปั่นป่วนทางการเมืองและสังคมในวงกว้าง เนื่องจากเอสโตเนียต้องการสร้างประเทศให้เป็นสังคมดิจิทัลซึ่งเป็นสังคมที่เชื่อมต่อกันด้วยระบบเครือข่าย (Network Society) การบริการของรัฐบาลทั้งหมดเป็นการให้บริการทางออนไลน์ ประชาชนสามารถทำธุรกรรมต่างๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ได้ตลอด 24 ชั่วโมง ไม่ว่าจะเป็นการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การจ่ายภาษี การจดทะเบียนการค้า รวมถึงการบริการออนไลน์ของเอกชนอื่นๆที่ถูกจัดให้มีขึ้น เช่น การเปิดบัญชีธนาคาร ประกันสุขภาพ ช่วงฤดูใบไม้ผลิใน ค.ศ. 2007 เอสโตเนียตกเป็นเหยื่อของความ

²⁴¹ Nicholas Tsagourias, "The Tallinn Manual on the International Law Applicable to Cyber Warfare: A Commentary on Chapter II – The Use of Force," *Yearbook of International Humanitarian Law* 15 (December 2012): 19, 22.

²⁴² Buchan and Tsagourias, *Regulating the use of force in international law*, 121.

รุนแรงทางไซเบอร์ในรูปแบบใหม่โดยถูกโจมตีในรูปแบบที่เรียกว่า “การโจมตีโดยปฏิเสธการให้บริการแบบกระจาย” (Distributed Denial of Service: DDoS) ²⁴³ เป็นรูปแบบการโจมตีที่มุ่งโจมตีเซิร์ฟเวอร์ (Server) บริการบนเว็บไซต์ หรือเครือข่ายคอมพิวเตอร์ โดยจะมีการส่งปริมาณคำขอเข้าถึงข้อมูล (Traffic) จากหลากหลายที่ไปพร้อมๆกัน เป็นจำนวนมากโดยใช้อุปกรณ์เครือข่ายที่เรียกว่าบอตเน็ต (Botnet) ส่งผลเว็บไซต์ที่ทำให้บริการต่างๆ ทำงานล่าช้าลง หรือล่ม จนทำให้ผู้ใช้บริการไม่สามารถเข้าใช้งานได้ ²⁴⁴

เอสโตเนียถูกโจมตีทางไซเบอร์ครั้งแรกเมื่อวันที่ 27 เมษายน ค.ศ.2007 โดยมุ่งไปที่เว็บไซต์ที่สำคัญของหน่วยงานรัฐ ประธานาธิบดี รัฐสภา ตำรวจ พรรคการเมือง และสื่อหลักต่างๆ การโจมตีครั้งที่สองเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม ค.ศ.2007 ครั้งนี้มุ่งโจมตีไปที่ธนาคาร²⁴⁵ ครั้งแรกส่งผลให้ประชาชนชาวเอสโตเนียไม่สามารถใช้บริการอิเล็กทรอนิกส์ได้ตลอด 3 สัปดาห์หลังจากการถูกโจมตี²⁴⁶ และการโจมตีครั้งที่สองทำให้ธนาคารที่ใหญ่ที่สุดของเอสโตเนียระบบล่มและให้บริการได้อย่างจำกัด ส่งผลให้ช่วงเวลานั้นธนาคารรายงานว่าสูญเสียรายได้ไปประมาณ 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ²⁴⁷ การที่เอสโตเนียต้องพึ่งพาการเชื่อมต่อดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญทำให้ได้รับผลกระทบอย่างมาก อย่างไรก็ตามมันก็วิชาการมองว่าการโจมตีที่เกิดกับเอสโตเนียนี้ยังไมถือว่าเป็นการใช้กำลังเพราะผลกระทบที่เกิดขึ้นอยู่ในวงจำกัด เป็นเพียงชั่วคราว และสามารถบริหารจัดการได้²⁴⁸ และในคู่มือทาลลินน์ว่าด้วยกฎหมายระหว่างประเทศที่ใช้บังคับกับสงครามไซเบอร์ (Tallinn Manual on the

²⁴³ NATO Strategic Communications Centre of Excellence, “2007 cyber attacks on Estonia,” accessed January 17, 2026, https://stratcomcoe.org/cuploads/pfiles/cyber_attacks_estonia.pdf.

²⁴⁴ Microsoft, “DDoS attacks defined,” accessed January 17, 2026, <https://www.microsoft.com/en-gb/security/business/security-101/what-is-a-ddos-attack>.

²⁴⁵ NATO Strategic Communications Centre of Excellence, “2007 cyber attacks on Estonia,” accessed January 17, 2026, https://stratcomcoe.org/cuploads/pfiles/cyber_attacks_estonia.pdf.

²⁴⁶ Richard A. Clarke and Robert K. Knake, “Cyber War: The Next Threat to National Security and What to Do About It” (New York: HarperCollins Publishers, 2010),14.

²⁴⁷ Marcin Terlikowski, “Cyber attacks on Estonia. Implications for International and Polish Security,” *Polish Quarterly of International Affairs* 16,no.3 (2007): 75.

²⁴⁸ Russell Buchan, “Cyber Attacks: Unlawful Uses of Force or Prohibited Interventions?,” *Journal of Conflict and Security Law* 17,Issue 12 (Summer 2012): 218-219.

International Law Applicable to Cyber warfare) จัดทำโดยศูนย์ความเป็นเลิศเพื่อความร่วมมือด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (Cooperative Cyber Defence Center of Excellence: CCDCOE) ของนาโต้ (NATO) คู่มือนี้ได้รวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญกฎหมายระหว่างประเทศและการปฏิบัติการไซเบอร์ การประยุกต์ใช้กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับบริบทของการปฏิบัติการไซเบอร์ และสรุปออกมาเป็นกฎต่างๆ เพื่อจัดกับกับปัญหาทางไซเบอร์²⁴⁹ โดยในคู่มือฉบับนี้ กฎข้อที่ 11 ได้กล่าวถึงการโจมตีทางไซเบอร์ที่จะถือว่าเป็นการใช้กำลังได้เมื่อก็ต่อเมื่อขนาดและผลกระทบที่เกิดขึ้นเทียบได้กับการโจมตีทางทหารแบบใช้กำลังทางกายภาพ²⁵⁰ และต้องเป็นเหตุให้เกิดการเสียชีวิต บาดเจ็บ หรือทำลายทรัพย์สินอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน

ทั้งนี้ในประเด็นเรื่องการโจมตีทางไซเบอร์ที่ไม่มีผลทางกายภาพจะจัดว่าเป็นการใช้กำลังตามมาตรา 2(4) ของกฎบัตรสหประชาชาติได้หรือไม่นั้น แนวทางปฏิบัติของรัฐยังไม่แน่นอน โดยรัฐต่างๆมีความเห็นที่หลายหลายกันออกไป เช่น ประเทศฝรั่งเศสระบุว่า การปฏิบัติการทางไซเบอร์ที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางกายภาพก็อาจถูกจัดว่าเป็นการใช้กำลังได้เช่นกัน โดยต้องพิจารณาจากเกณฑ์หลายประการ รวมถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะที่การปฏิบัติการนั้นดำเนินอยู่²⁵¹ สำหรับสหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกาเน้นใช้การพิจารณาตามบริบท กล่าวคือดูจากสถานการณ์ ข้อเท็จจริงผลกระทบในแต่ละเหตุการณ์ โดยไม่ได้จำกัดว่าการใช้กำลังต้องเป็นการปฏิบัติการทำลายล้าง (Destruction) ทางกายภาพเสมอไป²⁵²

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายระหว่างประเทศที่ควบคุมการปฏิบัติการโจมตีทางไซเบอร์โดยเฉพาะแต่มีการนำกฎหมายที่มีอยู่เดิม เช่น กฎบัตรสหประชาชาติ

²⁴⁹ The NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence, “The Tallinn Manual,” accessed January 18, 2026, <https://ccdcoe.org/research/tallinn-manual/>.

²⁵⁰ Michael N Schmitt, ed., *Tallinn Manual on the International Law Applicable to Cyber Warfare* (New York: Cambridge University Press 2013).45.

²⁵¹ République Française, Ministère des Armées, “Droit International Appliqué aux Opérations dans le Cyberspace,” accessed January 18, 2026, <https://www.defense.gouv.fr/sites/default/files/ministere-armees/Droit%20international%20appliqué%20aux%20opérations%20dans%20le%20cyberspace.pdf>.

²⁵² Buchan and Tsagourias, *Regulating the use of force in international law*, 122.

กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (International Humanitarian Law: IHL) มาปรับใช้ แต่ถึงกระนั้นขอบเขตของการใช้กำลังในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ก็ยังคงเป็นหัวข้อที่ถกเถียงกันอย่างมาก และแม้จะมีความพยายามในการวางแนวทางจาก สหประชาชาติ หรือประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา แต่ก็ยังขาดข้อตกลงระหว่าง ประเทศที่ชัดเจนและบังคับใช้ได้ สำหรับคู่มือทาลลินน์ (คู่มือทาลลินน์ 1.0 ปี 2013 คู่มือ ทาลลินน์ 2.0 ปี 2017 และคู่มือทาลลินน์ 3.0 กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการ)²⁵³ นั้น ตัวคู่มือเองก็ยังไม่ใช่มกฎหมายที่มีผลผูกพันทางสนธิสัญญา แต่เป็นแนวทางการตีความ และใช้กฎหมายระหว่างประเทศที่มีอยู่กับการปฏิบัติการทางไซเบอร์ เพื่อให้รัฐต่างๆ มีความชัดเจนในการใช้กฎหมาย และช่วยลดความไม่แน่นอนในสถานการณ์การโจมตี ทางไซเบอร์เท่านั้น

²⁵³ Niccolò Lanzoni, “The role of expert groups in shaping international cyberlaw: a case study of the Tallinn Manuals and international law-making,” *Journal of Conflict and Security Law* 30, Issue 3 (Winter 2025): 341–358.

บทที่ 4

บทส่งท้าย

ตั้งแต่ ค.ศ.2020 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันเราจะพบว่ามีการใช้กำลังในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากขึ้น และบ่อยขึ้นในหลายภูมิภาคของโลก การใช้กำลังทางทหารเหล่านั้นมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งระหว่างรัฐ การแข่งขันกันทางภูมิศาสตร์ การแข่งขันเชิงกลยุทธ์ระหว่างมหาอำนาจ และการลดบทบาทขององค์การระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ ในการระงับข้อพิพาทและยุติความขัดแย้งอันเนื่องมาจากข้อจำกัดในการดำเนินงานและการแบ่งขั้วอำนาจของมหาอำนาจ และที่สำคัญหลายรัฐมีความตั้งใจจะหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศที่มีอยู่ สถานการณ์โลกตึงเครียดมากขึ้นเมื่อเข้าสู่ ค.ศ.2026 อันจะเห็นได้จากความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครนยังคงยืดเยื้อไม่สิ้นสุด ความขัดแย้งระหว่างอิหร่านและอิสราเอล การที่สหรัฐอเมริกาใช้ปฏิบัติการทางทหารขนาดใหญ่บุกเข้าไปในประเทศเวเนซุเอลาเพื่อจับกุมผู้นำ²⁵⁴ ปฏิบัติการโจมตีทางทหารของสหรัฐอเมริกาที่ร่วมมือกับอิสราเอลต่ออิหร่านจนทำให้ผู้นำสูงสุดของอิหร่านเสียชีวิตและยังไม่ทราบว่าจุดสิ้นสุดจะอยู่ที่ใด ทั้งหมดล้วนแล้วแต่ทำให้เกิดคำถามชวนสงสัยว่าระเบียบโลกที่มีอยู่มาหลายทศวรรษตั้งแต่ ค.ศ.1945 กำลังถูกรื้อถอนไขหรือไม่ และกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการใช้กำลัง อยู่ในสถานการณ์ที่เผชิญอยู่กับภาวะหยุดชะงักและความท้าทาย

²⁵⁴ Statista Research Department, “Statista, Conflicts worldwide 2026 - statistics & facts,” (Feb 16, 2026), accessed March 8, 2026, https://www.statista.com/topics/13125/conflicts-worldwide-2025/?srsltid=AfrmBOoqUo4v9G9ie9JggURR9Qeg0e7pJCWVBc8K-k_2b6TpPXO-cuM9T#topFacts.

อาจกล่าวได้ว่ากฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการใช้กำลังที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นยังขาดความสมบูรณ์ และไม่ทันต่อเหตุการณ์ กฎหมายระหว่างประเทศที่พัฒนาขึ้นในศตวรรษก่อนๆ เพื่อจัดการกับความชอบธรรมในการใช้กำลังนั้นมีความสับสน และคลุมเครือ จากรุ่นสันนิบาตชาติมาสู่สหประชาชาติที่มีความพยายามปรับเปลี่ยนกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และสร้างกลไกเพื่อบังคับใช้กฎเกณฑ์เหล่านั้น แน่แน่นอนว่าโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากแล้วจาก ค.ศ.1945 ดังนั้นสหประชาชาติซึ่งเป็นเสาหลักของระบบกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการใช้กำลังในปัจจุบันจึงควรมีส่วนในการส่งเสริมและพัฒนากฎหมายระหว่างประเทศให้มีความเข้มแข็งขึ้น และเป็นกฎหมายที่มีประสิทธิภาพในการให้ประเทศมหาอำนาจเข้ามามีส่วนร่วม เพราะปัจจุบันนี้บ่อยครั้งมหาอำนาจมักจะใช้กำลังฝ่ายเดียวไปในทางที่ไม่สอดคล้องกับกฎการใช้กำลังที่มีอยู่ นอกจากนั้นปัญหาของสหประชาชาติคือในขณะที่ก่อตั้งสหประชาชาติ นานาชาติคาดหวังว่าคณะมนตรีความมั่นคงจะสามารถจัดการกับปัญหาความมั่นคงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ แต่ในความเป็นจริงที่กฎบัตรสหประชาชาติได้ให้อำนาจแก่คณะมนตรีความมั่นคงในการใช้กำลังอย่างชอบธรรมแต่ผู้เดียวนั้นทำให้เกิดปัญหาขึ้นอย่างไม่ได้คาดคิดมาก่อนว่าการใช้สิทธิยับยั้งของสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงทำให้การทำงานของคณะมนตรีความมั่นคงแทบจะไร้ประสิทธิภาพ และเมื่อสหประชาชาติแก้ไขปัญหาไม่ได้จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้รัฐต่างๆ หันไปแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยตัวเอง ซึ่งรวมถึงการใช้กำลังทางทหาร

นอกจากนี้ประเด็นที่ควรมีการนำขึ้นมาพิจารณาใหม่คือการตีความหลักการป้องกันตัวเองตามมาตรา 51 ของกฎบัตรสหประชาชาติ ควรมีการตีความสิทธิในการป้องกันตัวเองให้มีความชัดเจน ในประเด็นภัยคุกคามที่ใกล้จะเกิดขึ้น (Imminent Threat) การป้องกันตัวเองเชิงรุก (Preemptive Self-Defence) และการชิงโจมตีก่อนล่วงหน้า (Preemptive Strike) เพื่อให้ทันต่อภัยความมั่นคงรูปแบบใหม่

เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความท้าทายต่อกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการใช้กำลัง ตามมาตรา 2(4) ของกฎบัตรประชาชาติ เช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เมื่อนำมาใช้ในปฏิบัติการทางทหารอาจเกิดปัญหาจากความบกพร่องในกระบวนการตัดสินใจของปัญญาประดิษฐ์ ความคาดเดาไม่ได้ในการใช้กำลัง แม้ว่าจะอยู่ในความควบคุมของมนุษย์แต่ก็อาจเกิดผลที่ไม่ตั้งใจได้ หากข้อผิดพลาดนั้นนำ

ไปสู่การละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการใช้กำลัง จะเกิดความรับผิดชอบ
ของรัฐขึ้น และนอกจากนั้นการพิสูจน์ว่าเป็นการใช้กำลังของรัฐอย่างตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ
เป็นสิ่งที่ซับซ้อน จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนทาง การกำหนดขอบเขตให้ชัดเจนเกี่ยวกับ
การนำ AI ไปใช้ในทางทหาร ทั้งนี้ต้องยึดถือหลักความปลอดภัยและจริยธรรมด้วย

บทสรุปของหนังสือเล่มนี้คือ กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการใช้กำลังยังคงมี
ความสำคัญสูงสุดในปัจจุบันเพื่อใช้ควบคุมรัฐไม่ให้ใช้กำลังตามอำเภอใจ เพื่อธำรงไว้
ซึ่งความสันติภาพ ความสงบสุข และความยุติธรรมระหว่างประเทศและเพื่อเป็นการ
ตอกย้ำว่า.....*Might is not right.*

ดัชนี

ภาษาไทย

ก

กฎบัตรสหประชาชาติ.....	26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35,
	36, 38, 39, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 51, 53, 57, 61,
	63, 64, 65, 70, 71, 74, 77, 78, 81, 82, 86
กฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ.....	25, 34, 35, 38, 39, 47, 48, 53, 66, 70
กฎหมายบังคับเด็ดขาด.....	45, 48
กติกาสันนิบาตชาติ	19, 20, 21, 22
กติกาเคลือบเงา-ปริองด์.....	22, 23, 27
การก่อการร้าย.....	43, 44, 51, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 74, 75
การข่มขู่ว่าจะใช้กำลัง	27, 30, 31, 32
การคุกคามต่อสันติภาพ	41, 42, 43, 44, 53
การโจมตีด้วยอาวุธ	33, 36, 37, 65, 66, 67, 68, 77
การโจมตีทางไซเบอร์	51, 77, 78, 79, 81, 82
การใช้กำลัง.....	10, 11, 12, 15, 17, 18, 20, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 30,
	34, 35, 36, 37, 38, 41, 42, 44, 45, 46, 48, 50, 51, 53,
	54, 55, 56, 57, 59, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 72,
	73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 85, 86, 87
การแทรกแซงตามคำเชิญ.....	62, 63
การแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรม.....	51, 52, 54, 55, 56, 57, 59, 62
การป้องกันตนเอง.....	12, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 53, 55, 57,
	64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 74
การป้องกันตนเองร่วมกัน	37, 39, 40, 41, 66
การป้องกันตัวเองล่วงหน้า.....	51, 70, 74, 75
การรุกราน	15, 19, 20, 23, 32, 33, 34, 38, 41, 44, 45, 48, 62, 69, 71
การละเมิดสันติภาพ.....	38, 41, 42, 44

ค

ความรับผิดชอบในการปกป้อง.....	59, 60, 61
คู่มือทาลินน์.....	81, 82

ก

ภัยคุกคามที่กำลังจะเกิดขึ้นจริง	71
---------------------------------------	----

ร

ระบบความมั่นคงร่วมกัน	20, 21, 39, 42, 46, 53, 58
-----------------------------	----------------------------

ส

สงครามต่อต้านการก่อการร้าย	64, 68, 72
สงครามที่ชอบธรรม.....	13, 14, 15, 16, 21

ท

หลักการบุช.....	72
หลักความจำเป็น.....	35, 36, 37, 40, 67
หลักความได้สัดส่วน.....	35, 38, 40, 67
เหตุการณ์เรือแคโรไลน์.....	70

อ

อาวุธทำลายล้างสูง.....	43, 72, 74
------------------------	------------

ภาษาอังกฤษ

A

Act of Agression.....	33, 41, 45
Anticipatory Self-Defence	51, 70
Armed Attack	33, 34, 65

B

Breach of the Peace.....	41, 44
Bush Doctrine.....	70, 72

C

Caroline Affair.....	70
Collective Security.....	13, 20, 21, 37, 39, 40, 53
Collective Self-Defence.....	40
Covenant of the League of Nations.....	19, 20, 21
Customary International Law.....	48
Cyber Attacks.....	51, 77

H

Humanitarian Intervention.....	51, 52, 53
--------------------------------	------------

I

Imminent Threat.....	1, 72, 86
Intervention by Invitation.....	62

J

<i>jus ad bellum</i>	17, 37, 28, 66
<i>jus cogens</i>	45, 48
<i>jus in bello</i>	17
Just War.....	13, 14, 16, 17, 52

K

Kellog-Briand Pact.....	22, 27
-------------------------	--------

L

Last Resort.....	13, 36, 60
------------------	------------

N

Necessity.....	35, 36, 67
----------------	------------

P

Preemptive Self-Defence.....	51, 70, 86
Proportionality.....	35, 38, 60, 67

R

Responsibility to Protect	59
---------------------------------	----

S

Self-Defence	33, 39, 40, 51, 70, 71 ,73, 86
--------------------	--------------------------------

T

Tallinn Manual	81
Terrorism	51, 63
Threat of Force	27, 30
Threat to the Peace	33, 41, 43

U

United Nations Charter	25
Use of Force	12, 15, 16, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 35, 36, 37, 41, 45, 48, 51, 52, 53, 54, 55, 58, 62, 63, 65, 67, 69, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 81

W

War on Terror	63, 66, 72
Weapons of Mass Destruction	43, 72
WMD	43, 72

บรรณานุกรม

- Alder, Murray Colin. *The Inherent Right of Self-Defence in International Law*. Dordrecht: Springer Netherlands, 2014.
- Arend, Anthony Clark and Beck, Robert J. *International Law and the Use of Force: Beyond the U.N. Charter Paradigm*. London: Routledge, 1993.
- Binder, Martin. *The United Nations and the Politics of Selective Humanitarian Intervention*. Cham: Palgrave Macmillan, 2017.
- Brownlie, Ian. *International Law and the Use of Force by States*. Oxford: Oxford University Press, 1963.
- Buchan, Russell and Tsagourias, Nicholas. *Regulating the use of force in international law*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2021.
- Gazzini, Tarcisio. *The changing rules on the use of force in international law*. Manchester: Manchester University Press, 2006.
- Gray, Christine. *International Law and the Use of Force*. Oxford: Oxford University Press, 2018.
- Haataja, Samuli. *Cyber attacks and international law on the use of force: the turn to information ethics*. London: Routledge, 2018.
- Hehir, Aidan. *The Responsibility to Protect*. London: Bloomsbury Publishing, 2012.
- Hehir, Aidan. *Humanitarian Intervention: An Introduction*. London: Bloomsbury Publishing, 2013.
- Henderson, Christian. *The Use of Force and International Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2018.
- Holzgrefe, J. L. and Keohane, Robert Owen. *Humanitarian Intervention: Ethical, Legal and Political Dilemmas*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
- Janik, Ralph. *International Law and the Use of Force: Cases and Materials*. London: Routledge, 2020.

- Kenny, C  man and Butler, Se  n. "The Legality of Intervention by Invitation's in Situations of R2P Violations." *New York University Journal of International Law and Politics* 51, no.1(2018) :135-178.
- Kritsiotis, Dino,Corten, Olivier and Fox, Gregory H. *Armed Intervention and Consent*. Cambridge: Cambridge University Press,2023.
- Kuru,Huseyin. "Prohibition of Use of Force and Cyber Operations as "Force".*" Journal of Learning and Teaching in Digital Age* 2, Issue 2(2017): 46-53.
- Maogoto, Jackson Nyamuya. *Battling Terrorism: Legal Perspectives on the use of Force and the War on Terror*. London: Routledge,2005.
- Pattison, James. *Humanitarian Intervention and the Responsibility To Protect: Who Should Intervene?*. Oxford: Oxford University Press,2010.
- Roscini, Marco. *Cyber Operations and the Use of Force in International Law*. Oxford: Oxford University Press,2014.
- Schmitt,Michael N., ed. *Tallinn Manual on the International Law Applicable to Cyber Warfare*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
- Schmitt,Michael N., ed.*Tallinn Manual 2.0 on the International Law Applicable to Cyber Operations*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017.
- Shah, Niaz A. "Self-defence, Anticipatory Self-defence and Pre-emption: International Law's Response to Terrorism." *Journal of Conflict and Security Law* 12, Issue 1(Spring 2007): 95-126.
- Swatek-Evenstein, Mark. *A History of Humanitarian Intervention*. Cambridge: Cambridge University Press,2020.
- Tams, Christian J. "The Use of Force against Terrorists." *The European Journal of International Law* 20, no.2(2009): 359-297.
- Tibori-Szab  , Kinga. *Anticipatory Action in Self-Defence: Essence and Limits under International Law*. The Hague:T.M.C. Asser Press,2011.
- Waxman, Matthew C. "Cyber-Attacks and the Use of Force: Back to the Future of Article 2(4)." *Yale Journal of International Law* 36(2011):421-459.
- Williamson, Myra. *Terrorism, War and International Law: The Legality of the Use of Force Against Afghanistan in 2001*. London: Routledge,2016.

Wood, Michael. "The Law on the Use of Force: Current Challenges." *Singapore Year Book of International Law* 11(2007): 1-14.

Wood, Michael. "International Law and The Use of Force: What Happens in Practice?." *Indian Journal of International Law* 53(2013): 345-367.

Wood, Michael. "The Evolution and Identification of the Customary International Law of Armed Conflict." *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 51, Issue3(May 2018): 727-736.

INTERNATIONAL STUDIES CENTER (ISC)
The Government Complex (Building B, 8th Floor),
Chaengwatthana Road, Bangkok 10210, Thailand

email: isc@mfa.go.th
website: isc.mfa.go.th